

ધી
અરેબીઅન નાઈટ્સ

ઈઆને

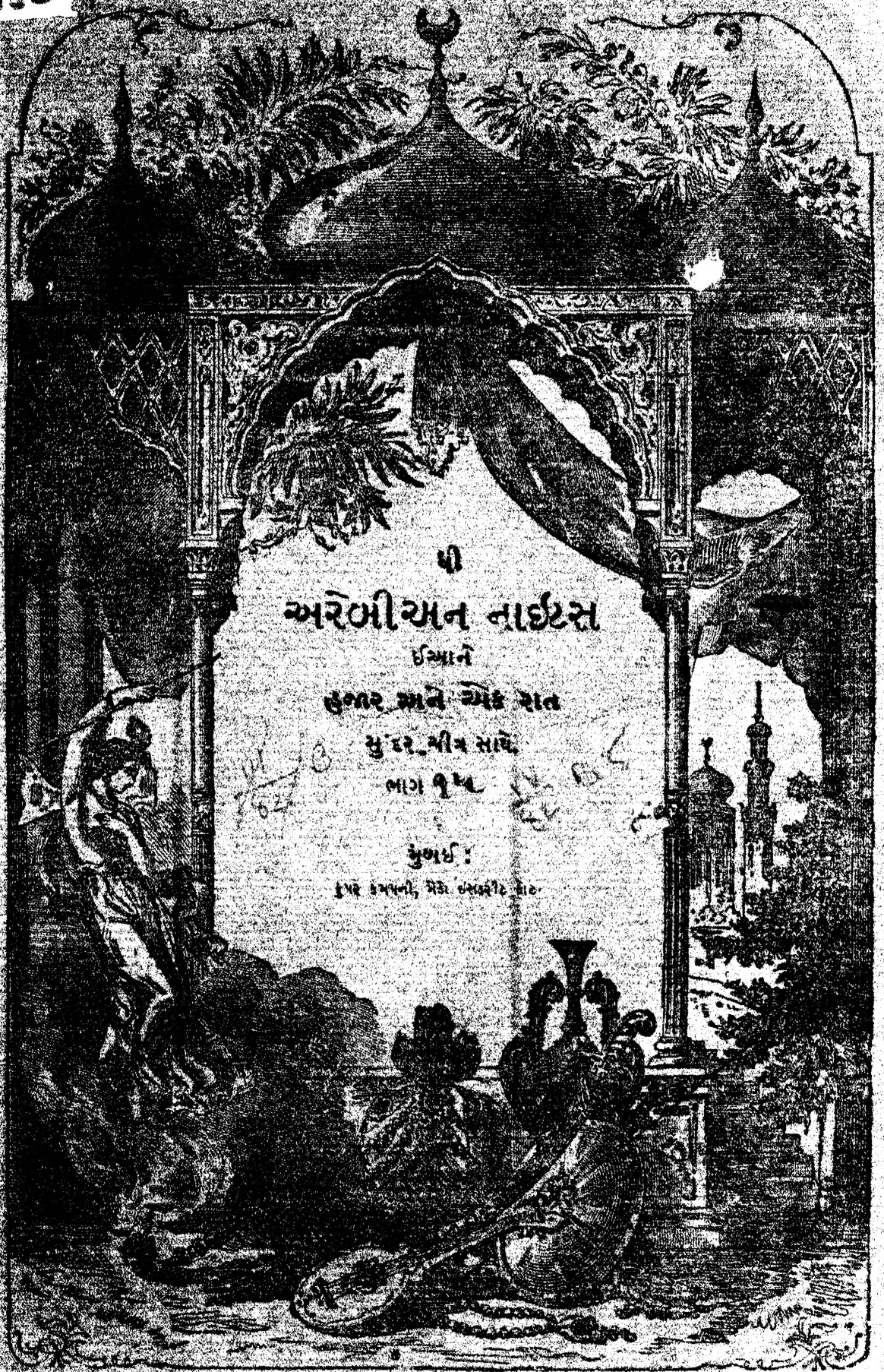
હજાર માને એક રાત

મુંદર ખીન સાથે

ભાગ બૃધ

મુગર્થ :

કપર કમળી, મેકા બસબીટ હોટ



હોએતો. હું માંગી લડી છું કે તમે મોહતને તાબે થવાને તૈયાર થાઓ કારણ રાજા મને અજ-લનો ફતકો લગાવવાનો હમના હોકમ કરશે.”

એ વખતે ગરીબ બીચારો કમખખત ગુરૂદીન આસપાસ જોઈ બો-લ્યો, “મારી તરસ છીનવવા શું કોઈ સખી જીવ મને જરા પાણી નહીં લાવી આપશે?” લોકોએ તરતજ તે હાજર કરી તેના તરફ ધર્યું. આએ ધીલ વઝીર સાઉએ જોઈ રાજાની ખારી આગલ તે ઉભો હતો ત્યાંથી જ-લાદને હાંકે મારી કહ્યું, “ફતકો લગાવ-તું સાને માટે ખો-તી છે?” આએ ઘા-તકી શખદા સાંભલી સઘલી જગા તેના-પર નખાતા તાના-જનીના સખુનથી ગાજ રહી; ને રા-જાએ પોતાની સતા છીનવાએલી જોઈ જલાદને જરા થોખ-વાનો હોકમ કર્યો, ને દખાડ્યું કે વઝી-રના એમ કરવાથી

તે ગોરસે ભરાયો હતો. પણ વળી એમ કરવાનું ખીજું કારણ હતું; કારણ તેજ પહે તેની સાંમને આવેલા એક મોટા મોહોલા તરફ નજર જવાથી રાજાએ જોયું તો મેહલ તરફ એક ઘાડે સ્વાર

લસકર ચારે પગે ઘોડા દપતાવતું આવતું હતું. રાજા બોલ્યો, “વઝીર, સામને જો; આએ ઘાડે સવારો આવેછે તેની શું મતલબ?” સાઉને તેની નહીં ખબર હોવાથી તેને રાજાને જલાડને હોમક કરવાને સમજા-

વ્યો. રાજા બોલ્યો, “નહીં, પેહલાં એ ઘાડે સવારો કોણ છે તે હું જાનવા માં-ગું છું.” તે વઝીર ગાયફર ખલીફના હો-કમથી ખગદાદથી પોતાના આદમીઓ સહીત આવતો હતો.

એ અમલદારના ખલસોરે આવવાનું કારણ એ હતું કે ખલીફનું કાગજ લેઈ ગુરૂદીનના જવા પછે ખલીફને ખુબસુરત ધરાંનીને કહી હતી તેમ તેને તેની ગા-ડીની સનદ મોકલી આપવાને યાદ રહી નહીં તે હતી. એક રોજ તે પોતાનાં એક ઓરતોનાં અંદરના મેહલમાં હતો ત્યારે તેને એક મધુર અ-વાજ સંભલાયો તેથી



ખલસોરાનો રસ્તો પકડ્યો. (સફ ૧૬૨.)

તે સાંભલવા લાગો; જે અવાજ એક ઓરત કોઈથી જુદાઈ ભાગવતી હોએ ને ફરયાદ કરે એવા સબ્બ સાંભળ્યા ત્યારે તેને પોતાના સાથના અમલદારને પુછ્યું કે તે ઓરતોમાં કોણ રહેતું હતું તે અ-

મલદારે જનાવ્યું કે જે બેગાના સખસને તેને મહમદ ઝીનેબીની જગાપર બલસોરાના રાજ દાખલ મોકલ્યો હતો તેની તે ગોલાંમડી હતી.

ખલીફે બોલ્યો, “અરે! ગરીબ નુરુદ્દીન, હું તુને ભુલી ગયો હતો! પણ દાડ,” તેને પેલા અમલદારને કહ્યું, “જે ગાયાફરને મારી પાસે આવવા ફરમાવ.” વઝીર તેના પાસે એક પલમાં જઈ ઉભો જેનાં આવતાંજ તે બોલ્યો, “ગાયાફર, નુરુદ્દીનને બલસોરાનો રાજ થેડવવાની સનદ હજી લગન હું મોકલતાં ભુલી ગયો છું; પણ એક સનદ તૈયાર કરવાનો આપણને વખત રહ્યો નથી; તેથી હમનાના હમના ઘોડા તૈયાર કરી તારા ફરમાબરદારો સાથે તે સેહર તરફ વગર ધીલ કરવે નીકલી ચાલતો થા. જે નુરુદ્દીન જીવતો નહીં હોય ને તેને ગરદન મારવામાં આવ્યો હોય તો, સાઉને તરતજ ફાંસી ચડરાવાનો હોકમ કરજે; પણ જે તે જીવતો હોય તો રાજ તથા વઝીર સાથે તેને મારી પાસે લેઈ આવજે.”

ઘોડે સવાર થતાં લાગેલા વીલમ સીવાએ વધારે ખોટી વઝીર રહ્યો નહીં. તે પોતાના સાથે ઘણાક આદમીઓ તૈયાર હોવાથી આપણે જોયું તેમ બલસોરે આવી પહોંતો.

જેવો ગાયફર મેહલના ચોકમાં ગયો કે લોકો તેના માટે જગા કરી બોલી ઉઠ્યાં, “નુરુદ્દીનને માટે માફી આવી છે.” એ પ્રમાણે પોતાનાં સઘલા આદમી સાથે વઝીર મેહલની છેક સીદી સુધી ઘોડે સવારજ આવી ત્યાં ઉતર્યો.

બલસોરાનો રાજ તેને ખલીફના વઝીર દાખલ આલખી દરવાજા વેર તેને લેવા ગયો. પેહલાં સવાલ વઝીરે કહ્યું કે નુરુદ્દીન જીવતો હોયતો તરત તેને તેના પાસે બોલાવે. રાજએ જવાબ દીધો કે તે જીવતો હતો, અને તેને લાવવા હોકમ કર્યો.

એ પ્રમાણે તેને દારકાંથી સીકરેલો ત્યાં લાવી

ઉભો કર્યો. વઝીર ગાયફરે તેને છોડવાનો હોકમ કર્યો ને વઝીર સાઉને પકડી તેજ દારકાંથી ખાંધવા કહ્યું.

મોટો વઝીર માત્ર એકજ રાત બલસોરે રહ્યો; બીજે દાહાડે તે પાછો બગદાદ જવા નીકલ્યો; ને પોતાને મલેલા હોકમ પ્રમાણે, સાઉ, બલસોરાનાં રાજ તથા નુરુદ્દીનને પોતા સાથે લેઈ ગયો. બગદાદ આવી તેને તે ત્રણેને ખલીફ આગલ હાજર કર્યા; તેની પોતાની મુસાફરીનું વૃતાંત સાંભળવા પછી તથા સાઉની અદખલ તથા ઘાતકીપણાંથી તેને જે હાલતમાં નુરુદ્દીનને દીધો હતો તે જનાવવા પછી, ખલીફે નુરુદ્દીનને હોકમ કર્યો કે વઝીર સાઉને તેને પોતાને હાથે કતલ કરવો. નુરુદ્દીન બોલ્યો, “મુસલમીનપર હોકમી ચલાવનાર સાહે, આએ ઘાતકી માંનસે મને કરેલી હાંની અને મારા મરનાર પોતાને ખરાબ લગાડવાને એને કરેલી સઘલી તજવીજ છતાં, જે હું મારા હાથ એના લોહીમાં ખરડું તો હું મને પોતાને એક નીચમાં નીચ આદમી ગનીસ.”

તેનાં આએ સખી દીલથી ખલીફે ઘણુંજ ખુશી થઈ ગયો; ને ઈનસાફને જલાડના હાથથી પોતાનો રસ્તો લેવા દીધો.

ખલીફે નુરુદ્દીનને પાછો બલસોરે રાજ કરી મોકલ્યો હતો; પણ નુરુદ્દીને કાલાવાલા કરી તે પકડી ના પાડી. તે બોલ્યો, “નામવર મુલતાંન, મારાપર પડેલા સઘલા હાડેસા પછી બલસોરા સેહર મને એટલું તો અકાફ લાગુ છે કે તંના નામવર ત્યાં કધી નહીં જવા નામે લીધેલા કસમ મને પાલવા દેવાની છુત મને આપસો; ને જે તમે નાવર મને તમારા મુખારક કદમ આગલ નોકરી બખવવા રાખસો તો હું મને સર્વથી ભાયગસાલી સમજુસ.” ખલીફે રજા આપી ને પોતાની આસપાસના મોટા દરબારીઓ વચ્ચે તેને જગા આપી ખુબસુરત ઇરાંનીને તેને પાછી સ્વાધીન કરી તેની સાથે તેને તેમને મોટી દા-



પુણ્યસુરત ધરાંન્દ્રિને તેને પાછી સ્વાધીન કરી. (સદ્દે ૧૧૨.)

લત ખખસી કે જ્યો તેઓ પોતાની અજલનાં દાહાડા સુધી આંચે દુનયાની મોજ ભોગવતાં રહ્યાં.

ખલસોરાના રાજાને ખલીફે તેના વજીરો કેવા રાખવા તેની સીખામન દેઢ પાછો તેના રાજમાં મોકલ્યો.



ઇરાંનનાં સાહાઝાદા બીદર અને શમનદલની સાહાઝાદી ગાયાહારાનો કીસ્સો.

ઇરાંનનો મુલક એટલો મોહટો અને આબાદ હતો કે તેઓનાં અસલ વારાનાં સેહનસાહે પોતાને સેહનસાહાનાં સેહનસા તરીકે કેવાડતા હતા તે ખોટું હતું નહીં. તેઓએ ક્રમે કીધેલા મુલકોનાજ મુરખી હતા એટલુંજ નહીં પણ બીજા દેશનાં પાહાદસાહે વતીક તેને પાંચે પડી ખંડણી આપતા હતા.

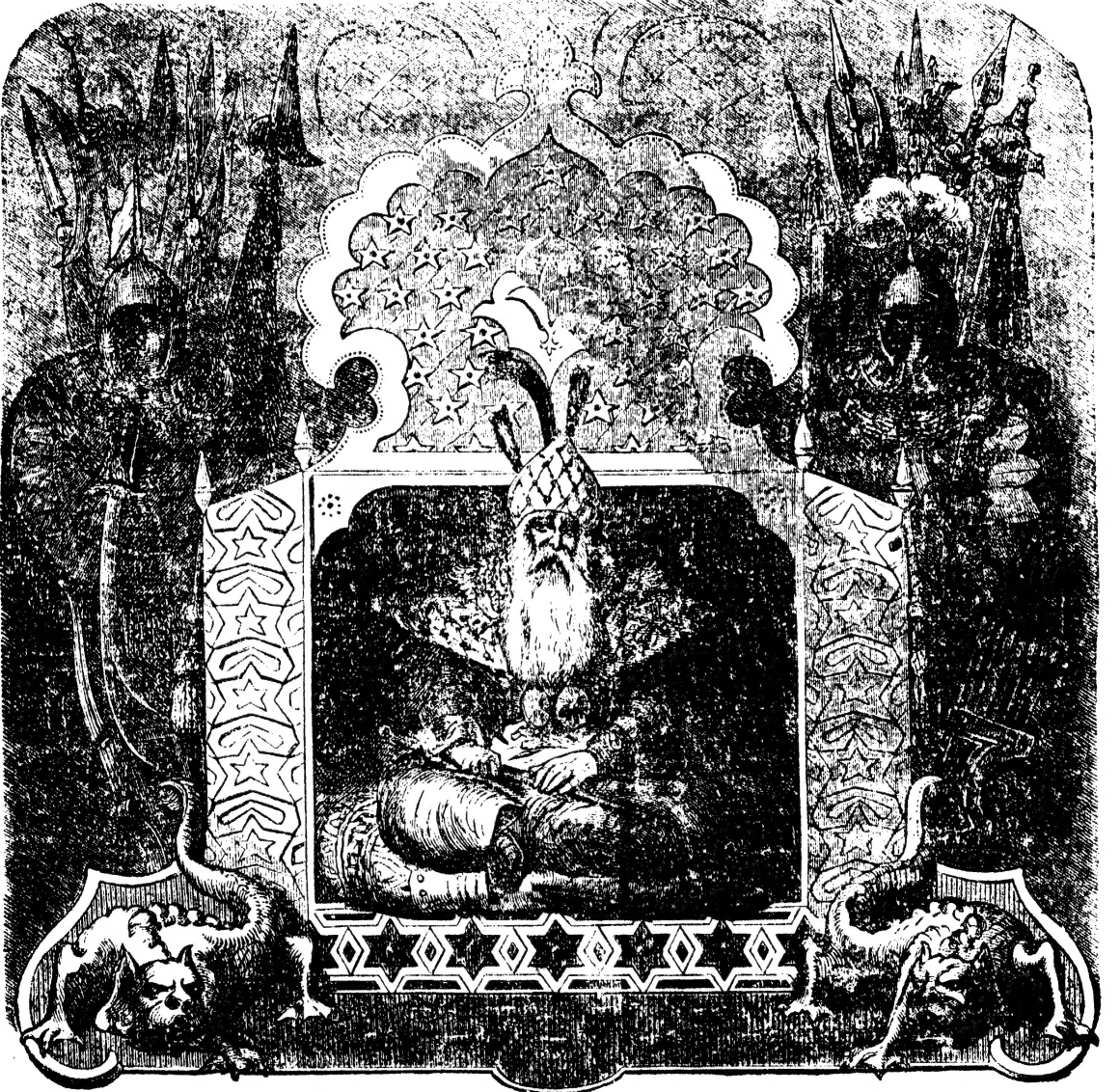
એઓમાંના એક સેહનસાહા જોણે પોતાની શહરઆતની કારકીરદીમાં એવી નાંમીચી ક્રતેઓ મેલવી હતી કે લોકમાં તે જાહેર થઈ ગયો હતો, અને તે હવે પાછલા વખતમાં નીરાંતે શુભ શંખ અને શહલાથી રાજ ચલાવતો હતો. તે સરવે પાંતીએ પોતાને શુખી ગણતો હતો પણ તેની જીંદગીના બલાપો એટલોજ હતો કે તેની ઘણી બાયડીઓ છતાં તેને પેતે કોઈ ફરજંદની વરધી થઈ હતી નહીં. હવે ઉમરની ભરતી ભરાઈ જવાથી તે પોતાનાં એક વારેશની ઘણી ઈતેજારીથી ખાહેશ રાખતો હતો, તેણે ધરમનાં અને સખાવતનાં કાંમો કરવા જરી રાખીયાં હતાં કે તેની મખશદ પાર પાડવામાં પરવરદગાર મદદ કરે. તેમજ ગરીબોમાં તેણે ધુમ ખેરાત કરવા માંડી, ધરમનાં મકાનો અને

ભપકાદાર પાઠ શાલાઓ બેહદ શીંગાર શાથ બંધાવી અને લોકોથી તેણે એટલીજ આરજી રાખી કે તેમની બંદગીથી તેની મખશદ પાર પડે.

પોતાનાં વડવાઓનાં રેવાજ મુજબ એક દીવસે તેણે પોતાના ધારા પરમાંણે દરબાર ભરી, જ્યાં ગાંને ગાંમનાં એલચીઓ, દરબારીઓ વગેરે એકઠા મલયા હતા. એ સઘલાંઓ ફક્ત રાજ દરબારી બાબદો વીશે ચુણાચરા ચલાવતા હતા એટલુંજ નહીં, પણ ત્યાં બેસી વીદ્યા હુંનર તથા લોકો પયોગી બાબદો વીશે વાદવીવાદ ચલાવી મન રીજવતા હતા. એ દીવસે એક અમલદારે આવી પાહાદસાહાને જણાવીડી કે એક દુરદરાજ મુલકનો સોદાગર હમાણુજ બાહારથી આવેલાછે, તે તેની મુલાકાત કરવાની ખાહેશ રાખેછે. તે પોતાની સાથે એક ઘણીજ નોજવાંન અને ખુબસુરત ગોલાંમડી લાવેછે. પાહાદસાહે કહ્યું “તેને એકદમ હજુરમાં બોલાવવો, અને દરબાર બરખાસત થશે ત્યારે હું તેની સાથે વાતચીત કરીશ.” એ મુજબ તે સોદાગરને દરબારમાં બોલાવી એક એવી જગાપર બેસાડ્યો કે તે ત્યાંથી દરબારીઓ અને એલચીઓ

કેવા 'ભાઈચારાથી' વાતચીત કરતા હતા તે જોતો અને સાંભળતો હતો. રાજા સરવેને મલતાવડો થતો હતો કે કોઈબી પોતાનાં દીલનો ભરમ બોલાશાયી કેહવાને દર ખાચે નહીં, અને પા-

છેર આક્રીઅત પુછતો હતો, તેમનાં દશની જાણુવા જોગ બીનાં પુછી વાકેફ થતો હતો. એવી રીતે તેમની શાય મલતાવડો થઈ તે તેઓને દર-ખારમાં બોલાવી તેઓ શાય તકરાર કરતો હતો.



ધરાંનનો રાજા દરખારમાં (સંક્રે ૬૬૪.)

હાદસા તરીકેનાં દરજ્જાથી બીહીક રાખી પુર છુટથી બોલતાં તેની જગ્યાં લકરે નહીં. એજ મુજબ તે દરેક એલચી શાય વરતતો હતો. તેઓ સાથ એક ભોણે જમતો અને તેમની

જગ્યાં દરખાર ખરખાસત થઈ અને સરવે જણા પોતાની જગ્યાએ જતા રહ્યા, તથા તે સોદાગર એખલોજ રહી ગયો ત્યારે તે ઉઠી પાહાદસાહાનાં તખત આગલ ઊઘી પડી નમીઓ,

અને ઘણી દુવા ગુનરી કીધી. જીઆરે પાછો ઉઠ્યો ત્યારે પાહાદસાહે તેને પુછ્યું કે તે એક ગુલાંમડી લાવેઆછે, એવી તેને ખબર પડી તે વાત શું ખરી હતી, અને શું તે ખરેખર ઘણીજ ખુબશુરત હતી.

એ ઉપરથી તે સોદાગર બોલીઆ “મેહુરખાંન સાહ તમે કણે ઘણીજ ખુબશુરત અને નવ જવાંન આરતોછે એમાં કંઈ શક નથી, પણ તોખી હું હીમતથી મારા માલની તારીફની શહરાગાત વગર કહુંછ કે જે આરત મારી કણેછે તેની ખુબશુરતી, મીઠા સ્વાદ, પર્શદ પડતા ગુણે અને સરવે વાતમાં પુર માહીતગારપણું તમે કોઈ આરત શાથ શરખાવી શકશો નહીં.” એ પરથી પાહાદસા બોલ્યો, “તે કયાંછે, તોણીને જલડી મારી આગલ હજુર કર.” સોદાગરે જવાબ દીધો, “સાહેબ, જે તોણીને તમારા અમલદારોને સવાધીન કીધીછે, અને તમે નામદાર તેનીને જોવાને ગમે ત્યારે તેડાવી મંગાવો.”

તે ખુબશુરત આરતને જલડીથી હાજર કરવામાં આવી, અને પાહાદસાની નજર જીઆરે તોણીપર પડી કે તેતો તેનાપર ગોચા બોલવા-છજ ગયો. તે તુરતજ પોતાનાં આરડામાં ચાલ્યો જેની પાછલ તેનાં અમલદાર અને પેલો સોદાગર ગયા. એ આરતનાં મોહોડાંપર એક ખુરખો હતો તે લાલ રંગના અને તેનાંપર તમાંમ શુનેરી જડાવ જડી દીધેલો હતો. એ ખુરખો જીઆરે તે સોદાગરે તોણીનાં મોહોડાંપરથી ખીસે-ડ્યો, ત્યારે જે મન હરણ દેખાવ પાહાદસાહાની નજરે પડ્યો તેવો તેની નજરે આગલ કદી પડ્યો હતો નહીં. એણીને જોતાંજ પાહાદસાહા તોણીની મોહોમતની ચુંગાલમાં ગોચા એકદમ સપડાઈ ગયો અને તે સોદાગરને તોણીનું દાંમ પુછ્યું.

તે બોલ્યો, “પાહાદસાહા સલાંમત, જે જેની કણે એ આરતને ખરીદીછે તેને જે એક હજાર શુનેરી શીકા આપીઆછે, અને તે જગા-પરથી એ મુલકમાં આવતાં મને આખાં ત્રણ વરસ ગુનરીઆછે તેટલા અરશામાં બીજી એટલીજ રકમ મે એણીપર ખરચીછે; પણ તમે જેવા નાંમીચા સેહેનસા આગલ હું એણીની કીમત કરી શકતો નથી, અને એટલુંજ ચાહુંછ કે જે તમે નાંમદારને એ ખુબશુરત આરત પસંદ પડી હોય તો બે લાશક તમે લેવો અને તમેને આજરખવાઈથી અરજ કરૂંછ કે મુજ કમતરીન તરફની એક નજીવી ભેત તરીકે શમજો.”

એપરથી સેહેનસા બોલ્યો, “ખરેખર તમે હું ઘણો ઉપકાર માંગુંછ લેકીન જે સોદાગર વેપાર કીજે મારા મુલકમાં આવે તેની શાથ આવી રીતે ચાલવાને મારો રવૈયો નથી. માટે એ આરતની કીમતનાં બદલામાં હું તને દશ હજાર શુનેરી શીકા આપવાનો હોકમ કરૂંછ, કેમ એટલી રકમ બશ થશે?” “સાહેબ” તે સોદાગરે જવાબ દીધો, “તમેએ જે એટલી ભેત કબુલ રાખી હોત તો હું ઘણીજ ખુશી રહેત, પણ જીઆરે તમે નાંમદારની મરજીછે કે મારે એણીનું દાંમ લેવું તો તે મારાથી ના પાડી શકાતું નથી, અને એ તમારી નહીં ધારેલી મોટી અને નાદર રકમ સાડ જે જે મુલકમાં હું જઈશ, તે તે મુલકમાં તમારી રાખાવત, મોટાં દીલ અને રાખી તહખેની તારીફ કરતો રહીશ.”

એ પછે તે રકમ લેઈ એક ઘણીજ ઉમદા પેશાકની ભેત સાથ ત્યાંથી તે રવાના થયો.

પોતાનાં આરડાની પડોશનાં બીજા આરડામાં એ આરતને લઈ જઈ પાહાદસાહે તમાંમ દાસી-આને અને કારખારી આરતોને બોલાવી હોકમ

કીધા કે તેણીની સરવે હાજતો પુરી પાડવી એટલુંજ નહીં પણ તેણીને ગમતાં શરવેથી શરસ અને શુંદર પોશાકો બનાવી આપવા તથા ઉમદા ઝહવેર, મોતીની માલા તેણીને પહેડાવવી તથા જે જે હીરા તેણીને પસંદ હોય તે મંગાવીને તેનાં જરીઆન બનાવી આપવાં.

એ કારભારી ચારતો જેમનું કાંમ કુકત પાહાદશાને રાજી રાખવામાંજ હતું તેઓએ જયારે એ ચારતને જોઈ ત્યારે તેણીની ખુબસુરતીથી તેઓ છકજ થઈ ગઈ, અને તેઓ ખરી ખુબસુરતીને પીછાંનનારા હતાં તેથી તેઓએ પાહાદસાને અરજ ગુજરી કે તેણે એ ચારતને ત્રણ દીવસ શુધી તેમનાં હશતકમાં રહેવા દેવી, કે એટલા વખતમાં તેઓ ઘતતી શંભાલ અને મેહનતથી તેણીને હાલ જેવી દખાતી હતી તેનાં કરતાં વધારે ખુબસુરત અને સે હાંમણી બનાવી શકશે. પાહાદસાહે તુરત કબુલ કીધું.

ધરાંનનાં પાહાદસાહાની રાજધાણી એક ટાપુમાં આવી હતી, અને જે ચારકામાં પાહાદસાહા બેસતો ઉઠતો હતો તે તરફથી ખુલો દરીઆવ દીસતો હતો તેમજ એ ચારતને જે ચારકો આપવામાં આવીઓ હતો ત્યાં દરીઆવનાં જાળ ખુદ મેહલની દવાલ સાથે આવી અઠડતા હતા તેથી એના દખાવ ઘણોજ રમણીય થઈ પડતો હતો.

ત્રણ દીવસો પુરા થયા કે એ ખુબસુરત ચારત પુર શીંગાર અને ઠાઠ માંઠથી પોતાનાં ચારકામાં એખલી બેઠી હતી, અને એક કેચપર અઢેલી દરીઆવનો ઉપલો દખાવ નીહાલતી હતી. એ વેલા પાહાદસાને જણાવીઆથી તે તેણીને તેણીનાં ચારકામાં મલવા આવીઓ. એ ગુલાંમડી ચારતને કાણે પગલાંનો અવાજ પડવાથી તથા તે પગલાંનો અવાજ બીજા દાસીઓનાં કરતાં કાંઈ જુદી તહરાંનો શંભાલાયથી

તેણીએ ફરીને જોયું. તેણીને તુરત માલમ પડ્યું કે તે રાજ પોતે હતો, પણ તેણી તેને વીસે જાણે ખેંકાર હોય તેમતેને ઉઠીને તેને માંન આપવાને બદલે તે પોતાની આગલીજ હાલતમાં બેસી રહી.

એ જોઈ ધરાંનનો સેહેનસા દીલથી ઘણો અજબ થવા લાગ્યો કે એ ખુબસુરત ગુલાંમડીને ફુનીઆંની કશી ખબર હતી નહીં. તે એમ શમજીઓ કે તેણીની કેલવાણી ઘણીજશાંકડી હદનો હતી અને પરથમથીજ તેણીને કશી રીતનાં વીવેકની તાલીમ મલી હતી નહીં. તે તેણી આગલ બારી નજડીક ગયો અને જો કે તેણીએ તેણે પરથમથીજ આવકાર દીધો હતો નહીં તોખી તેણીએ તેને પોતાની વખાણ કરતો તથા તેને મન ભાવે તેમાં તુલીક મોખત અને માચાનો મીઠાશ આખતો રહેવા દીધો.

એ મોહબત બજનાં અરશામાં પાહાદસાએ થોડોવાર બોલો રહી પોતાની ભુખી ચશમને તેણીનાં રોશન દીદાર અને સોહાંમણી પેશાંનીનાં લેજતદાર ચારા ઉપર ચરવા દીધી. પછે તે બોલીઓ, “ઓ મોહબત ભરી નાજનીન મને બેહોશ કરનાર પરી તારું આવડું કયા મુલક તરફથીછે? અરે મારી મોહબત તારા તરફ કેવાં જરથી છુટેછે અને એ ઝહરો શદા તારા તરફ વહેતો રહેશે. મે આગલ ઘણી ચારતો જોઈછે પણ તારાથી મારાપર જે પરકારની અશર થઈછે તેવી આગલ કોઈથી થઈ હતી નહીં. મે ઝહરો ચારતોની ખુબસુરતી નજરે પાડીછે તથા દરરોજ પાકું લેકીન એકજ ચારતમાં તમાંમ ખુખીઓથી ભરેલી ખુબસુરતી મે કદી જોઈતી નહીં પણતે તારેથી જોઈછું. ઓ મારી જુદગીની જોત, હું જે મોહબત તારાપર બતાઈછું તેનાં ઉતર તરીકે તું નથી કાંઈ બોલતી કે હું જે કાંઈ બોલુંછ તે તું શમજેછ એણું તું કાંઈ ની.

શાંની કરોને પણ ખતાવતી નથી, નથી તું મારા તરફ તારી કીકી ફરવતી કે તે રોશન સેતારા શમાંન અશમ શાય મારી લુખી નજર ફેલતું અને તારી ખાત્રી કરું કે તારા કરતાં હું કોઈ ખીજીને વધારે ચાહતો નથી. આહા, આ મુજબ હજુર સુધી શાંને સાઈ તું ચુપકીડી અખત્યાર કરી રહીછે. એ તારી હાલતથી માઈ દીલ થંકું ગાર ખનાવી દેછે? મને જણાવ, આ મેહબુબ, કે તુંને ગમી અથવા ગંભીરતા પકડી બેશવાતું શું કારણછે. એથી મારો જીવ બેચેન થઈ રહ્યોછે. તું શું તારા સ્વદેસને સાઈ આવો બલાખો લઈ બેઠીછે? શું તારા સગાંવાલાંની બુદ્ધિનો ગમ તને આવી રીતે લાગોછે? અફસોસ, શું તારા મનથી તું એવું ધારેછ કે ઇરાંન જેવા બેહોલા દેશનો સેહનસા, એ તારી જુકશાંનીનો બદલો પુરે પુરો વાલી આપવાને અશકત થશે? શું તે તને ખરાં દીલથી ચાહતો નથી. તારી વખાણુ ગાતો નથી? અથવા શું તને તે દીલાસો દેવાને મુગો બેઠોછે?”

એ મુજબ પાહાદસા ઘણું બોલીઓ પણ તેની ખોટી અબ્બેબી વચ્ચે એ ખુબસુરતે એક ઉતરખી વાલીઓ નહીં. પણ તેખી તેને આશા હતી. એ ખરીદીથી પાહાદસા પોતાને એટલો ભાગ્યસાલી શમજીઓ હતો કે તેણે વીચાર કીધો કે રફતે રફતે જેમ જેમ દીવસ જતા જસે તેમ એ આરત પોતાની ખેલે બોલી તેને ખુશી કરસે. એવું વીચારી તેણે જાજી બેહોશ કીધી નહીં અને આશા રાખી કે વધારે માયાથી તેની શાય વરત્યાથીજ તેણીપર તે ફાવી નીકલશે. એ પછે હાંક મારી પાહાદસાહે દાસીઓને બોલાવી જમવાને સાઈ ખાંતું મંગાવીઠી. જેઆરે શુફરો તૈયાર થયો ત્યારે પાહાદસાહે તેણીને અરજ કરી ઉઠાડી. તે ઉઠી પાહાદસાહાની સાંમે બેઠી. દરેક જાતની વાંણી તેની આગલ તે મુકતો

અને એ મુજબ તેણી તરફ આદરમાંનથી વરતતો હતો. જ્યાં શુધી પાહાદસાહે ખાધું ત્યાં તુલીક તેણીએ પણ ખાધું, લેકીન એકવારખી તેણીએ નીચેથી ઊંચું જોયું નહીં. પાહાદસા વારમવાર શવાલ કરતો હતો કે ખાવાતું તેનાં સોખ મુજબ તૈયાર કરવામાં આવેલું હતું કે નહીં, પણ કોઈ તહરાંથી ઉતર દેવાને તેણીએ ગોચા શોગંદ લીધા હતા.

એપરથી પાહાદસાહે વાત ફરવી નાખી, અને તેને તેનું નામ પુછ્યું. જે કપડાં અને જાણસ તેણીને પહેડાવામાં આવી હતી તે તેણીને પસંદ હતી કે નહીં, તેને સાઈ આરાશતા કીધેલું બાદશાહી દીવાંનખાંણું તેને ગમતું હતું કે નહીં, દરીઆવનાં દખાવથી તે કંતાલતી તો નહીં હતી એ વગેરે ઘણાક સવાલો તેણે પુછ્યા, પણ એ આરતે એક શખુનખી તેનાં ઉતરમાં વાલીઓ નહીં. એપરથી પાહાદસા ઘણું વીચારમાં પડી ગયો અને શું ઇલાજ કરવો તે તેને સુજ પડાઈ નહીં. પહેલાં તો તેણે ધારીઠી કે તે તદન મુંગી હતી. પણ તેને વીચાર આવ્યો અને તે બોલીઓ, “પણ ત્યારે આવી ખુબસુરત, બધી રીતે શમપુરાણ, અને લલચાવી નાખે એવી સોહાંમણી એને ખનાવી પરવરદગાર એકજ ખાંખી એમાં રાખે એ શું બને વાઈ? અગર કદાચ એમ હોયખી તો તેથી મારો એનીપરનો પીઆર કદી બોલો થવાનો નથી.

જમી રહેવા પછે પાહાદસા ઉઠ્યો, અને એક બાબુએ પોતાનાં હાથ ધોયા તેમજ પેલીએ ઉઠી ખીજી બાબુએ ઘોઈ લીધા. એ તકનો લાભ લઈ પાહાદસાહે જે બાંદી પોતાનાં હાથ ધોવારવા ઉભી હતી તેને પુછ્યું કે આવી રીતે તેણીને નહીં બોલવાનો શખખ શું હતો? એપરથી તે બોલી, “જે હાલતે તમે આગલ એ આરત દ-

ખાવ કરેછે તે કરતાં વધું હુન્ને કાંઈ નેઈ કે સાંભલી શક્યાં નથી. એણીને હુન્નેએ હેઠ ઉપાડી એક શવર કાઢાડતાં સાંભલી નથી. હુન્ને તેની ચાકરી દીલોનનથી બળવીએ છીએ અને તેણીને કપડાં પહેડાવામાં, બાલ હોરી શાફ કરવામાં જરાબી કશુર રાખતા નથી, તે છતાં હુન્ને તેણીને એટલું બોલતાં નથી સાંભલી કે ‘ચાલો આએ ઠીકછે,’ અથવા ‘મને આએ પશંદછે.’ હુન્નેએ વારમવાર પુછ્યું કે, ‘બાનું, તમેને કાંઈ નેઈએછે? તમેને કોઈ જાણસપર ભાવ થાએછ? જે નેઈએ તે વીશે કહી હુન્નેને હોકમ કરો હુન્ને બળવાને તૈયાર છીએ.’ પણ તે સઘલાનાં ઉતરમાં એક શખુનબી હુન્ને તેણી કણ્થી કાઢાડી શકીઆ નથી, અને હુન્ને કહી નથી શકતાં કે તેનાંમાં એટલો બધો મીજનછે અથવા તે એટલી બધી અસાવધછે કે ખરેખર મુગીછે કે જેથી તે એક શખુનબી પાછો વાલી શકતી નથી.”

એ સાંભલી પાહાદસાની અજબબીમાં આર ઘણો વધારો થયો, તોપણ કદાચ એ આરતને ખાટી ગમગીની લાગી હશે એવું શમજ તેણીને હસાવી બોલાવી તે વીશરાવાનો તેણે ઠરાવ કીધો. પછે દરરોજ દરબારી આરતો અને ઉમરાવજ-દીઆની મીજલશ સમારી ત્યાં ખુશી રાંમશની શહરૂં કીધી, તથા જેઓ વજડી જાણતા હતા તેઓ પાસ શુંદર શરોદવાલા ઓજરો વજડાવતો અને જે ગાઇ તથા નાંચી જાણતાં હતાં તેઓ પાસ શુંદર ગાયનો અને મન પશંદ નાચથી ગમત કરતો હતો. એથી સરવે ખુશી થઇ ગયાં પણ તે આરતજ શોકાતુર અને ગમગીન એહેરે બેઠેલી દીશતી હતી, અને પોતાની નજર જમીનપરથી જરાબી ઊંચી કરતી હતી નહીં. જેથી પાહાદસા કરતાં પેલી બીજી આરતો ઘણીજ વીશમય પાંખી. હુન્ને મીજલશ ખરખારાત

થઇ ત્યારે શઉ શઉ પોતાની જગાપર જતા રહ્યા.

શહવારે હુન્ને પાહાદશા ઉઠ્યો ત્યારે તેનાં જગરમાં એ આરત વીશે ખીઆરનો બુશો વધારે પ્રકુલીત થયો અને તે શાખીત કરવાને તેણે ગોચા ઠરાવજ કીધો કે બીજી આરતોની માયા છોડી દેઈ ફક્ત તેણીનેજ વલગો રહેવું, અને તે ઠરાવ તેણે અમલમાં વટીક આણ્યો કારણકે તેજ દીવશે તેણે પોતાની બીજી આરતોને બોલાવી તેમને તેમનું જરીઆણ કપડાં ચપડાં અને જેબી તેમને બેત તરીકે આપેલું હતું તે સવાધીન કીધું તથા બીજી દાલતની બખશોશ કરી વાંદાય કીધી અને તેમને પુરતી છુટ આપી કે તેઓએ પોતાને પશંદ, પડતો ખાવીંદ કરી શુખથી રહેવું. આટલા ભોગ છતાંબી એક આખુ વરસ તુલીક એ આરત એક બોલ બોલી તેને ખુશી કરી સકી નહીં; તોપણ પાહાદશા ના ઉમેદ થયો નહીં. તેણે પોતાની મેહરબાની અને માયા, એ ખુબસુરત આરતપર જરી રાખી, અને દર બાંહને તે ખુશી થાએ એવા ઉપાયો કરવા લાગો, તથા પોતે તેણીપર ખરેખરી મોખત ધરાવેછ એવું દેખાડવા લાગો.

એક દીવસે રાજ તેણી જોડે બેસી તેણીનાં કાંનમાં મોખતનાં મધુર વચનો રેડતો તથા તેનાંપર પોતે કેટલો ફીદા હતો તે દેખાડતો તથા જેમ જેમ દીવસ જતા હતા તેમ તેમ તેની મોખત તેણીપર કેવા પરકારથી વધતી હતી તે જણાવી તે બોલીઆ, “મારી રાંણી, મને શમજ નથી પડતી કે તારા ભીતરમાં શુ વીચારો ચાલીઆછે. પણ હુન્ને શુધી જેમ મારી ખાત્રીછે કે તું મારી કણ્થી ત્યાં શુધી મારો ખીઆર તારાપર સાખીતછે એમ મારી ખાતર જમાછે, અને એથી વધું મને કશું જાણતું નથી. મારું રાજ અને સલતનત ઘણી બોહોલીછે તોપણ જે કીમતી ખજાણો તું

જેવી ખુબશુરત ઓરતનો ખાવીંદ થવાથી મને મલીઓછે તે આગલ માઈ રાજ હું કય ખી-સાદમાં ગણતો નથી, અને તારી હજર ઘણે વધારે હું સ્તુતી કરું છું કે જેનો એક હજરમાં



ભાગે ખીજી ઓરતની કદી કીધી નથી. હું એમ નથી કેવા માંગનો કે મારા સખુનોશીજ માઈ સઘલું કેવું તુએ માંનશું, પણ તોખી મારી ખાત્રીછે કે મે સેકડો ખુબશુરત અખલાઓ જે-ઓ મારાં જનાંનાં ગહવેરો હતી તેમને તુંજ જેવી પરકાશીત કોહેનુર હાથ લાગાથી રજ આપી જે ભાગ આપીઓછે અને તે સઘલીઓ પરની મોખત અને માયાનું તારા આકરશાણી-નખરાંનાં ખીંદુમાં સમાવીઓછે તો તેપરથીજ તારી ખાતરી થશે કે મારી તારાપર કેટલી મોખત હોછે. તને ખબરછે કે, મારી સઘલી ઓરતોને એક વરશ થયું રજ આપીછે, અને એ કાંમ જો કે હજુર મારેથી વીશરાતું નથી તોખી તે કીધાથી હું કાંઈ પસતાતો નથી. પણ મારી એટલીજ આરજુછે કે તારે જોડે એક હરફ શાંભલું અને મારા અધુરાં શુખને પુરૂ કરૂં, અને તે સાંભલી મારી ખાત્રી કરૂં કે મારી તરફની મોખતનો ખીઆલ તારા જીગરમાં છ પાએલોછે. પણ જોદાતાલાએ તારા શુખની વાચા છોણવીજ લીધી હાય તો પછે તું બોલશે કેમ ?



હરાંવનો સાહ અને ખુબશુરત બેલાંમડી. (સફ ૧૬૯.)

અને અફસોસ એ માફ ધારણું કદાચ ખરું પડશે. એક આખું વરસ થયું તને બોલાવાને ઘણા ઉપાયો કીધા, અને તેમાં જીઆરે હું ફાવી-આ નહીં તો હવે પછે તને વાચા કયાંથી આવશે, તે હું શમજી શકતો નથી. પણ તું મને નહીં બોલી કાં દુખ આપેછે? અરે મને બીશારત થાયેછે કે તું મુંગી નથી. મુગાં આદમીનાં એ દરશણ હોયજ નહીં એમ માફ દીલ મને કેહેછે માટે આ પીઆરી મેહબુબ તારા કાલાવાલા કરી તને શોગંદ આપી કહુંછ કે એ ચુપકીદી ભાંજી તારી છાતી બોલી કરી એકજ શખુનની મને નવાજેશ કર કે પછે મને મારી જીંદગીની ફીકર રેહેશે નહીં, અને એ ઉબેદ વગર મરણ પાંમેલો કેહવાઈશ નહીં.”

એ સઘણું એ ખુબશુરત ઓરત પોતાનાં રાખેતા મુજબ નીચી નજર રાખી શાંભલીઆ કરતી હતી અને એવું દેખાડતી હતી કે તે પોતે મુંગી હતી, અને કોઈ વેલા તેણીએ પોતાનું મોહોડું વતીક હશતું કીધું હતું નહીં. પણ તે હવે હસી. એ જોતાંજ પાહાદસાહાની અચરતીનો પાર રહ્યો નહીં અને પોતાનાં દીલની ખુશાલી જાહેર કરી દીધી, અને હવે તેને શક રહ્યો નહીં કે તેણી વધુ વાર મુંગી રહી તેને તવલાવશે નહીં, અને દર પલે તેણીનાં હોઠમાંથી રૂપેરી અવાજનાં શખુણીની હાર છુટવાની આરબુ રાખતો અધીરો થઈ બેઠો.

પછે તે શોહાંમણી ઓરતે નીચે મુજબ બોલણું શરૂ કરી, “સાહેબ, મારી વાત એટલી અબજાયેછે કે જો એકવાર મેં બોલવાનું ઠેરવીશ તો એ મારી સઘણી કેફીઅતનું મંડાણ કયાંથી કરવું તે મને શમજી પડી શકતી નથી. પણ એ સઘણાં પેહલમાં મારી તમોને જાણવાની ફરજ એછે કે તમો નાંમકરે જે જે નવાજેશો, મોખતી ખજાણો અને મેહરબાની અરજણ કરીછે તે

માફ હું તમોને બેહદ ઉપકાર માનુંછું, અને બોદાતાલાની એટલીજ પરારથનાં કરુંછ કે તે સાહેબ તમારા મુદ્દખોની નેમ ઊંધી વાલી તમારી જીંદગી ખચાવે, અને તેની દરાજી શાય તમોને આબાદ અને શુખી રાખે. ખચીત જે જોખતથી તમો મારીપર ભમતા રહ્યાછો તે મોખત કબુલ રાખી તમારી તરશ છીપાવાને મારા તરફની જોખતનું મીકું મધ તમો શાય આખવાને હું રાજી, એટલું હું ચાહુંછું.”

એ સાંભલી પાહાદસાની ખુશાલીનો પાર કયાં હોય? તે એકદમ ઊંઠી તેણીને વલગી પડ્યો અને તેણીનાં મોહો શાંમું જોઈ તે બોલીઆ, “આ મારી ચશમનાં રોશન ચેરાગ, શું આ કરતાં મને વધારે ખુશાલી અને મોજ કદી મલી શકતે? તુંએ મને જાણાવીશ કે તું મારાપર મોખત રાખેછે તો પછે આ દુનીઆમાં મારા શુખને શંખુરણ કરવાને હવે બાકી શું રહ્યું? ખચીત હું ઘણા ખુશાલ થઈ ગયોછું.”

તેણીને ત્યાંજ મુકી પાહાદસા બાહાર ચાલી ગયો, પણ એવું દેખાડીશ કે તે તુરત પાછો ફરશે. તેણીને છોડી તેણે પોતાનાં ખીદ-મતગારો પાસ વજરને તેડાવી મંગાવીઆ અને તેને ખાશ હોકમ કીધો કે ગરીબાઈને શાફ પોકાર મારતાં અશો લોકોને એક હજાર શુનેરી શીકાની ખિરાત કરવી, તથા રાંણી બોલી તે શાફ કીરતારનો પાડ માંનવાને શાફ તમાંમ દવાખાણામાં અને ગરીબોમાં નાંણાંની બખશોશો વેહેચવી. એ હોકમ તુરત અમલમાં આણવામાં આવીઆ.

તે પાછો પેલી ખુબશુરત ગુલાંમડી આગલ આવીઆ અને તેણીને કેવા લાગો, “બાનું માફ કરને કે હું તને એકદમ છોડી જતો રહ્યો કાંએકે તેમ કરવાને તુંજ પેતો કારણ હતી. પણ હવે મને આશાછે કે તું તારી વાત લંમ-

બાવી મને ઘણી અગતની બીનાથી વાકેફ કરશે. એ મારી મોખતનાં મીઠાશ મને જણાવ કે આટલું શુધી ચુપકીડી અખતીઆર કરવાને તને એવું શું મોટું કારણ પડ્યું, અને મને મોટી અન્નએબી લાગેછ કે તું પોતે બોલી નહીં તેથી તો મે સઘલું ચલાવી દીધું પણ તને એક વરસની મુદત કરતાં વધુ વખત વેર ચુપકીડું એસી રહેતાં શોહાવાયું કેમ ? તેથી મને એવું જણાએછ કે એમ કરવાનું કારણ તારી કણે ઘણું મોતેખર હાલું નેધએ.”

એનાં જવાબમાં તે આરત બોલી, “ધરાંનનાં સેહનસાહાની નાંણવાની ઇછા પુરી પાડવા સાંરે તે નાંમદારે સમજવું નેધએ કે, અગર હું ગુલાંમી આલાદનીછું, ઇઆ નહીં પણ મારા દુર દરાજ મુલક જ્યાં ફરીથી જવાની મને મુદલ આશા રહી નથી, ત્યાંથી મારાં ભાઈ ભાડું, મા બેન, સગાં વાહાલાં અને સ્નેહીઓની પ્રીતી અને માયા વચેથી છુટી, આવા અન્નાંણા મુલકમાં દલગીરી અને નાસીપાસીનાં બોળ શહીત આવી પડીછું, તે કારણ શું આવી રીતી પકડવાને મારે સાંરે પુરતું નથી. જેમ માખાપ ઉપર ખુદરતી ચાહા ઉડેછે તેમજ આપણા સ્વદેશ તરફ આપણા પ્યાર શદા ખલતો રહેછે, અને જે છુટાપણાનો લાભ અને ખુબી શમનેછે તેઓ કણેથી છીણવી લીધેલું છુટાપણું શું મને થોડું દુખ ભરેલુંછે. ખચીત આપણું શરીર એક ખારગી છુટાપણું ખોહી દઈ શકે, પણ મરજી તે કદી ભુલેજ નહીં. તે તો સદા સવતંત્ર રહેછ અને કોઈની સતા અને નેર આગલ ખંધાઈ શકતી નથી. જે મુજબ તમે નાંમદારે મારા ખાખમાં નેથું, અને મને મોટી અન્નએબી એજ લાગેછ કે જે મગજનાં છુટાપણાંથી ઘણાંક કંગાલો પોતાનાંપરની ગુલાંમી બેડી કાહાડી નાંખવાનાં હેતુથી જે હજારો રસતે પોતાનો જીવ ખોહી દેછે તેવો રસતો મે લીધો નથી.”

“ખાંતુ”, ધરાંની સેહનશા બોલીએ, “તારી સઘલી વાત મારા ધીઆંનમાં ઉતરેછે. પણ હમાણા તુલીક મારા મનમાં એજ વીચાર હતો કે એક ગમે એવી ખુબશુરત અને સમજદાર આરત પોતાને એક પાહાદસાની રખેવાલી હેઠલ આવેલી નેયછે તો તે મોભાથી તે પોતાને સરવે વાતે શુખી શમનેછે.”

“પણ નાંમદાર સાહેબ તે પાહાદસા ગમે એવો ખલવંત અને એક ખારગી જુલમી હોય તોખી તેની સદા અથવા જુલમ એક આદમીની મરજી કધી જીતી શકતો નથી. વલી તમે એક ગોલાંમડીની ખુબસુરતીથી એક પાહાદસાહા તેનાં પર મોહીત પડે અને અરસપરસ પીઆર ખતાવે એમ બોલોછો તો બેશક તેવી આરત જેની મોખતમાં પડે તેનાં કરતાં ખુનીઆદ અને તોખમમાં ઘણે દરજે નીચી હોય તો તેણીને પોતાને ઊંચે દરજે ચહડેલી નેઈ પોતાને શુખી ગણવાને પુરતું કારણછે અને હયાં હું તમારા મતને મલતી થાઉંછું. પણ તે છતાંખી હું પુછુંછ કે તે ગુલાંમડી પોતે વીચારે કે તેણીને જુલમથી પોતાનાં દશ, માત પીતા, ભાઈ બેહનો અને કદાંચ પોતાનાં ખાવીંદથી વીચોગી પાડી એક દુર દરાજ દેશમાં લાવી નાંખીછ તો પછે તેને ઉપલું શુખ કેમ પશંદ હોય ? વલી હું કહું કે જઆરે તે આરત જે રાજ અથવા સેહનસાહે ખરીદી હોય, અને તેનું તોખમ પણ પોતાનાં સેહનશાહી ખરીદનારાનાં જેવુંજ ખુલંડ મરતખાનું હોય તો તમે નાંમદાર પોતેજ વીચાર કરો કે તેણીનાં દીલમાં પોતાનાંપર પડેલી જફાપર કેવો ગમ છુટવો નેઈએ. તે પોતાને કેટલી કંગાલ, નાચાર, અને તમાંમ શુખથી નીરાલી થયલી શમને, અને તે પોતાને કેટલી હદની નાંઉમેદી તુલીક લઈ જઈ શકે.”

એ શાંભલી પાહાદસા ઘણા અજબ થયા

અને અચરતી શાથ પુછવા લાગો, “બાનું, શું ત્યારે હું એમ માનું કે તું પોતેબી એક પાહાદશાહી કુતબની ઓરતછે, કારણ કે તારા બોલવાનો એવોજ શાર હું કાકુંછું, માટે તારા ભરમથી મને વધારેવાર અધીરાઈમાં રહેવા નાં દ. મને જણાવ કે તુંજ જેવી બેહદ ખુબશુરત અને શાહાંભણી ઓરતને જનમ આપનાર કોણ ભાયગવન માબાપછે, તારા ભાઈ ભાડું અને બેહન શગાં વગેરે કોણછે. તે સઘલાં પેહલાં તારૂં નામ શું છે?”

તે પરીબેહર ઓરતે જવાબ દીધો, “સાહેબ મારૂં નામ દરીઆવની *ગુલનાર કરીનેછે. મારો પીતા જે હાલ જનત ગુજન થયોછે તે દરીઆઈ મુલકનો એક બલવંત અને સતાદાર પાહાદસાહા થઈ ગયોછે, તે મરણ પાંખીઆછે, તેનું રાજ મારા એક ભાઈ રંશાલે કરીછે તેને હસતક આવીડ જે તે મારી માતાની સાથ ચલાવવા લાગો. મારી માતા પણ એક પરખ્યાત દરીઆઈ સેહનસાહાની પુત્રી થાયછે. હમેઘણોક વખત શુધી હમારા રાજમાં શુખ અને આબાદીથી રહ્યાં. પણ થોડા વરસ પછે હમારી પડોશનાં એક રાજને હમારી સારી સ્થિતીની અદખાઈ લાગી તેથી એક મોટી ફેજ લાવી તેણે અમારા મુલકપર હલલો કીધો અને અમારાં પાયતખત સેહર શુધી ધસી આવી અમારાં તમામ રાજનો ધણી થઈ બેઠો. એ મામલો જોઈ અમે કેટલાંક વીસવાશુ મીત્રો અને નોકરો જેઓએ અમોને છેલી ઘડી સુધી છોડીઆં નહીં તેમની સાથ, એક નહીં પારખી સકાએ અને નહીં જવાઈ શકાએ એવી જગામાં આશરો લીધો.

“એમાં બેઠા બેઠા મારો ભાઈ પેલા પીઠારાને

* ગુલનારનો અરથ દાધમનું કુલ કરી થાયછે.

+ એનો અરથ “નેક” “વાજખી” “સાચુ”

એવો થાયછે.

હાંકી કાહાડવાને તજવીજ કરયા વગર બેઠો નહીં. એક દીવસે તેણે મને પોતાનાં ઓરડામાં તેડી કહ્યું, ‘બેહન એક નાનું પરાકરમ હાથ ધરતાં પાછલ શું બનાવ મોટા બનેછે તે સદા શકમાં રહેલું હોયછે. મારે પોતાને વાસતે કહુંછ કે મારી તજવીજમાં હું કદાચ નીશફલખી થાઉ તો તેથી મને પોતાને લાગેલી નામોશીથી જાનું લાગવાનું નથી. પણ તારે કીજે મારો જીવ શદા ચીંતામાં રહેછે. એ સઘલાં આણદીઠ ભયમાંથી દુર રાખવાને મારી ખુશી એવીછે કે તું પરણી જાએ, લેકીન આપણી હાલની કમતાલે હાલતપરથી તારો હાથ કોઈ દરીઆઈ સાહજાદો ધરે એવું લાગતું નથી. મારો એવો વીચાર પુગેછ કે તું તારાં લગન કોઈ જમીનપરનાં સેહનશાહાદા શાથ કરે તો ખુબ બેહતર થાય. એ કાંમ આરંભવાને અને પાર પાડવાને મારાથી બનતી મેહનત અને તજવીજ હું કરીશ, અને મારી પુરખાત્રીછે કે જેખી સાહજાડો તને જસે તે તારી ખુબસુરતી જોઈ તને પોતાની બાયડી કરવાને મગરૂરી શમજશે.’

“એ સાંભલીને મારો તો જુશો ઉશકેરાઈ આવીઓ, તેથી મે મારા ભાઈને કહ્યું, ‘બીરાદર તમે જાણીછ કે તમારી તેમજ મારી આલાદ દરીઆઈ પાહાદસા અને રાંણીથીછે અને તેમાં કોઈ વેલાએખી જમીનપરનાં સેહનશાનું તતવ બેલાયલું નથી, માટે તેવાં લગન નહીં કરવાને મે તો શોગંદ ખાધાછે. આપણી હાલત હમનાં ખરગશતે થઈછે તો શું થયું, પણ હું મારો ઠેકાવ કદી પાછો ફરવાની નથી. અગરજો તમારી તજવીજમાં તમે નીશફલ થઈ મારયા જશો તો હું તમારી પુકે મારો પ્રાંણ આપવાને તૈયાર થઈશ, પણ તમારેથી મે નહીં ધારેલી ખીનાં શમજી તે મુજબ અમલ તો કદી કરીશ નહીં.’

“પણ મારો ભાઈ જે મને પરણેલી જ્ઞવાને ઘણો આતુર હતો તેણે મને શમળવી કે કોઈબી પરકારે જમીનપર રાજ ચલાવતા સેહનશાઓ દરીઆઈ હકુમતવાલાઓ કરતાં ઓછા નથી. એ પરથી મને વધારે જુશો ચઢ્યો જેથી મારા ભાઈએ મને ઘણા કડવા શખુનો કહ્યા. એ મુજબ હમો વચે તકાતડી થઈ ગઈ. અલખતાં મને ઘણું જ લાગી આવીશું. તે મને નાખુશ કરીને તેમજ પોતે નાખુશ થઈને જતો રહ્યો. મારા ગુલામી મને એવી ઝાંઝ ચઢી કે પતાલનાં તલીઆંપરથી એક છલંગ મારી હું ચંદ્રનાં ટાપુની શપાતીપર ગઈ. જે કે હું નાંશીપાસ અને નાખુશ થઈ ગઈ હતી તોખી એ ટાપુમાં શુખ એનથી એકાંતવાસ કરી રહી. પણ મારી ઘણીક સાવચેતી છતાં એક દીવસે એક કુલવંત શખસ પોતાનાં નફરો શાથ હું ઊંચેલી હતી તે વેલા આવી પુગ્યો અને મને પોતાને ઘર ઊંચકી લઈ ગયો. તે પોતાથો બની એટલી મોખત મારા તરફ ખતાવા લાગો અને હું મારો પ્યાર તેને આપું તે શાઈ મારે ઠકી કાંઈ કરવું બાકી રાખ્યું નહીં. જ્યારે તેણે જોયું કે તે એવી રીતે ફેરેહ પાંમતો નથી ત્યારે તેણે જખરીથી મને ઠકાણે લાવવાનો ઠેકાવ કીધો. પણ મે તુરત તેની બેહાઈ સાઈ તેને પસતાવો કરાવ્યો. અંતે તેણે ગુલાંમડી તરીકે મને વેચી દેવાનો વીચાર કીધો અને તે મુજબ જે સોદાગરે મને તમોને વેચી તેને મારું દાંમ લઈ મને આપી. તે સોદાગર ઘણો દાહાપણવાલો, શલ્લખવાં અને દયાલું આદમી માલમ પડ્યો, અને આખી સુસાફરીમાં મને કોઈ રીતનું ફરીઆદ કરવા જેવું તેને કારણ આપીશું નહીં.

“હવે તમો નાંમદારે જે મારા તરફ મોહોખત અને પ્યાર ખતાવ્યો તથા આદરમાં આપી મને શરફ રાજ કીધી, (જેને સાઈ હું તમારો મોટો ઉપકાર

માંનું છું), તેમ જે નહીં કીધું હોત તથા મારેથી ના પાડી નહીં શકાએ એવી શંગીન દીલોજાંની અને મોહખત ખતાવી નહીં હોત તથા જનાંનાંમાંની સરવે ખીજ ખીખીઓને રખશુદગી નહીં આપી હોત તો હું તમોને ખોલું જણાડીછ કે તમારા મેહેલમાં હું ઝાઝોવાર કદી રહેત નહીં. પણ જે ખારી આગલ હું બેઠી હતી ત્યાંથી તમો જ્યારે પેહેલાં આવી મને ખોલાવા લાગા તે વેલાજ દરીઆવમાં ભુશકો મારી મારા ભાઈ અને મા તથા સગાં વાહાલાંની ખોલમાં નીકલતે. વળી તમે તમારી મેરખાંનગી આજ તુલીક જરી નહીં રાખી હોત તો ખચીત કોઈ વેલાખી એમ કરવાને હું ચુકતે નહીં.” એ મુજબ સાહાઝાડી ગુલનારે પોતાની ખરી ઓલખથી પાહાડસાને વાકેફ કીધા અને પોતાની વાતની ખતમગી આણી.

એ પછે પાહાદસા ખુશાલીનો ઝમકાત ખતાવી ખોલ્યો, “ઓ મારી પુજ કરવા સમાં વાહાલી સાહાઝાડી મારે કાણે હેવી નહીં ધારેલી અજ્ઞ એખી પડીછે, અને એ આશચરીઅકારક ખાખદોપરથી હજરો શવાલો મારા મગજમાં કેવા જનમ પાંમેછે. પણ એ પેહેલાં જે ધીરજ અને શંતોસથી તુંએ મારી મોખત કેવી ખરી હતી તેનો અનુભવ લીધો તે સાઈ તારો ઉપકાર માનું છું. તારાપર મેં મારો જીવ જે ખુરખાંન કીધોછે તેથી વધારે હદ લઈ જવાની તાકાત મારામાં હું હવે વીચારી શકતો નથી. પણ જ્યારે મારાં જાણવામાં આવીછે કે તું પણ એક ખુલંડ તોખમની સાહાઝાડીછે ત્યારે મારા તે પીઆરમાં મને કેહેવી ખોહાલી ખુશાલી જમાવ થઈછે. તેનું વરણન કેમ આપું. શું તને હવે હજર એક સાહાઝાડીનાં નાંમથી ખોલાડી? નહીં તું હવે મારી ખાશ શાંણીના રૂઈ નાંમથી શરફરાજ થઈછે. તું ઈરાંની મુલકને તામેનાં સરવે ખાંતો

અને નાંમોની રાંણી કેહવાઈ છે ; અને એજ નાં-
મથી મારા રાજનાં ખુણે ખુણામાં ધધેરા પીતાવી
તને જાહેર પાડીશ. આવતી કાલે મારાં પાંચ-
તખત સેહેરમાં ધુમધાંમ અને ભારે ઠાઠમાઠથી
એ કીરીઆ કરાવોશ કે જેવી ધાંમધુમ
આગલ કોઈએ કદી જોઈ નહીં હશે ? એપરથી
ખુલું જાહેર થશે કે તું મારી હકદાર ઓરત
અને બાયડી થઈ છે. મારી ભુલ તુંએ આગમ-
ચથી ભાંજી હતે તો એ એલકાખ તને આજ
કેટલા વખતનો મલીઆ હતો. જીઆરથી
પેહેલી નજર મારી તારા શુંદર ચેહરાપર
પડી ત્યારથીજ મારામાં મોખતો આગ એકદમ
સલગી ઉઠી અને એવોજ ઠેરાવ થયો કે તુંજપર
મારો પ્યાર શદા કાચેમ રાખવો અને બીજા
કોઈપર ખતાવવો નહીં.

“પણ મારી વધારે ખાત્રી કરવાને તથા જે મ-
રતબો અને માંન તને લાયક છે તે મારી કણ્ઠથી
મેલવવા કીજે, એ બાંનું દરીઆઈ લોક અને
તેમનાં રાજકારભાર વીશે મને વધારે માહીતગાર
કર કે જેઓથી હું તદ્દન અનજાણ છું. મારે કાંણે
તેઓ વીશે વારંવાર ઘણી અજાણ્ય તહરાંની
વારતાઓ શંભલાઈ છે પણ તે સઘલી કાંઠાંણી
કથા જેવી ગાણી મે વધારે લક્ષ તેપર આપીઠી
નહીં હતું. જીઆરે તારે મોડેથી તેવીજ
વાતો શંભલાઈ તો પછે તેની સચાઈ વીશે હવે
મને શક શાંનો જોઈએ, કારણ કે તું નાંજનીન
પોતેજ તેઓમાંની એક હોવાથી મને બીજી વધુ
શાખેતાની ગરજ નથી. દરઆઈ લોકમાંની
તું હોવા છતાં તુંએ મારી ઓરત થવાની મરજ
ખતાવી એ તારી મારાપર થોડી મેરબાંણી થઈ
નથી, અને એનાં જેવી આખરું થોડી મઝરૂરી
પેદા કરનારી નથી. પણ મને એક બાખ્ત વીશે
ઘણો ગુચવારો લાગે છે, માટે મારી આરજી છે કે
તું તેના મેરબાંણી કરી ખુલાસો કર. મને

શમજ નથી પડતી કે તમે લોક દરીઆવનાં
ભીતરમાં ચાલ હાલ કેમ કરી શકો છો, તથા તમે
કુખી કેમ જતાં નથી. અલખતાં અમારા લોકમાં
એવા થોડાક છે કે જેઓ દરીઆઈ ભીતરમાં રેહ-
વાનો હુનર જાણે છે, પણ તોખી તેઓ જો થોડા
વખતમાં બાહાર નહીં આવે તો જરૂર કુખી
જાય છે.”

એનાં જવાબમાં તે નાંજનીન બોલી, “સાહેબ,
બા ખુશીથી હું ધરાંની શેહનસાની આરજી પુરી
પાડીશ. જે મુજબ તમે જમીનપર ચાલ હાલ
કરો છો તેવી સેહલાઈ અને અડચન વગર હમો
દરીઆવમાં ફરફર કરીએ છીએ. જેમ તમે
જમીનપર રહી ખુલી હવાનો દમ લઈ શકો છો
તેજ મુજબ હમો પાંણીમાં હોવા છતાં લઈ શ-
કીએ છીએ. મને ગુલાઈ જઈ મરી જવાને
જેમ હવા તમારી જીંદગીને સાથે અગતની છે તેમ
અમોને તે છે, પણ બીજું મોટું અજાણ્ય જેવું
તો એ છે કે અમારાં કપડાં જરાખી ભીનાંતાં નથી.
અને એથીજ કરી જીઆરે અમો જમીનપર દ-
ખાવ આપીએ ત્યારે અમોને અમારાં કપડાં શુ-
કવવાની જરૂર પડતી નથી. અને જે ભાશામાં
દાઉદનાં દીકરા મોટા પેગાંમખર શુલેમાંનની મો-
હારપર જે લેખ કોતરેલો છે તેજ અમારી ભાશા છે.

“વલી તમોને જણાવાને ભૂલી જવું નહીં
જોઈએ કે આશપાસ પરગત જવાને પાંણી કો-
ઈખી રીતે અમોને અડચન કરવું નથી, કારણ કે
પાંણીમાં કુખેલાં હોવા છતાં અમે અમારી નજર હું-
ગાડી આસપાસ વગર અડચણે જોઈ શકીએ
છીએ. અમારી ચશમ ઘણી તીક્ષ્ણ
હોઈ છે તેથી જમીનપરની કાની એક ચીજ
પ્રગત એલખી શકીએ છીએ. અમારામાં
પણ રાત અને દીવસ અનુકરમે આવી જાય છે.
અંદરની ખુશ રોશની અમે જોગવીએ છીએ,
અને બીજા મોઢાં અને તારાઓનો ચકચકાત અ-

મારી નજરે પડે છે. વળી મેં જલ આદમીઓનાં રાજ વીશે ઇશારો કીધો. તમો જાણો છો કે કુનીઆમાં પૃથવી કરતાં જલનો ભાગ ઘણો ઓછો છે તેમજ ત્યાં રાજ્યો ઘણા અને મોટા વીશતારનાં હોય છે. તે રાજ્યોનાં પ્રાંતો કરવામાં આવેલા છે, અને દરેક પ્રાંતમાં મોટા મોટા શહેરો

સંગેમરમરનાં પથરાનાં બાંધેલાં છે, કેટલાકો તમામ ખીલારકાંમ, જેની દરીઆમાં કાંઈ ખુટ નથી, તેનાં બાંધેલાં છે, કોઈમાં તમામ પરવાલું અને ઉમદા શીપ કાંમમાં લીધેલી છે. ત્યાં શુનું રૂપું અને હીરા મોટીની તો કશી ગણતરી નથી, અને જમીન કરતાં ત્યાં પુશકલ મલે છે. એક શર-



વચોવચમાં એક તખ્ત ગોઠવેલું હોય છે જે પર પાદાદ્મ્યાહા બેસે છે. (સર્કે ૬૭૭.)

બાંધેલાં છે જેમાં મોટી વસતી હોય છે. તુકમાં જેમ જમીન પર પચ્ચરશી જાત, ધરમ, વેહેવાર અને રીતભાંતનાં લોક વશે છે તેમ ત્યાં પણ છે.

“રાજા રાણીઓનાં મહેલોનાં ભપકો અને ઠાઠ માઠ બે ઘડી જતાજ કરીએ એવો હોય છે. કેટલાકો તમામ જુદી જુદી જાતનાં રંગબેરંગી

વેધી મોટાં મોટીની કીમત તમે ઘણી ભારી ગણો છો તેવાં મોટી અમારે મનશે કુચ ખીશાદમાં નથી, અને તે કરતાં મોટા મોટી તો ગરીબ રલીખાંનાં લોકોજ પેહેડે છે, બાકી શ્રીમંત લોકો તો તે તરફ જતાં પણ નથી.

અને એ ગમે ત્યાં જવા આવવાને ખુદરતી શ-

કતી અને ઝડપ એટલી બધી છે કે ગાહી ઘા-
ડાની કશી જરૂર રહેતી નથી. ખરી વાત છે કે
અમારા રાજાઓને ત્યાં દરીઆઈ ઘાડાઓનાં મોઢા
મોઢા તખીલાઓ ભરેલા છે, પણ જાહેર તોડવાર
અને કાંમકાજ શીવાય તે વાપડવામાં આવતા
નથી. કેટલાકો પોતાનાં કેલવેલા દરીઆઈ ઘાડા-
પર સવારી કરી મોજ મારે છે અને સરતમાં દાડાવી
પોતાની કલા જાહેર કરે છે. વલી તેમ સીપ
અને કચકરાની શુંદર રંગીન તદન ખોલ્લી ગા-
ડીઓની વ્યોવચમાં એક તખત ગોઠવી પાહાદસાહા
ખુલો બેસે છે કે દરેક રૈયતની નજરે પોતે પડે.
ઘાડા એવા કેલવી રાખેલા હોય છે કે તેમને હાં-
કવાને કોઈ આદમીની જરૂર પડતી નથી. પણ
તેઓ પોતે જ ગાહી ઘસડી જાય છે. દરીઆઈ
ભીતરનાં શેહરોમાં એવી એવી હજારોની આંમતો
અને જનશો ભરેલી છે કે તે વીશે હું તમને કોઈ
ખીજ જોગવાઈએ કહીશ, પણ તમે નાંમદારનો જ
હાકમ હોએ તો હું મારા માથે અને પીઠાઈએને
ખોલાવી તમારો મેલાપ કરું તથા મારો ભાઈ જે
રાજા છે તેની શાથ પડેલા મારા વીચાગને તોડી
તેની શાથ પાછી શહજા કરવાની તક હાથ ધરું.
જુઆરે એ સઘલાંઓ જાણુશે કે ધરાંન
જેવા મુલકનાં પાહાદશાહાની હું રાંણી થઈ છું
ત્યારે તેઓ ઘણા ખુશી થશે. તમે નાંમદારને
હું અરજ ગુજરું કે તેમને તેડવાની મને રજા
આપો કારણ મારી ખાત્રી છે કે તમને મલી માંન
આપવાને તેઓ ઘણા ખુશી થશે, તેમજ મને
ભરોશો છે કે તેમને જોઈ તમે નામદાર પણ ઘણા
મગન રહેશો.”

“ખાંતુ” ધરાંની સાહા બોલી આ “આ મેહલ
અને મુલકની તું ઘણી આંની થઈ છે માટે જેખી
તને ભાવે તે કરવાને તને તદન છુટ છે. તેમને
તેમની લાએકાત અને આખરું મુજબ મલવાને
હું મારી ખતતી તજવીજ કરીશ. પણ મને શ-

મજ નથી પડતી કે તું શી રવેશે તેમને
ખોલાવી શકશે, અને જુઆરે આવી ખુશી ત્યારે
તેમને માંન મહે તેવી તૈયારી હું કેવી તહરાંથી
કરી શકીશ.”

તે બોલી, “નામદાર ખાવીંદ, એ સઘલી કી-
રીઆની કશી જરૂર નથી. તેઓ હયાં એક
પલમાં હાજર થઈ શકશે, અને તમે નાંમદાર
જે આ પાસેનાં જોરડામાં બેસી એક જની કાત-
માથી જોસો તો તેઓ કેવી રીતે આવી ખુજે
તેનો ખ્યાલ તમને આવશે.”

જુઆરે રાજા અંદર બેઠો કે રાંણી ગુલનારે
એક ખાંદીને ખોલાવી તેની શોડે ધુપદાંણીમાં
આતસ મંગાવી આ. તે પોતાની આગલ
મુકાવી તોણીને રખસુદ આપી, ખારાચું બંધ
કરી પોતે એખલી રહી. પોતાનાં ગજવા-
માંથી એલીઆનો એક નાનો તુકડો કાઢી તે
આતસ ઉપર મુક્યો, અને ધુવો નીકલી આ કે
પોતે કાંઈ મંતર ભાણી જેનો અરથ રાજા શમજ
શક્યો નહીં. તે શખદો પુરા થયા કે દરીઆવમાં
તોફાંન થઈ આવીઁ, એ તોફાંન પાહાદશા ખારી
વાતે જોતો હતો.

એ પછે દરીઆવમાં એક ખાંતુએથી તમાંમ
પાંણી ખીશી ગયાં અને તેમાંથી એક ઊંચો
શોહાંમણો મરદ ખાહાર નીકલી આ, તેનાં ચેહ-
રાપર ખાલનાં થેખીઆ દીસતા હતા. ત્યાર પછે
એક પાહાદશાઈ તોખમની જોરત પાંચ
ખીજ જોરતો સાથ ખાહાર આવી. એ પાંચ
જોરતોની ખુખશુરતી ગુલનાર કરતાં કોઈ પરકારે
કમી હતી નહીં.

ગુલનાર તુરત ખારી આગલ આવીને પોતાના
ભાઈ, મા અને ખીજાં સગાંઓને આવતાં જોવા
લાગી અને તેઓ દરીઆની સપાતીપરથી આંખ
વીચતાંમાં ખારી વાતે જોરડામાં દાખલ
થયાં અને ગુલનારનો ભાઈ રાજા સાહે, તેની

મા બુધી રાંણી, અને બીજાં સગાંઓ રાંણી ગુલનારને માયાથી વલગી પડ્યાં. એ વેલાએ તરદેની આંખમાં આંખું જમાવ થઈ રહ્યાં હતાં.

ગુલનારે તેમને લાએકનું આદરમાં આપી બેસાડ્યા પછે તેણીની મા નીચે મુજબ બોલી, “બેતી આજ ઘણે લાંબાં વખતે તને પાછી મ. લવાથી મારી ખુશાલીનો પાર રહ્યો નથી, અને મને ભરોશો છે તેવીજ ખુશીથી તારા ભાઈ તથા બીજાં સગાંઓને કાંઈ થોડો હરખ ઉપજાવ્યો નહીં હશે. અમોને બેખબર રાખી તારે નીકલી આવવાથી અમોને ઘણા બેચેન અને વીમાશનમાં નાંખીઆ હતાં, અને તારે કીજેઅમે રડી રડીને કેવા દીવસ ગુજરીઆ તેનું વરાણન શું આપું. આવો ઠેડાવ કરવાને તને શું કારણ મ. લીઠી તે અમો શમજી શક્યાં નહીં પણ તાહારા ભાઈએ તને વચે ને વાત ચીત થઈ તે જીઆરે અમો આગલ કીધી ત્યારે અમોને કાંઈખી ખબર પડી. લેકીન તારા ભાઈએ ને ખુલાશો તારી આગલ કીધો તે તેને તે વેલા ઘણો વાજખી લાગો. તું સારે ઠેકાણે પડે, અને તેમ થવાથી આપણાં કુટુંબમાં આવી પડેલી ખતંગી દુર થાએ. પણ એ છતાંખી જીઆરે તેનાં વીચાર મુજબ ચાલવાની તારી મરજી નહીં હતી તો તારે એટલું બધું ઘભરાવાનું કારણ નહીં હતું, અને તુને હું બોલું કરી કહું છ કે તું તારા ભાઈની ખરી મતલબ નહીં શમજતાં ઉલતોજ અરથ સમજ. પણ એ વીશે વધું બોલી આગલી દલગીરી અને આંખું નવેશરથી તાજાં કરવામાં કસો ફાયદો નથી, તેથી એ સદાનાં અજાણપણાનાં ગારમાં દાતી દેજીએ. હવે તારો પોતાનો હેવાલ શું છે તેથી અમોને વાકેફ કર. ને દીવસથી તું અમારેથી જુદી પડી તે આજની ઘડી શુધી તારાપર શું શું બનાવો ગુજરીઆ તે વીશે અમોને ખુલાશો કર

અને તે પેહલાં અમોને જણાવ કે તું પરણી છે કે નહીં.”

રાંણી ગુલનાર એકદમ ઉઠીને પોતાની બુધી માનાં પગપર માંથું મુકી અને હાથપર બોકી દેવા લાગી. પછે તે બોલી, “મેહરબાંન માતાજી, હું કબુલ કરું છ કે મારો એક વાંક થયો છે પણ તમોએ તમારા મોતા અને સદાનાં માયાલું દીલથી તે ગુનો દરગુજર કીધો છે તેથી તમારું મારાપર મોટું હેસાંન થયું છે. તમારા હોકમથી હું ને બીનાં તમો આગલ પરગત કરવા માંગું છું તેથી તમારી ખાત્રી થશે કે કેટલાક કાંમો વીશે આપણામાં ધીકાર હોય છે તે વારે ઘડીએ પોકલ અને ઠાલી હોય છે. એ હું મારા પોતાનાં અનુભવપરથી કહું છું કારણ કે ને બાબદને હું પોતે ધીકારતી હતી તેજ બાબદમાં મારાં કીસમતે મને લાવી નાખી છે.” એ પછે તેણીએ પોતાનો દરીઆઈ મેહલ છોડીઆ પછે શું શું નીપજી હવું તે સઘલુ વરાણવી કહ્યું અને જીઆરે તેણીએ કહ્યું કે તેણીને ઇરાંણી મેહનસાહની દરબારમાં વેચી હતી કે જેના મેહલમાં હાલ તે હતી ત્યારે તેનો ભાઈ બોલીઆ, “બેહેન એ સઘલી આફતો તને નાહક ખમવી પડી છે, લેકીન એ સઘલું ઉપજવનાર તું પોતેજ છે; હવે તને સવતંતર થવાને કશી હરખત નથી, અને આવા લાંમબા વખત શુધી તું ગુલાંમગીરીમાં રહી તેજ તારી ધીરજને ઘન છે. માટે ઉઠ અને મારા રાજમાં પાછી અમારી સાથ આવ, એ રાજ ને પાછું જીતી લીધું છે, અને મારા મગર મીજજી મુદ્દને શીકશત આપી છે.”

ઇરાંનીશાહા એ સઘલી વાત બેસીને સાંભલતો હતો તેને કાંને ઉપલા શખુનો પડ્યા કે તે અધીરો બની ગયો કે રખેને ગુલનાર ચાલી જાએ, કારણ કે તે મનસે બોલીઆ, “અરે જો મારી ગુલનાર પોતાનાં ખીરાદરનું સમજ તેની મરજી

મુજબ મને ચુકી જતી રહેશે તો મારી હૈયાતી ની સલામતી હું તુકી થયલી શમજીશ, તેણી વગર જીવવું મને મુશ્કેલ થઈ પડશે.” પણ રાંણી ગુલનારનાં નીચલા જવાબપરથી તેની તમામ ધાસતી ઝટ દુર થઈ ગઈ.

તે બોલી, “બીરાદર તમે મારાપર ફેરેવી માયા અને દીલ રાખો છો તેનો નવો પુરાવો તમારા ઉપલાં યજનથી મને મલે છે. તમે મને કોઈ જમીનપરનાં પાહાડસાહા સાથે નેકા કરવાને સુચણા કરી હતી તે હું તુછકારી શકતી નથી, કારણ કે પુરૂથવીપરનાં એક બલવાંત સેહનસાહા જેડે સાતું કીધું છે તે સાતું તોડવાની તમારી સુચણા ખચીત મને કરોધમાં કરે છે. જે સાદું અમે વચે થયું છે તે એક ગુલામને તેનાં શેઠ વચે જે શરતોથી થાય તેવું નથી; મને ખરીદતાં જે દશ હજાર સુનેરી શીકા તેને આપવા પડ્યા છે તે પાછા આપવામાં બીસાદ નથી. પણ હું જે વાત કરું છું તે એક ખાવીદ અને આરતની શગડનાં ગાંઠની વાત કરું છું તથા જાણીએ કે તે ખાવીદ વીશે તેની આરતને ફરીઆદ કરવાને કશું બી કારણ નથી. તે ધરમી, દાહાપણવાલો આદમી છે, તે મને ફેરેવા પીઆરથી ચાહે છે તેની ખુલી સાબેતી આ તેને દેખાડી છે. તમે જીઆરે જાણી કે તેણે મારાં આવતાં વાર પોતાનાં જનાંમાંની સઘલી આરતો, (જેમની સંખ્યા પુશકલ હતી), તેને રખશુદ આપી પોત પોતાનું જુદું જુદું ઘર કરી જવાને રજા આપી છે તો તમે તેની મારાપરની મોહબત વીશે શું મત ધરાવશો? હું હમણા તેની હકદાર બાયડી થઈ છું અને ધરાંનનાં તમામ મુલકોમાં રાંણી તરીકે મને જાહેર કીધી છે એટલું નહીં પણ રાજપાતમાં મારી શહલા લેવાને પણ તેણે મન કીધું છે.

“ ભાઈ, તમારી શહલા મુજબ અમલ

કરવાને બદલે જે મુજબ જેવા પીઆરથી મને એ ચાહે છે તેવાજ પીઆર અને મોહબતથી મારે પણ એને વલગી રહેવું જોઈએ એટલું નહીં પણ એની સાથે રહીને એની સંગતમાં મરવું જીવવું મારો હક શમજીશ, અને એમ કરવાથી હું મારી ફરજ અદા કરું અને તેનાં તરફની મારી નીમખહલાલી બતાવું, માટે હું ઉત્તેદ રાખું કે આપણી ખુબરગ માતા તમે પોતે અને મારાં સગાં તથા પીત્રાઈઓ મને મારા એ ઠેરાવ સાંમે પગલું લેવાને બોલોશ કરશો નહીં અને મે જે આ સગાઈ કીધી છે તેથી દલગીર થશો નહીં. એ સગાઈ જેમ આપણે દરીઆઈ રાજ સાથે કીધેલી સગાઈને પવીત્ર અને વાજબી ગણીએ છીએ તેવીજ છે. માફ કરજો કે તમે તમારા જલસ્થલમાંથી આ બીનાં કેહેવાને સાફ અતરે બોલાવી તશદી આપી છે. પણ તેમ કરતાં ઘણી લાંમબી જુદાઈ તાલી એક બીજાને મલવા ભેતવાના હરખ ઉત્પન્ન થયો છે.”

એપરથી રાજ સાહેબ બોલીએ, “બેહન, મે તમે મારી સંગાથે પાછા તેડીઆં તેનો સખખ એજકે તમારી પેહલી વાતપરથી તમે એ ખેલાં દુખથી મને ઘણું લાગું અને આ દુનીઆમાં હું તમેપર કેવો પીઆર રાખું છું, અને તમારાં શુખ સાફ મારાં દીલમાં કેટલી બધી કાલજ છે તે ફક્ત બતાવાને મે કહ્યું હતું. પણ જીઆરે તમે તમારી તવારીખનો પાછલો સફા અમે આગલ વાંચી શંભલાવીએ ત્યારે અલખતાં તમારો ઠેરાવ કેવો દાહાપણ ભરેલો તથા દુનીઆઈ રીતીશરના છે તે મારેથી અથવા કોઈથી ના પાડી શકાતો નથી. વલી તમે એ જે હકીકત ધરાંનનાં સેહનશા વીશે કહી તથા તમેપર તેણે કેટલું બધું હેશાંન કીધું છે તે જીઆરે જાહેર કરવું ત્યારે તમારા એ ભરથાર સાથે જીંદગી ગુજરવાને

તમે બોલોશ કરો એવો વાળખીછે, અને હું આશા રાખું કે આપણી માતા પણ એ તમારા વીચારને મળતાં થશે.”

બુધી રાંણીએ પોતાનાં દીકરાનું કબુલ રાખી રાંણી ગુલનારને નીચે મુજબ કહ્યું:—

“એતી જીઆરે તું શુખી અને ખુશી છે એટલે માથું દીલ પણ હરખથી ભરાઈ જાય છે, અને તારા ભાઈએ જે હાથમાં કહ્યું તે ઉપરાંત મારે વધુ કેહવાનું નથી. જે સેહનસાહે તારી આટલી બધી ખરદાસત લીધી તથા સ્વછ મોહતબનાં પાંણીથી તને નીહાલ કીધી તેને છોડીને જ તું કદાચ આવવા માંગતે તો સરવેથી પહેલાં હું તને ધીકારી કાઢાડતે, અને મારી નજરમાં તું સદાની અલખાંમણી રહેતે.”

આપણે જોયું તેમ જીઆરે ગુલનારને તેનાં ભાઈએ પોતાની સાથે લેઈ જવા માંગી ત્યારે ધરાંનનો સેહનસાહા ઘણો ઘભરાયો, પણ જીઆરે તેણીને તેની સાથે રહેવાનો એકરાર કરતી સાંભલી ત્યારે તેની ખુશીનો પાર રહ્યો નહીં અને તે પોતે કેહવી તેનાંપર માઆ રાખે છે તેની ઇલામતો પોતાની નજરે દીઠો તેથી તેણે પકો ઠેકાવ કીધો કે દરેક જોગવાઈએ તેણીની એ નીમખહલાલીનો ખદલો વાલી આવે.

આએ તરફ જીઆરે રાંણી ગુલનારે પોતાનાં મા અને ભાઈ સાથે વાત કરતી બંધ પડી ત્યારે ઇશારત કરી બાંદીએને બોલાવી અને ખાણનાં ખુમચા મંગાવીઆ, જે તુરત લાવી હાજર કરવામાં આવીઆ. પછે તેણીએ પોતાનાં પેરાણાને ત્યાં જમવા બોલાવીઆં. પણ તેઓ સઘલાં વીચારવા લાગા કે તેઓ પોતે સઘલાં એક બલવંત સેહનસાહાનાં ખદલમાં પેરાણા જેવાં તે સેહનસાહા સાથે બોલખ પીછાંન કીધા વગર અથવા તેણે એ સઘલાંએને

મજરે જોયા વગર તેની જેર હાજરીમાં તેનાં મુકામમાં બેસી જોએ ખરેખર જોતું હતું. એથી તેમનાં મોહોપર શરમનો પરકો ફરી વલીઓ, તેમની ચશમમાંથી આગનાં ભલુકા નીકળવા માંડીઆ, અને મોહોડાં અને નાખનાં કુકારા વટે બલત્રાં પરગત થવા લાગાં.

એ માંમલો થતો જોઈ ધરાંનનો સેહનસાહા ઘણો ઘભરાઈ ગયો, કારણ કે તેનો શખખ તેને ખબર હતો નહીં. પણ રાંણી ગુલનાર શમજી ગઈ તેથી ઝત પોતાની જગાપરથી ઉઠી, અને પોતાનાં મીત્રોને કહીઉ કે તે થોડા વખતમાં પાછી આવે છે. પછે તે તુરત જ્યાં સેહનસા બેઠો હતો તે આરકામાં ગઈ અને તેને જોઈ સેહનસાનો ઘણો ઘભરાત નરમ પડીઓ.

તેને જોઈ તેણીએ કહ્યું, “સાહેબ, મને શક નથી કે તમેએ મારાપર કીધેલા હેશાંનનાં ગુણ જે મે મારાં સગાંએ આગલ વાળખી રીતે ગાયા તેથી તમે ખુશી થયા હશે. જો હું ચાહતે તો મારાં મા અને ભાઈ સાથે પાછી મારે મુલક જઈ શકતે, પણ આવી નીમખહરાંમી કરવી મારા મુલ ખવાસમાં છેજ નહીં અને એમ કરનારને પહેલાં પોતે હું ધીકારી કાઢાડું.” “અએ માહારી રાંણી”, પાહાદસા બોલીઓ, “મારાં હેશાંન વીશે તું વધું હવે બોલ માં, કારણ કે મે જે કીધું તે તદ્દન નજીવું છે. પણ તારો આભાર મારાપર એટલો બધો છે કે તે હું કેમ પાછો વાલીશ તેનાં વીચારમાં. તું મને જે મોહબત અને ખરાં દીલથી ચાહે છે તેમ તું ચાહાશે એવો મને તો ખીઆલખી હતો નહીં.”

“અરે ખાવીંદ, શું ત્યારે તમે એમ શમજે છે કે મે જે દખાડીગી તે કરતાં તમે ખાતર હું આજી કરતે? મને તો ઉલતી હજુર દીલમાં ફીકર છે કે મારે જેમ તમે સાથ વરતાવું જોઈએ તેમ મારાથી વરતાવું નથી, કારણકે તમેએ મારે

ખાતર જે તમારાં શુભનો ભોજ આપીએછે તથા આખરે બાહાદુરશાહી મરતખાથી મને નવાજી દીધીછે તેનો જીઆરે વીચાર કરું છું ત્યારે મારાં કીધેલાં કાંમ કુચ બીશાદમાં હું જોતી નથી. વલી તમોએ મને ખરાં આંકીન અને દીલથી મોખતની રશીલી દારીએ ખાંધી લીધીછે તે વીશે હું બેલાંન રહું એ મારાથી બનેજ કેમ?" જરા રાખુરી પકડી તે બોલી, "પણુ સાહેબ હવે એ વાત હયાંજ પકડી મુકશે, અને મને કેહવાની રજા આપો કે મારી ખુશી મા તથા મારો ભાઈ તમોને જોઈ આખરે આપવાને ઘણા અધીરાં થયાંછે. તેઓ તમારી મુલાકાત કરવાની ઘણી આરજી રાખેછે, જે તેઓ પોતેજ ત. જ્ઞાને કહેશે. તેઓ સાથ વાત ચીતનો પ્રયોગ મચાવાને જે તેમને શાફ ખાનું તૈયાર કરાવી- ઊંછે અને શુદ્ધે તૈયાર કરીને તમો નાંમદારને તેમની સાથ મેલવી આપવાનો ઇરાદો રાખ્યોછે, માટે હું તમોને જોનરખવાઈથી અરજ કરુંછે કે મેહરખાંણી કરી તમોએ ત્યાં પધારવું."

એપરથી મેહનસા બોલીઓ, "ગુલનાર તાહારા અતલગનાં ઝિશીઓ સાથ મેલવાને હું ખચીત ખુશીછું લેકીન તેઓનાં મોહો અને નાખમાંથી જે બલત્રાંનાં ભલુકા નીકલેછે તેથી તેમની આગલ જતાં મને ધાસતી લાગેછે." એ પરથી રાંણી હસીને બોલી, "સાહેબ, તમારે બલત્રાંની કસી ધાસતી રાખવી નહીં. એતો ફક્ત તમો વગર તમારા મેહલમાં એખલાં બેસીને ખાવાની તેમની ના મરજની ઇધાંની દરશાવેછે."

એ બોલવાથી ઇરાંની રાજા હીમત ધરી પોતાની જગાપરથી ઉઠ્યો અને રાંણી સાથ તે આરકામાં ગયો. ગુલનારે જતાંવાર પોતાની મા, ભાઈ અને બીજાં ઝિસીઓ સાથ તેની આલખાંણ કરાવી. તેને જોતાંજ એ સ-

ગલાંઓ તેનાં પગપર માથું મુકી નમવા લાગા. રાજાએ તુરત તેમને ઉઠાડી તેમની સાથ બગલખીરી કીધી. તેઓ પોત પોતાની જગાપર બેઠા પછે રાજા શાહે બોલીઓ, "સાહેબ, મારી બેહેન ગુલનાર રાંણી માઠા ભાવજે હલકી સ્થીતીનાં આવી તમો જોવા બલવંત અને દુનીઆમાં મહશુર મેહનસાહાનાં માંનવંત આશરો અને મરતખાને પુગી તેને શાફ ઉપકાર માનવાને મારી કણે પુરા રાખુનો નથી. તમારી અમે ખાત્રી કરી કેહીએછે કે જે બુલંડ મરતખાએ તમોએ એણીને પુગાડીછે તે મરતખા શુધી ચહુડવાને કોઈખી રીતે ગુલનાર નાલાયક નથી, અને અમે સરવે જણા એણીપર એટલી મમતા અને ચાહા રાખીએછે કે જલસ્થલનાં મોટાં શસ્થાંનવાલા મેહનસાહો એની બચગીમાં હતી ત્યારથીજ એણી સાથ પરણવાને માંગું મોકલતા હતા. પણુ ને કબુલ રાખી એણીથી છુટાં પડવા અમે ચાહ્યુ નહીં. જોદાતાલાએ જાણે તમારે સાફજ એણીને જલવી રાખી હતી, અને સેવતે હું એટલુંજ માગુંછ કે તમો નામદાર તમારી એ આરત સાથ લાંમખી જીંદગી શુખ શંપની રેલછેલમાં ગુજરો."

એનાં બોલી રહેવા પછે મેહનસાહે ઉતર વાલીઓ, "બેશક પરવરદગારે એણીને મારે ખાતર જલવી રાખીછે, મારી મોહખત એણીને જોઈને બેહુદ વધી ગઈછ, તથા સ્વછ પીઆરનો જહરો જે મારી છાતીમાં કદીપણુ વેહેવા પાંખીઓ હોએ તો એ શુદ્ધરીને જોવા પછેજછે. તમે પોતે, રાંણી અને આખાં તમારાં કુતબે મને તમારી ખુનીઆદની સપાતીપર એક સરખો મુકી પોતાની સગાઈમાં લેવાને કબુલ કીધું તે સાફ તમારો ઉપકાર માંનવાને મારી કણે પુરતા સખદો નથી." એમ કહી તેણે સઘલાંઓને શુદ્ધપર બેસવાને અરજ કીધી તથા પોતે પોતાની મોહરદાર રાંણી સાથ ખાંણું ખાવા બેઠો. જમી રહેવા પછે

તેઓ સાથે વાતચીત કરતાં બહુ મોડું થઈ ગયું, અને છત્તારે શુવાનો વખત થયો ત્યારે તેણે પોતાની નજર હેઠળ સઘલાંઓનાં જુદાં જુદાં દીવાનખાંણામાં ખીસતરસ આરસાટ કરાવીઆ.

એ મુજબ પોતાનાં એ પરોણાંઓની આગત સવાગતા પાહાદસાહે બહુકે રોજ શુધી જારી રાખી, અને પોતે કેટલી હકુમત અને કાબુવાલો પાહાદસાહે હતો તેના અનુભવ તેમને દેખાડ્યો તથા પોતાનાં મેહલમાં તેમને ઘણા રોજ શુધી ઘણી બોહાશ કરી રાખીઆ.

તેમની મુલાકાતનો વખત પુરો થવા આવીઓ તારે રાંણી ગુલનાર ને હમેલદાર થઈ હતી તેને પોતે એક એતા અવતર્યો. એથી ઇરાંનને, મેહનશાહા કેટલો ખુશી થયો નેઈએ તે લખવા કરતાં મનમાં ધારણું પુરતું છે. એ છોકરાની મોગત એટલી તો ખુબશુરત અને શોહાંમણી હતી કે તેનું નામ તેણે બેદર કરી રાખીઠાં, જેનો અરથ અરખીમાં ખુબમનો આંદ કરી થાય છે. આ બખશેશથી બોદાનો પાર માંનવાને પાહાદસાહે ગરીબોમાં ખેરાત કરવા પાછલ કરી નેયું. બંદીખાંણાંનાં દરવાજા ખુલા મુકાવી સઘલા બંધવાઓને છુટા કીધા, અને પોતાનાં ગુલાંમોને તેમની ગુલાંમગીરીમાંથી છોડવી ઇનાંમો વેહેથી આપીઆં. પોતાનાં દરબારીઓને ઓટી જગીરથી નવાજી દીધા અને પોતાનાં ધરમનાં ઉપાધીઆઓને દાલતની રેલમાં ગોથા ફુબાડી દીધા; એટલું કીધા બાદ પોતાને તાબેનાં સેફરોમાં મનાડી ફરવી બહાર કીધું કે ઘણાક રોજ શુધી એ હાંગાંમની ખુશખબતીર્જી સરવે લોકે રાગ રાંમશની અને મોજમજ કરવી.

એ પછે એક દીવસે પાહાદસા પોતાનાં સઘલાં પરોણા સાથે બેસી પોતાનાં આરસામાં વાતચીત કરતો હતો ત્યારે એક બાંદી

આહાઝાઝા ખીદરને લઈને ત્યાં દાખલ થઈ. તેને જોતાં પાહાદસા શલે એટલોતે ખુશાલીમાં આવી ગયો કે તેને દાસીનાં હાથમાંથી લઈ તેની સાથે રમવા લાગ્યો અને આરસામાં તેને લઈને ફરવા લાગ્યો. અને દરીઆવ તરફની બારી ઊંચાડી તેને લઈ અંદર કુંડી પડ્યો.

ઇરાંનનાં પાહાદસાહે કહી ધારીકિં હતું નહોં તેમ બનવાથી તે ઘણો દીલથી ધુજવા અને અકલાવા લાગ્યો કે રખે તેના છોકરો ફુખી ગયો હોય. તેણે એક ચીશ પાડી દીધી, પણ શાંત અને ધીરજ ભરેલો એકરો રાખી ગુલનારે તેને કહ્યું, “સાહેબ તમારે કશી ધાસતી રાખવી નહોં. એ છોકરો તમારો તેમજ મારોખી છે, અને તમારા કરતાં મારો ખીઆર ઓનાંપર ઓછો છે એમ નાં સચને; પણ એથી મને તમારી માફક ઘભરાત ઉપજતી નથી. તે કાંઈખી રીતે નેખમમાં આવી પડ્યો નથી, અને તેના માંમો હમાણા પાછો તેને લેઈને હયાં આવશે. જો કે તે તમારી ઓલાધનો છે તોપણ તેની રચમાં માફ લેહી વેહે છે તેથી કરીને જેમ અમે લોક જમીનપર અને પાંણીમાં એક શરખી રીતે રહી રહીએ છીએ તેમ રહેવાનો એનાંમાં પણ ગુણ આવેલો છે.” એજ મુજબ ખુશી રાંણી અને તેણી સાથે આવેલી ખીલ સાહાઝાડીઓએ પણ ખાત્રી આપી તોખી પાહાદસાની નજર પોતાનાં બેતા પર પાછી પડી નહોં ત્યાં જુલૂક તેની સલામતી વીશે તે ફીકરમંદ રહ્યો.

ચોડવારમાં દરીઆવમાં પાછો શોહર થવ લાગ્યો અને પાંણી ઉડલ પાડલ થઈ મોજ ઉછલવા લાગ્યા અને તેમાંથી રાજ શલે પોતાનાં હાથમાં સાહાઝાઝા ખીદરને લેઈ બાહાર નીકલ્યો. ને બારી વાતેથી તે અંદર પડ્યો હતો તેજ બારી વાતે પાછો તે આરસામાં આવી પુગ્યો.

ઇરાંનનો પાહાદશા પોતાનાં બેતાને જોઇને અચ-
રત થયો અને તેને વધારે આશુરો થયેલો જોઇ
મગન રહ્યો. એ પછે શાલે બોલ્યો, “સારુંબ,
હું સાહાઝાડા મારા ભાંનેજને લઇ દરીઆવમાં

રહ્યો હતો. પણ જુઆરે તને પાછો તેને મારી
નજર આગલ લાવી દેખાડ્યો ત્યારે મારામાં ગોયા
નવેશરથી જુદગી આવીછે.”

શાલે બોલીઓ, “મને પણ એજ વીચાર



શાલે તેને લઇ અંદર કુડી પડ્યો. (સર્કે ૬૮૨.)

ગયો તેથી લોકો ઘણા અકલાઈ મચા હશે? ”
તે બોલીઓ, “અકસોશ, સાહાઝાડા, તે વખતલી
મારી લાગણી હું કેમ જાહેર કરી શકું. તે પ-
લેજ એ ધારકું કે સદા તે મારી કહ્યો જતો

આવીઓ હતો. તમેને ધાસલી રાખવાની
જરૂર હતી નહીં કારણ હું એને શાયે લેઇ
જાઉં તે અગાઉ દાઉદનાં બેતા શુલેમાંનની ઓ-
હારપર જે શબદો કાતરેલાછે તે બેદ ભરેલા સ-

ખદા હું એનાંપર ભણુચો હતો. જીઆરે અ-
મારે ત્યાં બાલક અવતરેછે ત્યારે એ શખુનો
અમે તેનાંપર હમેસાં ભણીએ છીએ. એની
ખુબીથી જમીનપરનાં આદમીઓ કરતાં અમોને
જે વધારે હક મલેલોછે તે હકનો વારસ એ બા-
લક પણ વારસ થાએછે. તમે નાંમદારની તેપરથી
ખાતરી થઈ હશે કે તમારા પોતાનાં જનમથી તેને
કેટલો વધારે નફો થયલોછે. જીઆરેખી તેને ગ-
મથી ત્યારે દરીઆવનાં ભીતરમાં કુબકી મારી
ત્યાંનો વીશતીર્ણ મુલક તે જોઈ આવશે.”

એટલું કહી તેણે સાહાગ્રહાને તેની દાસીનાં
હાથમાં આપી એક મોટો દાખડો ઉગાડી
તેમાંથી ખખ્ખુતરનાં ઈંડાં જેવડાં મોટા ત્રણસો
હીરા તેવાંજ અળખેખ જેવા કદનાં ખીજાં
ઉમદા નંગો, અરધા કુટની લંબાઈની ફીરિજ
રંગનાં હીરાનાં શલીઆ અને દશ દશ કુટની
મોતીની માલા કાઢાડી. એ સઘળું પાહાદસાહાની
આગલ ધરી તે બોલીઆ, “સાહેબ, જીઆરે મારી
બેઠેન મને પેહલાં બોલાવીઆ ત્યારે મને ખબર
નહીં હતી કે તે કુનીઆનાં કયા ભાગપર હતી.
તેમજ તેણે તમે જેવા સેહનસાહા શાથ નેકા
કીધાછે, તેથી અમે નાવાકેડે હોવાને લીધે કાંઈખી
શોગાદ લાવવા પાંખીઆ નહીં. પણ અમે તમોને
જણાવીઈં તેમ તમોએ અમારી બેઠેનપર જે
મેહરખાંની કીધી તથા તેણીને તમારી મોહરદાર
કીધી તેથી તમારા અમે અતીઅંત આભારી
થયાછે, તેથી તેનાં અવેજની ફક્ત એક નજવી
ઇધાંની દાખલ તમે એ કબુલ કરશો.”

સેહનસા જે આ મોટી દોલત આવા નાંનાં
દાખલમાં સમાવેલી જોઈ ઘણો અજબ થયો હતો
તે બોલીઆ, “શું સાહાજનદા તમે આટલી
ખધી કીમતી જણસોને સારું એક નજવી ઇ-
ધાંની કરી બોલોછો? હું ફરીથી તમોને જણા-

ઉંછ કે તમારા કુતંખીઓપર મારેથી કોઈ તહ-
રાંનો આભાર થાએ એવું કાંમ થયું નથી. ત-
મારી મને મારી જવાંન રાંણી શાથ નેકા કરવાને
પરવાંનગી મલી તેથી હું તમારો મોટો
ઉપકારી થયોછે.” પછે ગુલનાર તરફ ફરી બો-
લીઆ, “ખાંનું તમારા ભાઈએ મને મુચવાડમાં
નાંખીઆછે. જે અપમાન થવાની ધાસ્તી મને
નહીં હોતે તો હું જરૂર એ સોગાદ નાં પાડતે,
માટે તમે શમજવી એ સોગાદ પાછી લેવાડો.”

પણ સાહેબ બોલી ઉઠ્યો, “સાહેબ, તમે ના-
મદારને એ ભેત ઘણીજ ઉમદા અને કીમતી
લાગતી હશે એમ જાણી હું ઘણો અળખેખ
થતો નથી. મને ખબરછે કે આવા હીરા અને
માંણિકનાં નંગો જમીનની શપાતી ઉપર એટલી
ખધી રાંખીઆમાં મલી શકતા નથી, પણ જે
તમે જાણો કે અમારા રાજમાંની જવાહીરની
ખાંણિમાંથી એ નંગો કાઢાડેલાંછે અને જે ખાંણિ
મારા પોતાનાં હસતકમાંછે, તેમાંથી એટલાં જથા-
માં હું તે મેલવી શકુંછું કે તમારા જમીનપરનાં
સરવે રાજ્યો ગોયા વેચાતા લેવાઈ શકાએ.
પણ એ સઘલી દોલત અમે નજવી શમજ-
એછ એમ હીમતથી કહીસ તો તમે ખચીત
અજબ થશો. તમે નાંમદારને હું જણાઉંછ
કે તમારે એ વીશે કરી ચીંતા રાખવી નહીં,
અને ફક્ત મીત્રાચારીનાં તરીકાથી અમે તમોને
એ ભેટ આપીએ છીએ તે કબુલ કરવી, અને
ના પાડી અમોને નારાજ કરવા નહીં.” એ માયા
ભરેલા શખુનોથી ઇરાંની સેહનસા ખુશી થઈ ગયો
અને તે કીમતી ભેત કબુલ રાખી, અને તેમનો
ઘણો પાડ માંની પોતાની લાએકી જણાવી.

એ ખનાવને થોડા દીવસ થયા પછે રાજ
શાહેએ ઇરાંનનાં સેહનસાહાને કહ્યું કે પોતે પોતા-
ની મા બુધો રાંણી અને પોતાની ખેસી સા-

હાજાડીઓ સાથે પોતાનો આખો ભવ ધરાંની દરબારમાં ગુજરવાને ઘણા ખુશી થાત, લેકીન તેનાં રાજમાં તેમની હાજરીની એટલી બધી જરૂર હતી કે તેઓએ પાહાદશાહાની તથા ગુલનાર

કે તે પોતે તેમનાં મુલકમાં જઈ શકે તોખી તે બાધ્યો, “પણ તમો કદી ગુલનારને ભુલી જશો નહીં તેથી મને ઉમેદ છે કે તમો વારંવાર તેનીની મુલાકાતને સારું મારા મહેલમાં પધારતા રહેશો.”



તેઓની દરેકની આંખમાંથી આંશુ વહેવા લાગ્યાં. (ચરિત્ર ૬૮૫.)

રાંણીની પરવાંનગી મેલવી વીદાએ થવું અગતનું હતું. એપરથી પાહાદસાહે તેમની ખાત્રી કરી કહ્યું કે તેમનાં વીચાગથી તે ખરેખર દુખી હતા, તથા તેની પોતાની તાકાત એવી નહીં હતી

છુટાં પડતી વખતે તેઓની દરેકની આંખમાંથી આંશુ વહેવા લાગ્યાં. રાંણી ગુલનાર પોતાની ખુધી માતાને વલગી પડી અને જો તે ખુધીએ પોતેજ તેણીને ખાંસાડી નહીં હોત તો કદી ને

તેને છોડતે નહીં. તેમજ ખીજ સાહાજદીઓ પાણુ જીલમથી છુટી પડી. રાજા શાલે પેહલાં ગયા. પછે તેની મા અને ખીજ સાહાજાડીઓ રવાણાં થઈ. જીઆરે તેઓ નજરથી ગુમ થયાં ત્યારે પાહાદશા રાંણી ગુલનારને કેવા લાગો, “ખાંનું, તારાં પાહાદસાહી કુતખનાં મેલાવડાથી મને જે મજ પડીછે તથા તેઓનાં હાથથી જે મારી નજરે જે ખરેખરી અજાણી દીડીછે તે દખાડનાર શખસ વીશે ખચીત હું એમજ સમજતો કે મારી બોલાઈના તેણે લાભ લીધાછે. પણ મે જે જીવું તે ખરેખર હું ખાત્રી પુરવક માંનું છું અને જીઆં શુધી હું જીવીશ ત્યાં શુધી તે ભુલીશ નહીં. જે શુભ ચોઘડીએ તું જેવી પરીજનદ આરત મારા રસતા વચે આવી લાગી તે વીશે પરવરદગારનાં હમેશાં શુકર ગુજર કરતો રહીશ કે કોઈ ખીજ પાહાદસાને બદલે તારે લાયકનો મને નીરમાન કીધો.”

સાહાજાદા ખીદરને ઘણી તજ્જુમલ અને માવજતથી મા ખાપની દખરેખ હેઠલ ઉધારવામાં આવીઓ. તેને લાએકની ઘટતી તાલીમ આપવામાં આવી, અને તે જેમ જેમ ઉધરતો ગયા તેમ તેમ તેની ખુબસુરતી વધતો જઈ બેઠ મા ખાપને ઘણો હરખ ઉપજ્યો. તે જેમ મોટો થતો ગયા તેમ ઘણો ચાલાક, નમાનો, મલતાવડા સ્વભાવનો, હાજર જવાખી અને સહુ ખવાંન નીકલ્યાથી તેઓ ઘણા ખુશી થયાં. તેમજ તેમની ખુશીમાં વધારો એમ થયો કે એ છોકરાનાં મમાઈ મામા વગેરે ખીજ ખેશીઓ વારે ઘડીએ તેની દરબારમાં આવી મેલાપ કરતાં હતાં. તેને લખતાં વાંચતાં શીખવવાને ઝાઝો વીલમ લાગો નહીં તેમજ તેની પંકતીનાં સાહાજાને લાયકની સરવે વીદ્યા હુનર અને એલમથી વાકેફગાર તે થયો.

જીઆરે તે પંદર વરસની વયને થયો ત્યારે

તેનાં ઉશતારો કરતાંખી તે દરેક ખાખદમાં વધારે હુશીઆરી અને ચપલતા બતાવા લાગ્યો. વળી તે સાથે તે દાહાચો અને સમજી થયો; એ છેલ્લાં ગુણો તો એનાં ખાપે તેનાં પારણામાંથી જઈ લીધાં હતાં અને એ ગુણો એક પાહાદસાહાને પાહાદસાહી ચલાવવાને ખરેખરાં કીમતી અભુશણ થઈ પડેછે એમ તેને ખબર હતી તેથી તે ઘણો ખુશી થયો. પોતાનાં બેતાની અંદર રાજ ચલાવાનાં લાયક ગુણો જઈ પાહાદસાહે પોતાનું રાજપાત પોતાની હૈયાતી છતાં તેને આપવાનો કરાવ કીધો કારણ કે તે પોતે ખુધાપાથી વાંકો વલતો જતો હતો. પોતાનાં મરણ બાદ તેને ગાદી મલે તે કરતાં પોતાને હાથેજ તેને તે શોફવાને ગમતું હતું પોતાનાં રાજ મંદલને પોતાની મરજી કબુલ કરાવતાં તેને જરાએ અગડાઈ લાગી નહીં, અને એ વીચારથી લોક ખુશી થઈ ગયા અને સાહાજાડા ખીદરની સરવે લોક વખાણ કરી બોલવા લાગા કે તેમને માથે તેમને લાએકનો અને જઈતો રાજ થશે. તુકમાં જીઆરે તે તખ્ત ઉપર આવીઓ ત્યારે ખીજ સાહાજાડાઓ મગરૂર અને તુમાખી બની પોતાની રૈયત તરફ ધીકાર અથવા કંતાલાની નજરથી જીવેછે તેને બદલે એ પાહાદસા પોતાની હલકાંમાં હલકી રૈયત સાથે એવી માયા અને મેહરબાંનીથી ચાલવા લાગો કે હરેક કોઈ તેની સાથે બેઘડક વાતચીત કરી શકતું; તે સરવેનું ધીઆંનથી સાંભલી માયાલું દીલથી ઘટતો જવાબ વાલતો અને ઇનશાફ આપવાને તે કોઈખી વેલા જરાખી આંણાંકાણી કે બખીલાઈ વાંપડતો હતો નહીં.

તખ્તનશીન કરવાનો દીવશ જીઆરે આવીઓ ત્યારે મોટી દરબાર ભરવામાં આવી, જ્યાં ઘણાક મોટા લોક, વાજીરો અને ઉમરાવો સાધારણ અવશર કરતાં વધારે જમાવ થયા હતા. મહી પા-

હાદસાએ પોતાનાં તખ્તપરથી ઉઠી ખીદરનો હાથ ધરી પોતાનાં હાથે તેને આશાનપર લઈ જઈ બેસાડ્યો અને તેનાં હાથપર બોકી દઈ પોતાનું રાજપાત તેને શોફી નીચે ઉતરવો, અને ખીજ વજર ઉમરાવો સાથે આવી તખ્ત નીચે બેઠો.

એ પછે દરેક વજર ઉમરાવ એ નવા પાહાદસાહાને મુબારકબાદી આપવાને તથા તેની સતા કબુલ રાખવાને તેનાં તખ્ત નીચે જઈ તેને પગે પડ્યા. દરબારનું કાંમ ચલાવતાં વડા વજરે ઘણીક અગતની બાબદો રજુ કીધી જેનાં ઉપર પાહાદસાહે ઘણીજ ચાલાકી અને સમજ વાપડી પોતાનો અભીપરાય આપ્યો જેથી દરબારનાં શરવે આદમીઓ અજબ અજબ થઈ ગયાં. કેટલાક લુચા અને જુલમગાર હાકમોને તેમની જગાપરથી ખીસેડી ખીજ વધારે અપક્ષ પાત અને લાએક આદમીઓને ફેરવ્યા જેથી લોકો ઘણાજ ખુશી થઈ આફરીન કરવા લાગ્યા. પણ વધારે માંન ભરેલું એ હતું કે એ આવકારમાં ખુશામતનો જરા વેશ હતો નહીં. એટલું કાંમ કીધા બાદ તેણે દરબાર ખરખાસત કીધી, અને પોતાનાં બાપ સાથે પોતાની મા ગુલનારને મલવાને તોણીનાં ઓરડા તરફ ચાલ્યો. રાંણી પોતાનાં બેતાને રાજ્યની સલતનત સાથે તાજદાર થઈ આવતો જોયો ત્યારે તેની પોતાની જગાપર ઉભી રહી શકી નહીં પણ તુરત સાંમે દોડી આવી તેને વલગી માયાથી બોકીઓ દેવા લાગી અને તેની આબાદી અને ઉમરદરાજ ચાહવા લાગી.

મેહનસાહ ખીદરે પેહેલું વરસ તમામ રાજપાતની ખતપતમાં ઘણી મેહનત અને ઉલતથી ગુજરીઠી. તેણે જાણી લીધું કે રાજનો કારભાર કેવી હાલતમાં હતો જે ગનેઆંધી પોતાની રૈયતનાં શુખ કીજે તે ઘટતા અને જોઈતા ઉપાય

લેવાને સામરથવાંન થાએ. ખીજે વરસે શેકાર કરવાનું બાંનું કાહાડી તે બાહર જવા નીકલ્યો, જે વેલા પોતાનું રાજપાત પોતાનાં બાપની દખ રેખ હેઠલ પોતાની રાજ શાભાને સોંપી ગયો. પણ એમ કરવાની તેની ખાતેનમાં મતલબ તો એ હતી કે પોતાને તાબેનાં ગાંમે ગાંમ ફરવું અને ત્યાં લોકનું જે દુખ અને ફરીઆદ હોય તે સાંભલવી અને તેમને તેમાંથી નીરાલા કરવાં. જેમાં શુધારાની જરૂર હોય ત્યાં શુધારો કરવો, કપતી અને ખરાબ આદમીઓને દુર કરવાં અને નીચ અને મતલબી સતાવાલાઓ જેઓ પોતાની રૈયતપર જુલમ ગુજરવાની પેરવી કરતા હોએ તેમાંથી તેમને પકડી ઘટતી શીક્ષાએ પુગાડવા, એવો તેનો ભલો હેતુ હતો.

એ પોતાની ઘણી માંન ભરેલી મતલબ પુરી પાડવાને એ જવાંન રાજને એક આખું વરસ લાગું. તેનાં પાછા ફરવા પછે તુરતજ ધરાંનનો રાજ આજરી પડ્યો, અને તેની માદગી એટલી શખત હતી કે તેને લાગું કે તેમાંથી તેને બચવું મુશકેલ હતું. તે છેલી ઘડી શુધી ઘણાં શાંતીથી પડી રહ્યો અને તેની એટલી કાલજ હતી કે પોતાનાં દરબારીઓને કેહે કે તેઓએ જે મુજબ તેની પોતાની સાથે નીમખહલાલ ચાલ ચલાવેલી તેવી પોતાનાં નવા રાજ સાથે ચાલ ચલાવવી. તે એ વીશે તેમની પાસ વચન લઈ ગુજરી ગયો. રાજ ખીદર અને રાંણી ગુલનાર તેનાં મોહતથી ઘણાંજ દલગીર થયાં, તેઓએ ઘણું થાક માઠથી એ રાજની લાશ દફનાવી.

એ કીરીઆ પુરી થઈ, ધરાંનીઓનાં રેવાજ મુજબ એક આખો મહીના તેણે શોક પાલ્યો. અને એટલા અરશમાં તેણે કોઈ શાથ જાહેરમાં મેલાપ કર્યો નહીં. અગરજે તેનેથી બનતું હતે તો તે પોતાની છદ્દગી શુધી એ ગમ અને શોક પકડી રહેત, પણ રાજ તરીકેનો મરતબો અને

ચાલું રેવાજ એ બંને આડા આવીઆ. એ વખતમાં ગુલનારની મા અને ભાઈ તેની દરબામાં આવીઆ અને તેમની શાથ તેમનાં શોકમાં ભાગ લઈ, તેમને દીલાશો આપવા લાગ્યાં.

એક માસ પુરો થવા પછે વડા વજીરે તેની મુલાકાત લીધી અને તેણે અરજ કીધી કે, તેણે ગમ છોડી દેવો અને પોતાનાં રાજપાત ચલાવા પર ધીઆન આપવું. તેનું માન્ય કરવાને તેણે જીઆરે આંશુકાંણી કીધી ત્યારે તે બોલ્યો, “મુરબી તમારી જાનમાં લાવાની જરૂર નથી કે એવો ગમ અને શોક આરતોને જાણેછે, અને અમોને જરાબી શક નથી કે તમો એથી અનજાણુ નથી. અલખતાં તમારા ભલા પીતા અને અમારા નેકનાંમ મરનાર રાજાનાં મરણુનો ગમ કદી દીલમાંથી વીશરાવાનો નથી તોખી આપણા આજુ અને શોક તેને પાછો જીવતો કરવાના નથી. માણસ જાતને મરવું એ શાધારણુ કાયદાને ખુજરગ આદમી આધીન થાયેછે. એ શરજતે પુગવાને દરેક આદમી નીરમાંન થઈ ચુકયુંછે. અલખતાં તમો મુરબીનાં પીતા સ્વરગવાસી થયાછે પણ તેનું નુર અને લોહી તમારાં દીદાર અને રગમાં હાલતુંછે તેથી અમારે મનશે તે હજુર જીવતાજી. તે નાંમદારને પોતાને શક નહીં હોતો કે તેનાં મરણુ પછે તેનું પોતાનું નુર તમારામાં કાયમ રહેલુંછે, અને હવે તમો નાંમદારને લાયકછે કે તમે એવી ચાલ ચલાવી તેનાં રૂહને જાણાવવું કે તેણે પોતાનાં ધારવામાં કાંઈ ભુલ કીધી હતી નહીં.”

રાજા બીદર જીજીવાર બોલોશ કરી શક્યો નહીં. તેણે શોક કરવો મુકી દીધો અને આગલ મુજબ પોતાનાં પાહાદસાહી લેખાશમાં તે પોતાનાં કાંમ પાછલ મડંચો, અને પોતાનું કાંમ એવી બાહોશીથી ચલાવા લાગો કે લોકને ખબર

નહીં પડી કે તેમનો આગલો રાજા ગુજરી ગયો હતો.

રાજા શાલે અને તેની મા જોઆ પોતાને મુલક પાછાં ફરીઆ હતાં તેઓને જીઆરે ખબર પડી કે બીદર પોતાનું રાજપાત ચલાવતો હતો ત્યારે તેઓ એક વરસની મુદત પછે તેની મુલાકાતને સાડું પાછા આવીઆ. તેમની મુલાકાતથી રાંણી ગુલનાર અને રાજા બીદર ઘણા મલકાઈ ગયાં. એક દીવસે તેઓ સઘલાં બેસી વાતચીત કરતાં હતાં તેવામાં રાજા સાલે પોતાનાં ભાંનેજની ઘણી તારીફ કરવા લાગો અને તેનાં દાહાપણ ભરેલાં રાજ કરોબારથી તેની વાખવાખી તેની રૈયતમાં થતી હતી એટલુંજ નહીં, પણ આસપાસનાં રાજ્યોમાં અને દુરનાં સંસ્થાનાંમાં એક સરખી રીતે તેની તારીફ થતી હતી એમ કહેવા લાગો. પોતાની હજુરમાં પોતાની તારીફ બોલાવાને રાજા બીદરને ગમતું હતું નહીં તેથી જાણે તેને હુંગ આવી હોય તેમ એક બાજુએ પડી તે જીજીવા લાગો.

એ તારીફ કરતાં કરતાં જીઆરે તેને ઊંઝેલો દીદો ત્યારે તેની ખુબસુરતી અને ગાત ઘતમપર તેણે બોલવા માંડયું, અને પરવરદગારે તેની ખુબસુરતી પુરતી કરવાને કશું બાકી રાખીઊં હતું નહીં એમ કહયું. તેણે ઘણાખી દેશો પછી જમીનપર કે દરીઆવનાં પતાલમાં જોયા હતા તેમાં કોઈખી મુલકમાં આવો ખુબસુરત અને બધી વાતે પુરો સાહાજાદો તેનાં દીદામાં આવીઆ હતો નહીં, અને તેની બરાબરી કરવાને પરીઆનાં મુલકમાંખી તેવો પરીજાદો મલી સકવો મુશકેલ હતો એમ બોલીઆ. પછે પોતાની બેહન તરફ ફરી બોલીઆ, “બેહન, મને અજાણ્ય લાગેછ કે તમોએ એ જવાંન સાહાજાદાને પરણાવાનો વીચાર કીધો નથી. હું જો ભુલતો નહીં હોઉંતો એનું વીશમું વરસ ચાલેછે અને એટલી ઉંમરે

કોઇબી સાહાજાડાને વગર ઓરતે રહેવું મુના-શબ નથી. એને લાએકની કોઇ ઓરત ખોલી કારવાને હું પોતે ધીઆંનપર લેઉં છું કારણ કે તમે પોતે એ વીશે કરો વીચાર કરતાં નથી. આજણી પતાલ દુનીઆનાં કોઇ રાજની પુત્રી એ સાહાજાડાને લાએકની હોય તેની જોડે એના લગન કરવા મને ગમે છે.”

ગુલનારે કહ્યું, “ભાઈ હું કપુલ કંઈ કે એ વીચાર મારામાં આચો હતો નહીં અને ત-માએજ પેહલું મારૂં ધીઆંન એ બાબે ખેંચીગિછે. પરણવા શંખંધી છઞ્ઞારે બીદરની ઇછા મને કોઈ પરકારે માલમ પડી નહીં ત્યારે મેં એ બાબે જોસતેજો કરવાને કશું કારણ જોયું નહીં. જળ પતાળના રાજની કોઈ પુત્રી જોડે લગન કરવાની તમારી શુચણા મને ખડુજ પશંદ છે, અને તમે કોઈ એવી સાહાજાડીનું નામ લેઓ કે જેની ખુબશુરતી શાંભલી મારો ખેતો તેણીપર મોહી પડે.”

શાલે રાજએ એપરથી કહ્યું, “મને એક સા-હાજાડીની ખબર છે, પણ તેણી વીશે હું કહું તે પેહલાં મને જોવા દેઓ કે રાજ ઊંગાઈ ગયલો છે કે નહીં. પેહલાં એ શંભાલ લેઈ હું એ છોકરી કોણ છે તે વીશે તમાને જનાગિ.”

ગુલનારે પાછું ફરી જોયું તો પોતાનાં ખેતાને ઊંગાએલો દીઠો અને તેણીને જરાખી તે મરો શક હતો નહીં. પણ ખરૂં જોતાં રાજ કાંઈ ઊંગા-એલો હતો નહીં પણ ધીઆંન રાખી જે વાત-ચીત થતી હતી તે સાંભલતો હતો.

રાંણી ગુલનારે પોતાનાં ભાઈને કહ્યું કે તેને ધીમે ખોલી સાવચેતી રાખવાની જરૂર નથી કારણ કે રાજ તદન ઊંગાઈ ગયો હતો.

રાજ શાલે ખોલીઓ, “મારા ભાંનેજને જે વીશે હું બોલું છું તે જરા પણ સાંભલે એવું હું ચાહતો નથી, કારણ કે કોઈ વેલા મોહોખત કાંન

વાટે દીલમાં પેવશ થાય છે. જે ઓરત વીશે હું બોલું છું તેણી વીશે શાંભલી એને મોહી પ-ડવું જોઈએ નહીં. ખરેખર ઘણી અડચણો આપણને પશાર કરવી છે, તે કંઈ એ ઓરતને લીધેજ નહીં પણ તેણીના બાપને લીધે છે. તે સા-હાજાડી કોણ છે તે વીશે હું એટલુંજ જણાગિછ કે તે ઘોઠેરા રાજ સમનદલની ખેતી છે.”

“ભાઈ શું તમે એમ કહો છ કે સાહાજાડી ઘોઠેરા હજુર પરણી નથી. મને ઇઆદ છે કે છઞ્ઞારે હું આપણો મેહલ છોડી આવી ત્યારે મેં તેણીને દીડી હતી. ત્યારે તે અઢાડ માશની હતી, પણ એ વેલાખી તે ઘણી ખુબશુરત હતી. ઉમર શાય તેણીની ખુબશુરતીખી વધી હશે તો ખચીત આજ તે આખી દુનીઆની એક અજાણી અને નવાઈજ થઈ પડી હશે. એની મારા ખેતા કરતાં થોડાક વરશ વડી છે. પણ એટલા કીજે એ જોડું જોડવાને આપણે મેહનત કરતાં અટકવું નહીં. મને જણાવો કે તેમ કરવાને આપ-ણને અડચણ શું નડનાર છે કે તેને ઉપાય થાય.”

એપરથી શાલે ખોલીઓ, “ખેહન, પેહલી અને મોટી અડચણ તો એજ છે કે રાજ શ-મનદલ ઘણોજ મગરૂર અને હલકો આદમી છે. જે શરવેને પોતાથી નીચા ગણે છે અને તેથી મને લાગે છે કે બીદરને પોતાનો દામાદ કરવાને કદી તે કપુલ કરશે નહીં. પણ હું પોતે તેની આગલ જઈ એ સાહાજાડીની બીદર શાસ્ત્ર માં-ગણી કરીશ. તે નાં પાડે તો પછે આપણે ખીજ રીતે મેહનત કરી આપણું કાંમ પાર પાડશું. એજ કારણ મારું જવાંન બીદર એથી અજાણો રહે તે વધારે ખેહતર મેં ગણીગિછ, કે રખે રાજ શમનદલ કપુલ થાયે તે પેહલાં ઘોઠેરાપર તે મોહી પડે.” એ મુજબ ખોલી તેઓએ થોડોવાર શુધી વાતચીત ચલાવી અને

છુટી પડતી વખતે એકું ઠેરવીછી કે રાજા શાલેએ પોતે તે રાજા પાસે જઈ માંગું કરવું.

રાજા શાલે અને ગુલનારે પોતાની ઉપર મુજબ વાતચીત પુરી કરી જતી વેલા રાજા બીદર જન તેઓ ઊંચેલા સમજતાં હતાં તેને ઉઠાડ્યો. તેણે તે સંઘર્ષ સાંભલીઆ કીધું હતું, અને ઘાહેરાની ખુબસુરતીનાં સમજા તેને કાંને પડવાથી તેનાં હાગરમાં નવી જાતનો જુસ્સો ઉતપન્ન થયો અને તેણીની શોહાંભણી પેશાંની વીશે તેનાં મગજમાં કલપણાએ એવો અછો છાપ પાડી ખતાવીઓ કે તેણીને હાથ કરવાનાં વીચારે આખી રાત તેને જરા ઊંઘવા દીધો નહીં.

શહેવારે રાજા શાલેએ પોતાની બેઠન ગુલનાર અને રાજા બીદરની રજા માંગી. રાજા સારી પેઠે સમજતો હતો કે સાલે કોઈ દીવસ એટલી ઉતાવળમાં પાછો જતો હોતો નહીં. તેની મતલબ ઉતાવળ કરવાની અને તેને પોતે નવી છાંદગી અને શુખની પોતે કદી નહીં ભાગવેલી મોજનો વધારો કરી આપવાની હતી તેથી હજારે તેને મોડેથી જવાનો સ્વર નીકલ્યો ત્યારે તેનાં ગાલપર ખુસાલી અને જુશાનો રંગ દીપી નીકલ્યો. જે આરત સાથ તેને ખરણાવાનો વીચાર કીધો હતો તે વખત હવે વધું લમખાંન લઈ જવો તેને અતી ઘણો ભારે લાગ્યો. તેણે વારમવાર વીચાર કીધો કે પોતાનાં માંમાંને મોહડે ચહડી કહેકે તે સાહાજાડી તેને માટે જરૂર હાથ કરવી. પણ તેણે પોતાની માતા અને મામા વચે થયેલી વાતચીત સાંભલી હતી તેથી એકું દખાડવા તેને મુદલ અમતું નહીં હતું. તેણે પોતાનાં મામાને બોલોશ કરી એક દીવસ વધું રહેવા કહ્યું કે તેઓ શીકારગા જઈ મોજ કરે, અને એમ કરતાં તક આવે તો વધુ બીનાં તેને મોડેથી સાંભલે.

શીકારગા જવાનો દીવસ મુકરર કરવા બીદર

પોતાનાં મામા જોડે ઘણી વખત એખલો પડ્યો હતો, પણ તેના ભરમ ખોલી કહેવાને તેની હીમત ચાલી નહીં.

શીકારની ઉલતમાં હજારે શાલે બીદરથી છુટો પડી ગયો, અને એકબી બીદમતગાર કે અમલદાર તેની આગલ હાજર હતો નહીં ત્યારે તે એક નાનાં નાલાં આગલ ઉતરી પડીઓ. ઘોડાને એક નજડીકના ઝાડ સાથે ખાંધી ત્યાં ઉગી નીકલેલાં ઘાશનાં ખુદરતી અને રલીઆંમણાં બીછાંનાંપર તે શુતો. તે ઝડોથી જે ખુશનુમાં છાચો પડતો હતો તે જોતો તે વીચારમાં ગરક થયો. તેણે હજારે પોતાની આસપાસ કોઈને જોયા નહીં ત્યારે તે પોતાની આંખમાંથી નવધાર આંજુ નાંખી રડવા લાગ્યો, અને એ મુજબ ઘણો વખત નીકલી ગયો.

આએ તરફ રાજા શાલેએ પોતાનાં ભાંનેજને જોયા નહીં ત્યારે તેને વીશે તેને ઘણી ચીંતા થઈ, અને તે ક્યાં હતો તે વીશેની કોઈબી તેને ખબર આપી શક્યું નહીં. તેણે તેની એખલાએ શોધ કરવા માંડી, અને દુરથી તેને શુતેલો દીઠો. તેને તેનાં ચેહેરા અને ચાલચલાણુપરથી એક દીવસ આગમચથીજ માલમ પડીઊં હતું કે તે કોઈ વીચારમા હતો, અને જેવો તે ચાલાક અને ઉમંગી દીસતો હતો તેવો તે હતો નહીં. વલી તે તેને કાંઈ પુછતો તો તેનો જવાબ કદાપી નહીં દતો અથવા તો ઉડાવતો હતો. પણ તોખી રાજા શાલેને તેનાં ખરાં કારણ વીશે જરાખી શકે આવીઓ નહીં. પણ હજારે તેણે દુરથી તેને બેતાબ હાલતમાં દીઠો ત્યારે એકદમ તેને સમજ પડી કે ગુલનાર જોડે તેને પોતાને જે વાતચીત થઈ હતી તે બીદરે સાંભલી હશે એટલુંજ નહીં પણ તે જવાંન સાહાજાડીપર બે અખત્યાર થઈ મોહી પડ્યો હશે. તે ઘણાજ ધીમે પગલે તે નહીં જોએ

તેમ તેની આગલ ગયો, અને છેક નજદીક જઈ તેને નીચે મુજબ બોલતાં સાંભલીઓ :—

“સમનદલની શલતનત અને રાજ્યની પરખ્યાત સાહજાડી, તારી ખુબચેહર મુરતની છબી મે મારી કલપણ પીછીથી મારાં મગજની શપાતી પર ચીતારીછે તે બેશક પુરી નથી. તે છતાંબી હું એકરાર કરુંછે દુનીઆની શરવે સાહજાડી-ઓની ખુબશુરતી કરતાં તું ચહડેછે અને જે મીશાલે માહાતાબ અને સેતારાઓને ખુદ શુરયથી છુટા પાડુંછું તેમ તેઓ શરવેથી તને વધારે ખુવંદ ગાણુંછું. અરે મને જો ખખર પડે કે તારે રહેઠાંણુ કહી તરફે તો હમાણાજ તારી નજદીક આવી માફ જગર તને અરપણુ કરું, કારણુ હવે તે તારુંજ થયુંછે અને તે લેવાને હવે કોઈ બીજી સાહજાડીની તું શીવાએ તાકાત રહી નથી.”

રાજા શાલે હવે વધુવાર બોલી રહી શક્યો નહીં. તે આગલ ઘસી આવી સાહજાડાને જાહેર થઈ બોલ્યો, “રાજા બીદર, મને માલમ પડેછ કે અમે સાહજાડી ઘોરેરા વીશે વાત કીધી તે તમારા કાંનપર આવીછે. એ વાત તમો સાંભલો એવી મખસદથી અમે કીધી હતીજ નહીં, કારણુ અમે તમને ઊગેલો જાણુચો હતો.” એપરથી સાહજાડો બોલ્યો, “મારા પીઆરા મામા તમોએ જે વાત કીધીછે તે બોલે બોલ મે સાંભલી અને તમે કીધેલી આગમચેતી મુજબ શરવે અનુભવ મને મલી ચુક્યોછે. મોખતની લાગણી મારાં દીલમાં બલવા માંડીછે જે તમો અથવા કોઈબી અટકાવી શકવાના નથી. મે તમોને હયાં જાઝા વાર રાખ્યા તેની મતલબજ એકે મારી એ મોખત વીશે તમોને જાણીતા કરવા. પણુ અગરજે એક અતી ખુબશુરત સાહજાડીપરની મોહખત ખુલી કરવાને નખલાઈ ગણાતી હોય તો તે નખલાઈ તમો આગલ



નવધાર આંજી નાંખી રડવા લાગો. (મફ ૧૯૦.)

જાહેર કરવાને હું લજવાયો હતો. લેકીન તમે મારાપર મેરખાંતગી અને મીત્રાચારી ખતાવોછો તેથી હું આનુજી કરી કહુંછ કે તમે પોતે ખનતી મેહનત કરી રાજ શમનદલની મારી શાય તેનીના લગન કરવાની પશંદગી મેલવો; કારણકે એ ખુબસુરત સાહ્યાઝાડી વગર મારો જીવ મને નકાંતિ યથ પડયોછે, અને જો તમે એ કાંમ નહીં પાર ઉતારસો તો હું વધુવાર જીવી શકનાર નથી.”

એ સાંભલી રાજ સાલે ઘણો ગુચવારામાં પડી ગયો. તેને ખરાખર ખબર હતી કે એ કાંમ પાર પાડવું કેટલું કઠણ હતું તેમજ સાહ્યાઝાડને દીલાસો આપી શંતોશી કરવાનેથી કેટલું ખત હતું. વલી તેને લાગુ કે પોતાની શાય તેને લઈ જયા વગરથી તે કાંમ તે એખલો કરી શકવાનો નથી. પણ તેમ કરતાં તેને તેનાં રાજથી છુતો પાડવામાંથી ઘણી ધાસતી હતી. એપરથી તેણે તેને પોતાનો જીવસેજા દાખી દેવા સમજવ્યો. સઘલું કાંમકાજ પાર ઉતારયા પછે તે તેની ખાત્રી કરી આપશે કે તેનું કાંમ કરવાને તે કોઈથી રીતે પછાત હતો નહીં. થોડા વખતમાં પોતે શું કીધું હતું તે જણાઈ જશે. પણ એથી રાજ ધરાયો નહીં અને બોલીઓ, “ઓ ઘાતકી મામા, તમે જેટલો મારાપર પીઆર રાખવાનો દખાવ આપોછો તેવા પીઆરથી ખરેખર તમે મને ચાહાતા નથી. મારી જીંદગીમાં પેહેલીજવાર એક તમારેથી મે અરજ ચાહી તે પાર પાડવાને બદલે મને મુવેલો જોવાનેજ તમે રાજીછો.”

એપરથી રાજ શાલે બોલીઓ, “નાંમવર સાહેબ, તમારી શેવા બજવાને હું સદા તૈયારછું પણ તમોને મારી સાથ તમારી માતા નામદાર રાંણીની પરવાંતગી વગર હું લઈ જઈ શકતો નથી. તે મારે વીશે શું વીચાર લઈ

જાએ? અને જો તે કબુલ કરશે તો પછી હું તમારી સરવે શેવા બજવાને તૈયારછું.” એનાં જવાબમા રાજ બોલ્યો, “તમે અજાણા નથી કે મારી માય મને એક પલખી પોતાથી જીવે થવાને ચાહે નહીં તેથી એ કારણ મને એક ફકતખાંતું લાગેછ અને જેથી મારી વધારે ખાત્રી થાયેછ કે તમારી મેરખાંતી મારાપર કમછે જો તમે મને ખરેખર ચાહાતાજ હોતો તમે એવું સમજવાને બદલે એકદમ મને તમારી શાય લઈ જાઓ.”

જીઆરે રાજ શાલેએ જોયું કે તેનું પોતાનાં ભાંનેજની બોલેશ આગલ કાંઈ ચાલી શકતું નથી ત્યારે તેણે પોતાની શાય તેને લઈ જવાનો વીચાર કીધો. પોતાને આંગલેથી એક વીતી કાહાડી જેનાંપર જે લેખ કોતરેલો હતો તે શુલે-માંનસાહાની મોહરપર જે ખોદાતાલાનું ગુપ્ત નાંમ કોતરેલું હતું તેને મલતો હતો. તે બોલીઓ, “લેઓ આએ વીતી તમે તમારે આંગલે પેહેડો અને પછે તમે દરીઆવનાં પાંણી કે ઊંડાઈની કશી પરવાહા કરતાનાં.” ઇરાંની રાજએ તે વીતી લઈ તેનાં કહુયા મુજબ કીધું. તેણે જીઆરે તે પેહેડી ત્યારે શાલે બોલીઓ, “હવે હું જેમ કહું તેમ તમેથી કરજો.” એટલું બોલી તે હવામાં જરા અધર થયો અને દરીઆવ જે ત્યાંથી દુર હતો નહીં તે તરફ પંખિરાં માફક ઉડવા લાગો અને ત્યાં પુગતાંજ દરીઆવમાં દુબકી મારી.

પલવારમાં શાલે પોતાનાં ભાંણેજને લઈ પોતાનાં ખાહાદશાહી મેહલમાં પુજો. અને પોતાની ખુધી માતા રાંણી આગલ તેને ઝટ લઈ ગયો. એ જવાંન રાજ પોતાની મમાઈનેજેતાંજ તેનાં હાથપર પીઆરની બોકીઓ દેવા લાગો. આએ તરફ પોતાની દીકરીનાં દીકરાને જોઈ એ ખુધી રાંણી ઘણીજ મલકાઈ ગઈ અને પુછવા લાગી, “દીકરા તું કેહેવી હાલતમાંછે તે હું પુછતી નથી

કારણ કે હું તને મારી નજરે સારી અને તંદો-
રસત હાલને બેઠાં છું. પણ મારી બેતી, તમારી

માની જાણુ વગર ત્યાં ગયો હતો. તેણે
કહ્યું કે તે ઘણીજ શારી હાલતમાં હતી



ધરાંનતાં મેહનઝાએ પોતાની મમદનાં હાથપર બાંધેલાં. (અંક ૬૯૨.)

માં, રાંણી ગુલનાર કેમછે." બીદરે તેણીને જ-
ણાવતાં ઘણી સંભાલ રાખી કારણકે તે પોતાની

તથા તેણીએ પોતે બાંધેલી કરી તેને તેણીને મ-
લવા બાંધેલીઓ હતો. રાંણી તેને સાહાઝાદી

આગલ લઈ જઈ તેને તેમની સાથે વાત ચીત કરતો. રાખી પોતાનાં બેતા સાથે વાત કરવાને તેનાં ખાંનગી ઓરડામાં ગઈ. હયાં તેણીને સઘલી વાત રાજ શાલેએ કહી, અને ફક્ત સાહાજાડી ગોઠિરાની ખુબશુરતીનું વરાણન શાંભલીને સાહાજાદા કેવો તેનીપર મોહી પડ્યો હતો તથા તેને પોતાની મરજી વગર ઘણી આંણકાંણીથી ત્યાં તે લેઈ ગયો હતો, અને સમનદલ રાજની પરવાંનગી મેલવવાને તે તજવીજ કરવાની તૈયારી કરતો હતો એમ તેને તેનીને જનાવું.

અલખતાં આ સઘલું જે તેને કીધું તે ફક્ત ઇરાંની સાહાનાં ખુદરતી અને પવીત્ર જુશાને ઇનશાફ આપવાની ભલી સોચણાથી કીધું હતું. તેની માએ તેને સારી સમજ નહીં વાપડીને ગાયહારા સંબંધી વાત તેની આગલ કાહાડી તે બાએ ઇપકો દીધો. તે બોલી, “બેતા તારી બેવકફી નહીં ક્ષમાં થાએ એવીછે. શું તુ ધારેછ કે રાજ સમનદલ જેની ચાલ ચલાણ આપણે સારી પેઠે જાંણીએ છીએ, અને જેણે ઘણાક સેહનસાહાએનાં માંગાં રદ કીધાં તે તારી અરજને જરા પણ ધીઆંનપર લેશે! પેહલાંતો તે કેવી તોહડાઈથી જવાબ વાલી અપમાન કરશે તેના ખ્યાલ તેં કીધોછે?”

એપરથી રાજ શાલે બોલીઓ, “ખાંતું જે તમેને જણાવીર્ગી કે એ ખીનાં સાહાજાડાનાં કાંન પર આવી તે અમારી મતલબ વગર હતી. લેકીન હવે જુલ તો થઈ. હવે વીચારવું જોઈએ કે એ સાહાજાડીની તારીફ સાંભલી એ છોકરાને જે જુશો ઉતપન થયોછે તે કેહેવી તહરાંના હોવો જોઈએ. તેથી જે તેનો તુરત ઉપાય નહીં કરીએ તો તે કદાચ તેની ગમગીનીમાં મરાણ પાંમે. મારાથી જેમ બનશે તેમ મેહનત અને તજવીજ કરી એ બેઉનાં લગન કરી આપવાને હું પછાત પડીશ નહીં, કારણ કે

એ દરદ ઉતપન કરવાને હું પોતે અજાણપણે કારણ થયોછું.

માતાજી હું આશા રાખુંછ કે મારો વીચાર તમેખી પશંદ કરશે કે મારે પોતે રાજ સમનદલની હજુર જવું તથા તેને ઉમદા હીરા માંણકોનું નજરાંણું કરી તેની બેતીની માંગણી કરવી. મને લાંસેછ કે તે એ માંગણી રદ જવા દશે નહીં અને જમીન ઉપરનાં એક સરવેથી મોટા સેહનસાહા સાથે પોતાની બેતીનાં લગન કરવાને ઓર ખુશી થશે.”

એપરથી રાંણી બોલી, “આપણે ઇછીએ તે મુજબ આપણે જરૂર ફતે પાંમશું એવી ખાત્રી નથી તો તે માંગણી કરવાની મને જાણ જરૂર લાગતી નથી. પણ જ્યારે મારા પૌત્રની સલામતી એ ખીનાંપર ઘણો આધાર રાખેછે તો એ અજમાવી જવાને મારી પુર ખુશી બતાઉંછું. એ સરવે પેહલાં હું તને ચેતાઈોછ કે રાજ સમનદલને જાણે એવી અદબ રાખી તેની આગલ વાતચીત કરજે, અને તેને કોઈખી રીતે માંડુ નહીં લાગે તેની સંભાલ રાખજે.”

એ પછે રાંણીએ પોતાને હાથે તમાંમ જણસો નજરાંણાં સાફ એકઠી કીધી, તે મધે કીમતી હીરા, માંણક, મોતીની માલા વગેરે હતું. એ સઘલું એક દાખદામાં મુકી રાજ શાલેને હવાલે કીધું. તે ખીજી શહવારે પોતાની મા અને ઇરાંની રાજની રજ લઈ રાજ સમનદલ પાસ જવા નીકળીઓ. પોતાની સાથે તેણે પોતાનાં ખોલાને લાયક એક લશ્કરી નાંની તુકડી રીશાલા કીજે લીધી. તે રાજ સમનદલનાં રાજ અને મેહલમાં જઈ પુગયો, જેણે તુરત તેની મુલાકાત લીધી, અને પોતાનાં તખ્તપરથી ઉઠી તેને માંન આપીર્ગી. રાજ શાલે થોડીકવારતો પોતે જુલીજ ગયા કે તેને કોણ કીરતી ભરેલાં આદ

મી સાથ વાતચીત કરવીછે. પછે તે તેનાં પગ-
પર પડ્યો અને પોતાની ઉમેદ બર લાવવાની
આરજી બાજીવી. રાજ સમનદલે તુરત તેને વાંકો
વલી ઉઠાડ્યો, અને પોતાનાં ડાબા હાથપર બે-
સાડી તેને પુછા લાગો કે તેનું જબી કાંમ
હોય તે કહે કે તે બળ લાવવાને તૈયાર થશે.

એપરથી શાલે બોલીઓ, “સાહેબ, તમે જેવાં
દુનીઆમાં પરશીધ સરવે સેહેનશાહાઓથી ખુબંદ
દરજનાં અને માહાબલવાંન સેહેનશાહાને ફકત
મુજ કમતરીન તરફથી માંન આપવા શીવાએ મારી
બીજી મતલબ હોવી નહીં જોઈએ. તમે નામ-
દાર વીશે મને કહેલું માંનછે તે જાહેર કરવાને
મારી પાસ સખદાની ખુત થઈ પડીછે. અગરજો
તમે નામદાર મારા જીગરની અંદર પેશી મારા
ખાતેનનાં વીચારો બોલી શકતા હોતો ખચોત
મારા ઉપલા બોલવાની વધારે સામેતીની જરૂર
રહેત નહીં.” એટલું કહી પોતાનાં નકર પાસ પેલો
જહવેરનો દાબદા માંગ્યો અને તે બોલી તેની
આગલ મુકી બોલ્યો, “હું ઉમેદ રાખુ છું કે
મારા તરફની આ એક કમીની ભેત તમે નામ-
દારે મારે ખાતર અને તમે તરફ જે મુરબી
તરીકેનું હું માંન ધરાડીશું તે ખાતર કબુલ રા-
ખવી.”

એપરથી સમનદલનો રાજ બોલ્યો, “સાહજાડા
તારા તરફની મુજ ઉપર શું ફરમાશછે તે જા-
ણ્યા વગર મારાથી વગર કારણે એવી કીમતી
ભેત લેઈ શકાતી નથી, તેથી જેહાય તે બોલ. તે
જે મારી શક્તીમાં હોશે તો મારી શરો ચશમ-
થી હું બળ લાવીશ માટે તું બેધડક તારી
ખાહિશ જાહેર કર. સાહજાડા તું વધારે બોલી
રહેવાને બદલે બોલાઈથી જેહાય તે મારી આ-
ગલ ખુલું કરી દે.”

શાલે બોલ્યો, “મારે કબુલ કરવું જોઈએ કે
તમે નામદાર કણેથી મારે એક મેહરબાંની ચા-

હાવીછે, અને જે હું માંગણી કરીશ તે એવી
નથી કે તમે નામદારની શક્તીની ઉપરાંત હોય.
નામદાર સાહેબ, મારી માંગણી તમે શીવાએ બીજી
કોઈથી પાર પાડી શકાએ એવી નથી, માટે
હું ઘણીજ ઓગરખવાઈથી મારી એ અરજ
તમે નામદારનાં પાચ આગલ મુકું, એવી
ઉમેદથી કે તમે જાનહાર તે નાં પાડી મને ના-
ઉમુદ કરશે નહીં.” એપરથી સમનદલે જવાબ દીધો
“જાહેર એમજો ત્યારે તો બેધડક હવે તું
ખુલાશો કરી કહે, અને તારી ખાત્રી થશે કે
મારાથી બની શકતી ચીજ આપી હું તારાપર
કેવો ઉપકાર કરી શકીશ.”

“સાહેબ”, શાલે બોલીઓ, “તમેએ મેહર-
બાંનીની રાહે મારા દીલમાં તમારા રાખદોપર
વીસવાસ મુકવાને શક્તીવાંન કીધાછે તે વીશે
પેહેલાં મારે ઉપકાર માંણવો જોઈએ, અને હવે
વધુવાર મારા દીલમાં મારી વાત બંધ રાખવા
બદલે તે તમારી આગલ ખુલી કરું. તમે
નામદારની બેતી સાહજાડી ગાયાહારાને અમારા
કુતબમાં પરણાવી આપણા બેડ તોખમ વચે
જે સદાની દાસતી રહીએ તે વધારે મજબુત
કરવી એવી મારો મતલબજો.”

એ સાંભલી રાજ સમનદલ ખડખડ હાથી
પડીઓ, અને પોતાનાં તખતપર ધલી પડી હ-
શતો હશતો તુંમાખી અને ધોકાર ભરેલી ન-
જરે બોલ્યો, “રાજ શાલે, હું તો હમેશ એમ
જાણતો હતો કે તારામાં દાહાપણ અને શહ-
મજ પુરતીછે. પણ આ તારા બોલવાપરથી મારી
હવે ખાત્રી થાઈછે કે જે એમ સમજવામાં ખ-
ચીત ભુલ કીધી હતી. મેહરબાંની કરી મને કહે
કે એવી ખીઆલી લેહરમાં જાજ નેલવવાને
તારી અકલ અને વીચાર શક્તી કયાં ગુમ થઈ
હતી ? મારા જેવા એક બલવાંન સેહેનશાહાની બેતી

ને લગનમાં લેવાને તારા મગજમાં એ વીચાર કેમ આવીશ્યો ? આપણા કુતંબ વચ્ચે કેટલો ત-
કાવત છે તે તારે વીચારવું હતું. તારે વીશે
મને જે કાંઈ માન હતું તે ખિવરાવી દેવાને
તે કેમ હીમત કીધી ?”

આવો તકકડો જવાબ શાંભલી રાજા શાલેને
બહુજ માફ લાગુ, અને તેને લાયકનો જવાબ
આપવાને તેને ઘણું મન થયું, તોપણ વખત
તપાસી તેને નરમાશથીજ તેને જવાબ દીધો,
“પરવરદેગાર તમોને લાયક થાએ તેણે આપે.
મને તમોને જાણાવવું જોઈએ કે તમારી બેતીને
હું મારી સાથ પરણાવવાને નથી કેહેતો. પણ
અગર તેમ કીધું હોતે તોખી તમો નાંમદારને કે
તમારી બેતીને બેનલત લાગવા જેવું હતું નહીં
કારણ તમો નાંમદાર સારી પેઠે જાણીછ કે જેમ
તમે એક દરીઆઈ મુલકનાં સેહનસાહાછો તેમજ
હું પણ છું. મારા વડવાઓ કોઈ કાલે કોઈ
રાજાને તાબે થયા નથી, તેઓ તરફથી મને
જે રાજપાત મલીકાએ તેનાં જેવું બીજું બલ-
વંત કોઈ થયું નથી. તમો જો મારા બોલવા વચ્ચે
બોલી ઉઠ્યા નહીં હોતે તો હું કોણને વાસતે
એ સાહાજાડીનું માંગું કરવા આવ્યો છું તે તુરત
જાણાતે. હું મારે પોતાને સાચું નહીં પણ
મારા ભાણિજ જે ધરાંનનાં મુલકોનો બલવાંત
અને પરાકરમી સેહનસાહે તેને સાચું અતરે
આવીઓ છું. એ સેહનસાહાની સતા અને
ઠાઠ માથ તમોને સારી પેઠે રોશન છે, તેમજ તેનાં
સદગુણો કેવા છે તે તમોને ખબર છે. આપણ સ-
રવે કોઈ જાણીએ છીએ કે સાહાજાડી જોહાર-
આ જગતમાં શરવેથી ખુબસુરત છોકરી છે, તો
તેમજ આ કાંઈ ખોટું નથી કે એ જવાંત સાહા-
જાડાની ખુબસુરતી અને શોહાંભણી મોગત પણ
સઘલી પૃથ્વી પર જાણાયલી છે. મેં જે તમો
કણે મેહરબાંણી ચાહી તે તમોને અને તમારી

બેતીને બેડને માંન ભરેલી હતી, અને જો તેનો
એ પુત્રીને તેની સાથ લગનમાં જોડવાની પર-
વાંતગી આપો તો કલે દરીઆવનાં સેહનસાહા
એ જોડાંની સગાઈ થવાથી પોતાની પશદગી
ખતાવે એમાં જરાબી શકેહ નથી.”

જો ગુસશાથી તેનો જુસસો અને બોલવાની વાચા
દબાઈ ગઈ નહીં હોતે તો રાજા સમનદલ, શા-
લેને બોલવા દેત નહીં, મોહોમાંથી ખરાબ
શખુનો બોલતો તથા એક સેહનસાહાના મોહાને
નહી છાજે એવા શખદો આચરતો તે બોલ્યો,
“અરે કુતરા ! આવી રીતે બોલવાને અને
મારી શનમુખ મારી બેતીનું વારમવાર નાંમ
લેવાને તું હીમત કરે છે ? એ બેવકૂફ તારી બેહન
ગુલનારનાં બેતાને મારી બેતીની ખરોખરીઓ
સમજી તેની સાથ લગન કરાવાનો વીચાર રા-
ખે છે ? તું કોણ છે ? તારો બાપ કોણ હતો ?
તારી બેન કોણ છે ? અને તારો ભાણિજ કોણ છે ?
શું તેનો બાપ એક કુતરાની આલાદ નહીં ધ-
રાવતો હતો ? અને તારી માફક નેખી એક કુ-
તરાનો જનેલો નથી ? ચોકીખાંતો આ અંધાલને
પકડો અને એનું શીર ધરથી છુટું કરો.”

જે દરબારીઓ ત્યાં હાજર હતા તે સારાં
ભાચગે ઘણા થોડા હતા. તેઓ પોતાનાં રાજાને
હોકમ બળ લાવવાને ઉઠી ઉભા થયા, પણ
રાજા શાલે એટલોવર મુગો બેઠો હતો, તે
હજુર પોતાની ભર જુવાંનીમાં હતો, તેનાં દી-
લમાં જુમ અને જોર બહુ હતું, પેલાઓ
મીઆંનથી પોતાની તલવાર ખેંચે તે આગમચ
તે દીવાંખાંણાંમાંથી નીકલી બાહાર ચાલ્યો.
દરવાજાની બાહાર જઈ જુવેછ તો તેની
નજરે પોતાનાં ખેશી અને પોતાની દર-
બારના હથ્યાર બંધ લશકર મલી એક હજર
આદમી ભેગા થયાં હતાં. તેઓ તરતનાંજ આવી
ઉભાં હતાં. જુઆરે શાલે પોતાની માતાની ર-

લઇ રાજા શમનદલની દરબારમાં આવવા નીકળીઓ. ત્યારે પોતાની સાથ તેણે ઘણા જુજ આદમીઓ રાખ્યાં હતાં. એ તેની માતાને ગમી ઉ નહીં, અને રાજા શમનદલ કેવી કીશમનો આદમી હતો તે તે સારી પેઠે જાણતી હતી તેથી ઉપલી મદદ તેણીએ પોતાનાં બેતાનાં ખચાવ કીજે દુર અંદસો વાપડી મોકલી હતી. છઞ્ઞારે એ નવાં લસકરે તથા તેનાં ખેસીઓએ તેને ઘભરાતમાં આવતો જોયો ત્યારે તેનાં દર-શણુ કરી તેઓ ખુશી થયા, અને તેને ઘભરા-યલો જોયો તેઓ બોલી ઉઠ્યા, “ સાહેબ શું બીનાં બનીછે! તમો નાંમદારને થયલા નુકશાં-નનો ખદલો લેવાને હજો ત્યાર છીએ, ફક્ત ત-મારા હોકમની ખોટીછે.”

રાજા શાલેએ તેમને થોડા બોલોમાં પોતાની મતલબ કહી શંભલાવી, અને પછે તે લશકરની સરદારી લઇ તેણે એકદમ મેહલપર ધસારો કીધો તથા જે થોડા ઘણા આદમીઓ શાંભે થયાં તે-મને વીખેરી નાંખી છઞ્ઞારે રાજા બેઠલો હતો ત્યાં ચાલ્યો અને રાજાને ઝટ પકડી કેદ કીધો. તેને પોતાનાં આદમીઓને શોફી સાહાજાડી ગોહરાને શોધવા તે બીજા આરડામાં ચાલ્યો. આએ તરફ એ સાહાઝાડીને જેવી ખબર પડી કે તેનો બાપ કેદ પકડાયો હતો તેવુંજ તેણે પોતાની બાંદીઓ શંગાથે દરીઆવની શપાતીપર નખાવી દીધું અને એક ઉજડ તાપુપર જઇ વાસો કીધો.

છઞ્ઞારે સમનદલ રાજાની દરબારમાં એ મુ-જબ ચાલતું હતું ત્યારે રાજા શાલેને ત્યાં તેની સાથ આવેલા થોડાક આદમીઓ ઉપલી જગ્યા ખેતી જોઇ, લાગલા તે ખબર કરવાને પો-તાને મુકાંમપર દાડ્યા, અને બુધો રાંણીને ખડુ ઘભરાવી નાંખી. રાજા બીદર જે ત્યાં હતો તેને એથી ખડું લાગું કારણ કે એ સઘલાં તો-



સાહાઝાડી ગોહરાનું ગેપ થવું. (સફ ૧૯૭.)

કાંનનું સુલ પોતે હતો એમ તે સમજતો હતો. રાંણીની આગલ બન્નેવાર રહેવાને ખદ્દો તે લાગણું કરીઆવનાં ભીતરમાંથી બાહાર નીકલી આવવા સહ્યો, અને ધરાંન તરફ જવાને તેને રસતો માહીત નહીં હતો તેથી તે એક તાપુ તરફ જઈ લાગો જ્યાં સાહાઝાડી ગોઠેરા એખલી આવી બેઠી હતી.

સાહાઝાડા જે શહેજબી ઘભરાયલો હતો નહીં તે ઝડોની ગતા વચે જઈ બેઠો. તે જરા ઠાક ખાતો બેઠો હતો તેવામાં તેને કાંન કાંધ શબ્દ પડ્યા તે શી બાબદ વીશે હતાં તે તેને શમજ પડી નહીં, તોખી તે ત્યાંથી ઉઠ્યો અને જે તરફથી આવજા આવતો હતો તે તરફ ગયો. ઝડોનાં આઠા વચે તેની નજરે એક આરત પડી જેની ખુબસુરતીએ તેને બેહદ અજબ અને વીશમય કરી નાખ્યો. તેણી તરફ ઘણી બારીકીથી જોઈ તે મન શાથ બોલ્યો, “બેશક એજ આરત સાહાઝાડી ગોઠેરા છે. એ પોતાનાં બાપને ત્યાં મીનાંકેશ થતો જોઈ આ જગા તરફ આવી બેઠી હશે, અગર તેમ ન હોય તોખી એ આરત મારા પીઆરને કાંઈ આછી લાએક હું જોતો નથી.” એમ બોલી તે તેણી જોઈ તેમ તેણીની આગલ આવી ઘણાજ આદરમાંથી ઊભો રહી બોલ્યો, “ખાંનું, પરવરદગરે મુજ કમતરીનની નજરે તમો જેવી અજબખ ખુબસુરતી ધરાવતી આરતને પાડી તેથી હું તેના બેહદ પાડ માંનું છું. તમારી સેવા કરવાને તમારી આગલ ઉભુ રહેવાને મને શંભેગ નલવાથી જે શુખ થયું છે તેણે શુખ કોઈ બીજાંથી મને મલી શકતે નહીં. ખાંનું મારા જેવા એક કમીનાં મરદની સેવા મેહેરખાંણી કરી કબુલ રાખવી કારણ કે આવાં બીઆખાંન અને ઉજડ ટાપુ વચે એક આરત જાતને તેવી મદદની જરૂર નહીં હોય એમ ખનવું મુસકેલે.”

ફલગીરી ભરેલી શુરત કરી તે બોલી, “સાહેબ, અલખતાં મારા દરજજવાલી એક આરતને આવી જગાએ એખવું બેસવું એ કાંઈ થોડું અજબખી ભરેલું નથી. હું એક સાહાઝાડી છું, હું સમનદલ રાજની બેઠી થાઉં છું, અને મારાં નાંમ ગોઠેરા છે; હું મારા બાપનાં મેહલમાં ઘણાં શુખથી રહેતી હતી. મને એકાએક મારા મારી થતી સંભલાઈ અને ખખર પડી કે રાજ શાલે એકદમ, કોણ જાણે શું કારણશર મેહલપર ધસારો કરી આવ્યો અને જે ચોકીખાંનો શાંમે થયા તેમને મારી નાંખ્યા અને મારા બાપને પકડી કેદ કીધો અને હું તેનાં પંજમાં સપડાતાં શહેજમાં બચી આ તરફ નીકલી આવી છું.”

એપરથી સાહાઝાડા બીદરને યાદ આવી ઉ કે તે એકદમ પોતાની મમાઈને છોડી તેણીને જણાવ્યા વગર આવતો રહ્યો, તેથી તેણે કેવી નાદાની કીધી. પણ તે ખુશી થયો કે તેનાં મામાનાં હાથપર રાજ સમનદલ કેદ પકડાયો છે અને તેની ફતે થઈ છે તેથી સાહાઝાડી ગોઠેરા તેને હવે ના પાડસે નહી અને તેના કેંહવાથી તરત તેનાં બાપને છુટકારો બખશશે. તે બોલ્યો, “અએ પરશતેશ કરવા લાયકની સાહાઝાડી તમારું બીહીવું તદન વાજબી હતું. પણ એ તમારી ફીકર અને તમારા બાપ વીશેની ફીકર બેહ એકદમ કાહાડી નાંખો. હું પોતે ખુદ ધરાંનનાં સેહનસાહાતને રાજ બીદર છું અને રાજ શાલે મારો મામો થાય છે. ખાનુ તમારી હું ખાત્રી કરું કે તે મારા મામાની મખશદ તમારા બાપનું રાજપાત લઈ મુકવાની હતી નહીં પણ તેની મતલબ તમારા બાપની દરબારે આવવાની એજ હતી કે તેને અરજ કરી તેની પરવાંનગી મેલવવી કે તે નાંમદરિ મને પોતાને દાંમાદ કરી શરફરાજ કરવો. ફકત તમારી ખુબસુરતી જવાંની અને નખરાંનો હવાલ કાંન

શાંભલીનેજ હું તમારી મોહબતમાં ગેલો ગાંડો બની રહ્યો છું, અને જીઆરે હમણા તક મલીછ તો મને જણાવા દો કે મારાં એ જીઆરની અ-કલાંમણથી પસતાવાને બદલે તમારી પાસ માંગી લેઉછ કે તમે મારી અરજ કબુલ કરો, અને તેમ થવાથી મારી જીદગોની ખતમગી શુધી ખરા પીઆરનાં રશીલાં શંખધથી તમારી સાથ બંધાઈ આ દુનીઆનું શુખ જીવાને મને શ-કતીવાંન કરો. હું મારે મનશે ખાતરીથી માંનું છું કે તમે કદી મારી એ અરજ નાં પાડશે નહીં. જીઆરે હું ફક્ત તમારે ખાતર માફ રાજપાત છોડી આ તરફ નીકલી આવ્યા છું તો તેનો બ-દલો તમારી તરફથી મેલવવાને મને હક રહેછે. વાસને આ ખુબસુરત સાહજાડી મને તમેને મારા મામા કણે લઈ જવા દો, અને જેવા તમારા બાપ એ લગનની પરવાંનગી આપશે કે રાજ શાલે તેમને પાછું રાજપાત સોફી દશે."

આએ ખુલાશાથી રાજ બીદરે જે અશર ઉ-પજવાની આશા રાખી હતી તેવી અસર થઈ નહીં. બેશક એટલું કબુલ કરવું જોઈએ કે જેવી બીદરની શુરત, તેની ધપછપ લાએક અને શ-લુકાઈ ભરેલી વાત ચીત શાંભલી તેવીજ એ સા-હજાડીને એ સાહજાડા વીશે ઘણી સારી દીલમ અશર થઈ, અને તે તેણીને અનગમતો લાગવાને બદલે વધારે ગમવા લાગો. પણ જીઆરે તેણીએ જાણ્યું કે એ સઘલા ફસાદ કાંઠાંણી અને વી-પતીનુ મુલ એ પોતે હતો અને તેને લીધે તેણીના બાપ કેદ પકડાચો હતો તથા તેણીને પોતાને પો-તાનો બાદશાહી મેહલ ત્યાગ કરી આજગલમાં આવી ખટવું પકડવું હતું ત્યારે તેણી તેનાં તરફ એક મીત્રને બદલે પોતાનાં એક દુશમન તરીકે જોવા લાગી.

વળી એ માંગણી સારૂં તેણીના ગમે તેવો વીચાર હોય તોખી તે વીશે એ સાહજાડાને તુ-



રાજ બીદરને ટાપુમાં છુતો મુકયો. (ચક્ર ૭૦૦.)

રત વેલા કપ્પલ નહીં થવાને તેણીએ પકો દેરાવ કીધો, કારણ કે તેને વીચાર આવીએ કે તેણીનાં બાપે એ લગન વીશે જે નાં પશંદગી ખતાવી તે એવી મતલબથીજ હોય કે બીદર જલને બદલે પૃથવીનો પાહાદશા હોતો.

આટલું છતાંબી પોતાનાં દીલમાં શું ચાલતું હતું તેના લેશ પણ તેણીએ બીદરને જાહેર પડવા દીધો નહીં, અને કંઈ તક બોલી તેની આગલથી છુટી પડી જવાને તેણીએ ચાહ્યું, તેની બોલી, “શું તમે રાંણી ગુલનાર જેની ખુબ-શુરતી અને ચાલાકી વીશે આખી જગતમાં વાખ-વાખી થાએછે તેનાં ખેતા થાએછો? એ જાણી હું ઘણી ખુશી થઈ છું, અને તમે એવી એક સદગુણી લાએક માતાને પેતે જનમીઆ સાંભલી મને આનંદ થાએછે. મારા બાપે આપણા લગન વીશે જે મનખુત વાંધો ઉઠાવ્યો તેમાં ખરેખર તેની ભુલ હતી, કારણ કે તેણે તમેને નજરથી દીઠા હોતે તો કદી આપણા લગન તે નાં પાડતે નહીં.” એમ બોલી તેનીએ પોતાના હાથ તેની આગલ ધરી પોતા તરફની મીત્રાચારી ખતાવી. બીદર આથી ઘણો ખુશી થઈ ગયો અને પોતાની ખુશાલી ભરેલી શરજત છેક નજદીક આવેલી શમજવા લાગો તેથી પોતાનો હાથ લાંબવો કરી તેનીના હાથપર બોકી દેવા વાંકો વલીઓ. પણ તેણી તેને હડસેલો મારી તેનાં ઉપર ફુકી (કારણ કે તેણીની આગલ પાંખો હાજર હતું નહીં), અને બોલી, ‘ઓ કંગાલ આદમીનો આકાર છોડી દે, અને લાલ ચાંચ તથા પગવાળાં શંકેદ પીછાંવાળાં પક્ષીનો અવતાર લે.’” એ શખુનો નીકલીઆ કે બીદર તેવા આકારનું એક પક્ષી ખની ગયો, અને દીલમાં ઘણો મુજઈ ફલગીર થવા લાગો.

પછે તેણીએ પોતાની એક બાંડી તરફ ફરી

હોકમ કીધો, “લે એને પેલા ઉજડ અને શુકા ટાપુ ઉપર મુકી આવ.” એ ટાપુ કાંઈજ નહીં પાણુ એક ભયંકાર ખડક હતો જ્યાં પાંણીનું એક ટીપુ ખી મલી શકતું હતું નહીં. તે દાસીએ એ પક્ષીને ઊંચકી લીધું અને તેણીનો હોકમ ખજ લાવતાં સાહાજાડા બીદરની શરજત વીશે તેણીને ઘણી દયા લાગી, તેથી તે પોતાનાં દીલ સાથે બોલી, “આવા એક લાએક સાહાજાડાને ભુખે તરશે મરી જતાં જોવો એ ખરેખર દયા આંણવા જોગછે. મારી સાહાજાડી જે માયા અને દયાનું મુલછે તે જીઆરે પાછો વીચાર કરશે ત્યારે આ ઘાટકી હુકમ વીશે જરૂર પશતાશે, વાશતે મારે એને એવી જગાપર લઈ જઈ મુકવો જોઈએ કે જીઆં તે પોતાનાં ખુદરતા મોહતથી જોઈએ તો મરે.” એમ વીચારી તેણી તેને એક આવજવથતા ટાપુપર લઈ ગઈ અને ફલફલાડીથી ભરેલા એક ખગોચામાં તેને મુક્યો જીઆં પુશકલ મેવો જા-કોપર તૈયાર હતો તથા તરશ છીપાવાને શુંદર ઝરા વેહેતા હતા.

આપણે રાજા શાલે તરફ નેગા કરીએ. સાહાજાડી જોહેરાને શાધી કાહાડવાને ઘણાંક ફાંકાં મારીઆ પછે તેણે રાજા શમનદલને તેનાંજ મે-હેલમાં ઘણાંજ મનખુત ચોકી પેહેરા સાથે બંધ કીધો, અને પોતાની જોર હાજરીમાં કેવી રીતે રાજા ચલાવવું તેની જોઈતી શમજન આખી તે પોતાની માતા કણે સઘલા ખનાવોનો હેવાલ કે-હેવાને પાછો ફરીઓ. તેણે આવતાંવાર પોતાનાં ભાંનેજ બીદરને સાડ પુછ્યું કે તે ક્યાં હતો. જીઆરે તેને જણાવામાં આવીઊં કે તે એકા-એક જતો રહ્યો હતો ત્યારે તેની અજાએખી અને ખીજવાતનો પાર રહ્યો નહીં.

તેની ખુધી માંએ બોલી, “જીઆરે મને ખ. ખર કરવામાં આવી કે તું રાજા શમનદલની દ-રખારમાં ઘણા ભયમાં હતો ત્યારે હું તારી મદદ

મોકલવાને બીજાં લશકરને હોકમ કરતી હતી અને જોઈતી તૈયારી કરવા પડી એટલામાં એ છોકરો મને કહ્યા પુછ્યા વગર કેંઠે જતો રહ્યો. તારીખરનાં ભયથી તે કદાચ ઘભરાયો હશે અને ધારીઉ હશે કે આપણી શાથ રહેવામાં તેની સલામતી હતી નહીં.”

એ સાંભલી શાલેને બહુ દુખ થયું, અને તે દીલથી પસતાવા લાગ્યો કે પોતાની બેઠનને જ-ણાવીઆ વીનાં ફક્ત તેનાં કેવા પરથીજ તેને તે ત્યાં લઈ ગયો હતો. તેને ખોલી કાઢાડવાને ઘણી તજવીજ કીધી પણ કેંઠે તેનો પતો તેને મલી-આ નહીં, અને તેનાં લગન કરી આપવાને તેણે જે કીધું અને જેમા નજદીક રહે તે પાંખીઆ હતો તેની ખુશી દીલમાં ખરપા થવાને બદલે આ નાખુશ બનાવથી તે ઘણેજ શોકાતુર બની ગયો. તે તુરત પોતાની માંને પોતાનું રાજ સોંપી રાજ સમનદલનાં રાજની અખતીઆરી લેવાને ગયો. એ રાજને હજુર તેણે કેદ રાખેલો હતો પણ તેને લાએકની આબરૂ અને મરતબો તેને આપવો તેણે જારીજ રાખીઆ હતો.

આએ તરફ જોયો શાલે પોતાનું રાજ છોડી ગયો કે તેજ દીવશે ગુલનાર રાંણી તેનાં મેહ-લમાં આવી. તેનો બેટો તે દીવશે સેકારેથી પાછો નહીં ફરીઆ તેથી તે કાંઈ ઘભરાઈ નહીં કારણ તેણીએ ધારીઉંકે શેકાર મેલવવાની હુકમાં તેઆ આગલ નીકલી ગયા હસે. પણ જુઆરે બેત્રણ દીવશ લગીન તે નહીં આવ્યા ત્યારે તેણીને ઘભ-રાત ઉપજ્યો. જુઆરે તેમની શાથ ગયલ બીજા આદમીઆ પાછા ફરીઆ ને રાંણીને ખબર આપી કે તે બેઉ સાહાઝાડાઓના કેંઠે પટો મલતો હતો નહીં અને તેથી તે લોકોપર કાંઈ હોનારત બનવી જોઈએ ત્યારે તેણીને કેવું દુખ લાગતું જોઈએ તે વીચારવું સેહલછે. બેશક તેમનાં ઘોડા તેમને ખોલી મલીઆ હતા.

પણ તેઆ પોતે ક્યાં હતાં તે કાંઈ કહી શકીઆ નહીં. એ સાંભલી રાંણીએ પોતાનું દીલ મકમ કીધું અને દલગીરી જરા બાહાર આવવા દીધીજ નહીં. પછે પોતાનાં રાજનો બંદોબશત રાખી તથા એકવાર ફરીથી જંગલમાં પોતાનાં બેતા અને ભાઈને ખોલવાને હોકમ આપી તે-ણીએ દરીઆવમાં દુબકી મારી તે તરફ રસતો લીધો કારણ કે તેણીને શક ગયો કે રાજ શાલે પોતાની શાથ તેને લઈ ગયો હશે.

રાંણી ગુલનારની માતા તેણીને ઘણા ઊંમંગ અને હરખથી ભેટી પડી હતે પણ તેણીએ તે-ણીનું આવવાનું કારણ પીછાંનીઉ હેતું તેથી તે ખોલી, “બેટી તારું અતરે આવવું કાંઈ મને મુલાકાત આપવાની મતલબથી થયુંજ એમ મને લાગતું નથી, પણ તું તારા બેટા ધરાંનનાં સે-હેનશાહાની ખોલમાં આવીછે; પણ જે ખબર હું તને આપીશ તે આપણ બંનેનાં દુખને એક સરખી રીતે ઉશકેરી વધારશે. જુઆરે તે પે-હેલો મારા મુલકમાં આવીઆ ત્યારે હું ઘણી ખુશી થઈ ગઈ. પણ જુઆરે મને ખબર પડી કે તે તુને ચેતાવીઆ વગર આવતો રહ્યો હતો ત્યારે મને દીલમાં લાગ્યા કીધું કે તુને કેટલી ચીંતા અને આતુરતા થવી જોઈએ.” એ પછે તમામ હકીકત કહી કે કેવા દોલ અને ઉલટથી રાજ શાલે સમનદલ પાહાદસા પાસ તેની બેટી સારું માંગું લઈ ગયો અને પરીણામ શું નીપ-જીં તથા તે પછે સાહાઝાદો કેવો એકાએક ગુમ થઈ ગયો. પછે તે ખોલી, “તેની ખોલ કરવામાં હમોએ કશું બાકી રાખ્યું નહીં. મારો બેટો શાલે જે હમણાજ સમનદલ પાહાદસાનાં મુલકપર રાજ ચલાવા ગયોછે તેણે પણ એની ખોલ અને જોશતેજો કરવામાં જરાખી ખાંમી રાખી નહીં. પણ માડા ભાયગે એ સઘલી અ-મારી મેહનત કારગત લાગી નથી. તોપણ આ-

પણે ઉમેદ ધરવી જોઈએ કે સાહાજાડો આપણને પાછો મલશે. ”

આ વાત અને દીલાશાથી ગુલનારની કશી ખાતરી થઈ નહીં. તેણે દીલથી ખચીત માંનીઉ કે તેના બેટા તેણી કણેથી સદાનો ગુમ થયો, અને તેને વીસે ઘણી જતરી અને શોક કરવા લાગી તથા પોતાનાં ભાઈ શાલેને ઠપકો દેવા બેઠી. તેણીની માતાએ તેણીને ઘણી સમજાવી તથા એટલો બધો સોક કરવાથી પરેજ રહેવાને ઘણું કહ્યું. તે બોલી, “ખચીત તારા ભાઈએ તને ચેતાવી તથા તારી આગલ સાહાજાડી ગોઠેરાની વાત કાહાડી એમાં તેણે દાહાપણુ વાપડ્યું નહીં, તેમજ તને ચેતાવીઆ વીનાં તારા બેતાને આ તરફ લઈ આવીઆ એમાં પણ તેને ભુલ કીધી, તોપણ જુઆરે આપણી ખાત્રી નથી થઈ કે સાહાજાડો શદાનો ગુમ થયોછે તો તને લાએકછે કે તે પાછો મલે ત્યાં તુલીક તેનાં રાજપાતનો તારે પુરતો બંદોબશત અને શંભાલ રાખવો. તું જલદી હયાંથી તારાં મુલક તરફ જ, તારી હાજરી ત્યાં ઘણી અગતનીછે; અને ત્યાં જવા બાદ રાજની સલામતી વીમે લોકને ધીરજ આપવાને જાહેર કરાવ કે રાજ પોતે પોતાનાં મામાનાં મુલકમાં પોતાની મમાઈને ભેતવાને ગયોછે.”

એ વાત ગુલનારનાં ધીઆંનમાં ઉતરી અને તુરત પોતાની માતા કણેથી રજ લઈ તે પોતાનાં મેહલમાં દાખલ થઈ, અને કોંઈને ખબર પડવા વટીક દીધી નહીં કે પોતે બાહાર ગઈ હતી. તેણીએ તુરત આદમીઆ મોકલી જે અમલદારો બીદરની ખોલમાં ગયા હતા તેમને પાછા બોલાવીઆ અને જાહેર કીધું કે તે પોતાના મામાના મેહલમાં હતો. પછી પોતાનાં વજીર અને ઉમરાવો શાથ મલી રાજ હોય તે મુજબજ ધીરજ અને શહલાશંપજથી રાજ ચલાવવા લાગી.

આપણે સાહાજાડા બીદર જ્યાં હતાં ત્યાં ફરીએ. જુઆરે બીદરે પોતાની હાલત એક પંખીની થયલી જોઈ તથા પોતાને વેરાંન જગામાં એખલો પડેલો જોયો ત્યારે ઘણો અજબ થયો, અને દીલમાં ઘણોજ દલગીર થવા લાગો કારણ કે પોતે ક્યાં હતો તેની પણ તેને ખબર હતી નહીં. એ જગાથી તેનું પોતાનું રાજ કહી દશાએ આવેલું હતું તેથી તે જાનતો હતો નહીં, પણ અગરજો તેને ખબરખી હતે અને તે પોતાની પાંખને જોરે ઉડી ત્યાં જવાનુંખી કરને તોપણ તેથી તેને શું ફાયદો થવાનો હતો. તેને ત્યાં કોઈ પોતાનાં રાજ તરીકે આલખી શકતે નહીં. તેથી તે પોતાની તેજ જગાપરજ સખુરી ધરી બેઠો, અને આખી રાત એક ઝાડપર ગુજરી.

થોડા દીવસ ગયા પછે એક જાલથી પક્ષી ધરનારો ખેડુત ત્યાં આવી લાગો. તેની નજર જુઆરે એ પક્ષીપર પડી ત્યારે તેને લાગું કે તેણે ઘણી જાતનાં પક્ષી પકડીઆં તથા દીકાં હતાં પણ આવી જાતનું સોહાંમાણું અને નવી તહેરનું પક્ષી કદી તેની નજરે પડ્યું હતું નહીં તેથી એ જોઈ તે દીલથી ઘણો ખુશી થઈ ગયો. તેણે તેને પકડવાની ઘણી તાલમેલ કીધી અને તેમાં તે અતે ક્તે પાંખીઆ, અને બીજા સેકારની કશી દરકાર નહીં કરતાં આ નવાઈ જેવું પંખેજ એક શુદ્ધ પીજરામાં બંધ કરી મોટી કીમત મેલવવાની આશાથી સેહર ભણી લેઈ ચાલીઆ. ત્યાં પુગતાંજ એક સેહરીએ તેને અટકાવી તેની કીમત પુછી.

એનો પાધરો જવાબ દેવાને બદલે તે ખેડુતે કહ્યું કે જા તે તેને કેહેકે એ પક્ષીને તે શું કરસે તો તે તેની કીમત કેહે. તેપરથી તે સેહરી બોલીચો, “વલી એ પક્ષીને હું ભુંજીને ખાઈ જવા શીવાએ બીજુ શું કરવાનો હતો !”

“ત્યારે જો એમજે તો મને એવું ભાસે છે કે તમે એની શઉથા નજીવી કીમત આપવા ધારો છો. સાહેબ તમે એની કીમત ધારતા હસો તે કરતાં બી હું ઘણી ધારું છું તે એટલી બધી કે જો તમે એને એક રૂપાનાં સોકાથી ખરીદવા ધારી એક શુતાંનો સીકો દબડો તોબી તે હું ના પાડીશ. મારી આટલી બધી પાકી ઉમર થઈ છે પણ એનાં જેવું પક્ષી મેં કદી જોયું હતું નહીં. હું એ નવાઈ જેવી ખુદરતી પેદાએશને આપણા પાહાદસાહાને નજર કરવા માંગું છું અને તમારા કરતાં તે એની કીમતનો ખરો વીચાર આનસે.”

પછે વધારે વાતચીત કરવાને બદલે તે લાગલો પાહાદસાહી મેહલ તરફ ચાલીઓ અને રાજનાં દીવાનખાણાં આગલ જઈ ઉભો. પાહાદસા એ વેલાએ પોતાનાં ચોરડાની બારી આગલ ઉભો રહી દરબારમાં થતાં કાંમકાજ ઉપર ધીઆંન આપતો હતો; તેની નજર જેવી એ પક્ષીપર પડી કે તરત પોતાનાં એક ખીદમતગારને હોકમ કીધો કે તેણે તેને ખાતર એ પક્ષી ખરીદવું. તે અમલદાર લાગલો એ ખિકુત પાસ આવી તેની કીમત પૂછવા લાગો.

તે ખિકુત બોલીઓ, “અગરજો તમે એ શુંદર પક્ષી નાંમદાર પાહાદસાહાને સારું ખરીદવા માંગતાં હોએતો હું નમનતાઈથી એટલી અરજ કરું છું કે તમે એ લઈ જઈ મારા તરફથી એક ભેટ તરીકે તેને અરપણુ કરો.” એ પક્ષી લઈ તે પાહાદસા પાસ ગયો અને ખિકુતની આરજી જણાવી. પાહાદસા એ પંખિરં જોઈ ઘણો ખુશી થઈ ગયો અને તેજ અમલદારને હોકમ કીધો કે તે ખિકુતને ઇનાંમ તરીકે દશ શુનેરી શીકા આપવા, જે મલીઆથી ખિકુત ઘણો ખુશી થઈ ત્યાંથી ચાલી ગયો. પછે પાહાદસાહે એક શુંદર કુસાદ પીનરાંમાં તેને મુકાવીઠી અને શુનેરી વાશનમાં તેને સારૂ દાનો પાંણી નાંખવાને હોકમ કીધો.

રાજ પોતે એ વખતે સેકાર ઘાએ જવાને તૈયાર થયો હતો તેથી એવો હોકમ કીધો કે તે પાછો ફરે ત્યાં તુલીક એ પક્ષીપર ઘની તકેદારી રાખવી. જુઆરે તે પાછો ફરીઓ ત્યારે તે પીનરં તેની આગલ લાવવામાં આવીઠી અને તેમાંથી તે પક્ષીને બાહાર કાઢી તેને પસવારતાં પસવારતાં પાહાદસાહે તે ખીદમતગારને પુછ્યું કે તેણે તેને કાંઈ ખાતાં દીધું હતું?

તે બોલીઓ, “મુરબી એ પક્ષીએ કસાંને ચાંચબી જરા લગાડી નથી અને જે હાલતમાં દાણો પાંણી મુક્યું છે તે હાલતમાં જ પાછું રહ્યું છે.” એ જોઈ તેણે હોકમ કીધો કે તહરેવાર કીશમનું માશ મંગાવી એની આગલ નાંખવું કે જે જત એને ભાવે તે ખાએ.

ખાણાંનો શુફરો તૈયાર કરવામાં આવીઓ અને પાહાદસા ઉપલો હોકમ આપી હતુર ઉઠે છે એટલામાં તો એ પક્ષી કુડી તેબલપર જઈ બેઠું અને આદમીની માફક રોંટી ભાંજી જુદી જુદી વાંણી સાથે ખાવા લાગું. એ દખાવ ખરેખર રાજને વીશમએ પમાડનારો હતો. તેની એ ચાલથી અજબ થઈ તેણે એ દખાવ જોવાને રાંણી ને તેડી મંગાવી કે તેણી પણ એ અચરતી નજરે જોએ.

જુઆરે તે ખીદમતગારે રાંણીને એ હકીકત જણાવી ત્યારે તે લાગલી ત્યાં દોડી આવી; પણ જેવી નજર તેણીએ એ પક્ષીપર નાંખી કે પોતાનાં મોહોપર પરડો નાંખી દીધો અને ત્યાંથી પાછી જતું રહેવા ચાહ્યું. એ ચાલ જોઈ રાજ અજબ થયો અને એમ કરવાનું તેણીને કારણ પુછ્યું.

એનાં જવાબમાં રાંણીએ કહ્યું, “સાહેબ જુઆરે હું તમોને કહીશ કે એ પક્ષી તમે ઘારોછ તેમ કાંઈ પક્ષી નથી પણ એક આદમી છે ત્યારે તમારી અજબોબી વધુંવાર તકી રહેશે નહીં.”

વધારે અળએબ થઈ પાહાદસા બોલીઓ, “ખાનું તમે મારી મશકેરી તો નહીં કરતાં હો? શું તમે મને એવું સમજાવો માંગો છ કે એક પક્ષી કદી આદમી થાએ!” રાંણીએ જવાબ દીધો, “મેં કહ્યું છું તેમાં કંઈ શંકા નથી. તમે નાંમદારની હું ખાત્રી કરી કહું છું કે એ પક્ષીમાં ઇરાની સેહનસા પોતે છે, જેનું નાંમ બીદર કરી છે. પતાલનાં ખલવાંન શંશયાંતની નાંમકીત સાહા-ઝાદી ગુલનાંરનો. એ દીકરો થાએ છે અને ત્યાંનાં રાજા સાલેનો લાણેજ કેવાએ છે, અને એજ રાજાની રાંણી ફરેશ એની મમાઈ થાએ છે અને એને એવી હાલતે લાવનાર સમનદલ રાજાની બેઠી ગોહરા છે.” એ પછે રાંણીએ સઘલી વાત કહી કે ગોહરા સાહાઝાદીએ આંમ કરી એ સાહાઝાદા ઉપર શાલે રાજાએ સમનદલ ઉપર ચહાઈ કીધી હતી તેનું વેર લીધું હતું. એપરથી રાજાની ખાત્રી થઈ અને તેણે જાણીતી કે તેની આરત પોતેબી એક ચંચલ જાદુગરની હતી તે-આરે તેની અળએબી ઘણે દરજે નરમ પડી, અને ઉપલી વાત તેનાં ધીઆંનમાં આવી. તેણીની જાદુની વીદ્યામાં કુશલતાને લીધે જુની-આમાં શું શું થતું હતું તે તેને ખબર પડતી હતી અને પોતાનાં ખાવીદનાં પડોશી રાજાએ તેની સાંમે થવાને જે જે દાવ માંડતા હતાં તેની વખતશર તેણી ખબર કરતી હતી તેથી તે પોતાની હુસ્યારીમાં રહી શકતો હતો. એ ઇરાંનનાં રાજા ઉપર પાહાદસાહને ઘણી દયા લાગી તેથી રાંણીને સમજાવી કહ્યું કે તેને એ હાલતમાંથી છોડવવાની ચુકતી કરવી, અને તેની અસલી શુરતમાં લાવવો.

એ રાંણીએ ઘણી ખુશીથી કબુલ કીધું અને બોલી, સાહેબ મેહરખાંની કરી તમે એ પક્ષીને તમારા આરઝામાં લેઓ અને ત્યાં તમારામાં અળએબી પેડ થાએ, એવો એક સાહાઝાદો ત-આને દખાડું.”

એ પછે તે પક્ષી જે ખાઈ ફરેગ થયું હતું અને રાજા અને રાંણી વચ્ચે જે વાત ચીત થઈ તે સાંભળતું તું તે રાજાને પોતાને લઈ જવાની તશડી આપવાને બદલે પોતેજ કડતું કડતું નેનાં આરઝામાં ગયું. તેની પુઠેજ રાંણી પોતાનાં હાથમાં એક પાંણીનું વાશન ભરી લઈ ચાલી અને તે પાંણી ઉપર કાંઈ શખુનો તે પતપતી જેની રાજાને કાંઈ સમજ પડી નહીં. એ બોલોની અશરથી તે પાંણી ઉકલવા લાગું જેમાંથી થોડું પાંણી પોતાનાં ખાલ-લામાં લઈ તેણીએ તે પક્ષીપર છાંતીતી અને બોલી, જે પવીત્ર અને બેદી શખુનો હું હમણા બોલી તેનાં પરતાપથી તથા કુલ ખલકતનાં ખાવીદ જે મુવેલાંઆને પાછાં ઉઠાડેછ અને જગતની પરવરસી કરે છે તેનાં પવીત્ર નાંમની પરકતથી તું એ પક્ષીનો આકાર છોડી દઈ તારો જે આકાર પરવરદગારે તુને બખસેલો છે તે પાછો લે.”

એ શખુનો હજુર ખાહાર પડ્યા નહીં એટલાં તો પાદસાહ એક પક્ષીને બદલે પોતાની આગલ એક ખુબશુરત અને શોહામણો સાહાઝાદો ઉબેલો જેવા લાગો. બીદર તુરત પાહાદસાનાં પગર માંથું મુકી તેનો ઉપકાર માંનવા લાગો, અને તેનાં હાથપર બોકીઓ દઈ ઘણા આદર-માંનથી શીક્ત ગાવા લાગો, તથા પરવરદગારનાં ઘણા પાડ માંનવા લાગો કે જેની મેહરખાંણીથી તે પોતાની અશલી શુરત જેવા પાંગ્યો. રાજા તેને તુરત ઉઠાડી ઉભો કરી પોતાની બગલે ચાંપ્યો અને તેની હાલત પાછી ફરવાએલી જઈ ઘણો ખુશી થવા લાગો. બીદરે રાંણીનો પણ ઉપકાર માંનીઓ હતે, પણ એટલાંમાં તો તે ત્યાંથી જતી રહી હતી. એ પછે પાહાદસાહે તેને પોતાની પાસે બેસાડ્યો, અને સાહાઝાદી ગોહરા આવી રીતે નીરદય થઈ તેને પક્ષીનાં આકારમાં

ફરવી નાંખ્યો તેનો શખબ પુછવા લાગ્યો. એ તેની ખાહેશ પાહાદસા બીદરે તુરત પુરી પાડી. જે સાંભલી તે સાહાજાડીપર પાહાદસાહા ઘણો ખફા થઈ ગયો અને તેણીને કપકો દેવા વનાં રહ્યો નહીં. તે બોલ્યો, “સાહાજાડીએ પોતાનાં બાપનો કીનો લેવાનો ફરાવ દેખાડ્યો એતો વાસતવીક અને તેણીને માંન ભરેલું હતું પણ તે કીનો નીરેદ્ય બની આટલી બધી હદ શુધી લઈ જવો તેણીને ઘટતું હતું નહીં, કારણ તેણીને ગુશ કરવાને એને કશો દાશ આપી શકતો નથી. જે થયું તે થયું પણ હવે મને ફરમાવ કે તને હું બીજી શી રીતે કાંમ આવી શકું.”

સેહનસાહ બીદર બોલ્યો. “સાહેબ તમે મારા પર એટલો મોટો ઊપકાર કીધોછ કે તેનાં અવેજમાં મને લાએકછે કે તમારી ફરમાંબરદારીમાં રહી તમારી શેવામાં મારી જીવેગાંની ગુજારું. પણ જીઆરે તમારી મેહરબાંનીની હદ રહી નથી તો હું તમારી કણે માંગી લેઊછ કે તમા મેહરબાંની કરી એક વાંહાંણુ મને આપો કે જેમાં બેસી હું મારાં ધરાંન વતન જાઉં, કારણ કે ત્યાંથી મારાં એકાએક ગુમ થઈ જવાથી અને લાંમબા વખત શુધી ખાહાર રહેવાથી ગડબડ થઈ રહેશે, અને મારી પીઆરી માંતા જેણી કણેથી હું છુપાછુપ નીકલી આવ્યો હતો તે મને નહીં જાવાથી હું જીવતોછું કે મરણ પમ્ચોછું તેનાં શક ભરેલાં વીચારમાં ને વીચારમાં બેહદ મુજતી હશે તેથી ત્યાં તુરત જવાની મને ઘણી જરૂરછે.”

રાજાએ તેની માંગણી કબુલ કીધી અને એક સરવથી મોટી કીસતી તૈયાર કરવાને હોકમ આપીઆ. તુક વખતમાં તે એક મોટાં વાંહાંણુમા ઘણાક માંણુસ, ખોરાક અને હથયાર સાથે કુચ કરી.

દશ દીવસ શુધી તો એ વાંહાંણુ સારા પવ-

નનાં પ્રતાપથી વગર ધાસતીએ ચાલીઊં. પણ અગીઆરમે દીવસે પવન એકાએક બદલાઈ ગયો અને જખરું તોફાંન ઊઠવા લાગું. એમ થતાં વાંહાંણુ પોતાનો રસતો ચુકચું એટલુંજ નહીં પણ જુદે ઠેકાંણે ઘસડાઈ ગયું તથા તેનાં સડ, ડોલ વગેરેનાં કુરચેકુરચા ઉડી ગયા, અને અંતે એક ખડક સાથે અઠડી તે ભાગી તુકડા થઈ ગયું. તેની સાથે આવેલા ઘણા આદમીઆ તે તોફાંની દરીઆવનાં ભીતરમાં જઈ પડ્યાં અને થોડાક જણે પાતીઆં અને લાકડાંની મદદથી તરી પોતાનો જીવ ઉગારીઆ, એ છેલાઆમાં રાજા બીદર પણ એક હતો. ઘણાક વખત શુધી તે મોજા આપર પોતાની શરજતની દારી લટકાવી અઠડ્યા પછે સારાં ભાયગે એક કીનારાપર જઈ લાગ્યો. હયાંથી તેણે જોયું તો એક મોટું સેહર થોડેક છેતે આવેલું હતું. પણ મોટી અજા-એબી સાથે તે જોએછ તો તે કીનારાંપર ઘોડા, ગાંએ, બલદ, મેઢાં, ઊંડ, ખચર વગેરે બીજાં પરાંણીઆ તેને આગલ જતાં અટકાવાને આડાં આવીઆં અને જાંણે તેને ધાસતી આપી નાં કેહતાં હતાં કે તેણે આગલ વધયું નહીં. પણ તેમ કરવાની તે મતલબ નહીં સમજીઆ, અને ઘણીજ મુશકેલીથી પોતાનો આગલ રસતો લીધો અને જેમ તેમ કરી તેઓથી છુટો પડી એક ખડકનાં ખોલે આગલ આવી થોડોવાર દમ ખાધા તથા પોતાનાં ભીજેલાં કપડાં શુકવીઆ પછે શેહર ભાગી રસતો લીધો.

જીઆરે તે સેહરનાં દરવાજામાં દાખલ થયો ત્યારે ઉપલી રીતેજ તેવાંજ પરાંણીઆ તેને અટકાવાને આડે આવીઆ, અને તેને એકું દેખાડવા લાગાં કે શેહરમાં દાખલ થવામાં ઘણો ભય હતો.

એ છતાં પાહાદસાહા બીદર અંદર દાખલ થયો. તેની નજરે કુસાદે અને મોટા ખોલેલા નજરે

પડ્યા, પણ ત્યાં કોઈ આદમીને ફરતાં હરતાં જ્યાં નહીં તેથી દીલથી ઘણું અજાણ્ય થયો, અને તેને કાંઈક ખ્યાલ આવ્યો કે આ ટલા બધા પ્રાણીઓએ તેને અંદર જતાં વારચો તેનું કાંઈખી ધારણ હશે. વલી આગલ આવ્યો તો તહરેવાર જાતનાં માલની દુકાનો

તેણે એક ખુધા મરદને બેથેલા જોયો અને તેને વાંકો વલી સલામ કીધી.

એ ખુધા કાંઈ કાંમ કરતો હતો. તેણે પોતાનું માથું ઊંચકી તેનાં સાંઘું જોયું અને જુઆરે તેની નજરે પાહાદસાહી દમાંમ મારતાં ચેહરા સાથે એક જવાન અને અતી ખુબશુરત મોગતનાં



તમે બાહાર ઉભા ના રહો. (મફે ૭૦૬.)

તેની નજરે પડી, જે ઊંચાડી રાખેલી હતી એથી તેને અવલોકણ કરવાને બની આવીઊં કે જેમ તે ધારતો હતો તેમ કાંઈ એ સેહર આદમી વગર તદને ખાલી હતું નહીં. એક દુકાન આગલ તે ગયો જ્યાં ઘણીક જાતના તાજા શાહર-મદાર એવા વેચવાને મુકેલા હતા. ત્યાં

મરદને ઉભેલા જોયો ત્યારે તે અજાણ્ય થયો અને તેને ધુધવા લાગો કે તેનું એ તરફ આવવું કેમ થયું હતું, અને તેને એ સેહરમાં શું કાંમ હતું. પાહાદસા બીજરે તેની જુઆસા પુરી પાડી. તે ખુધાએ તેને પુછ્યું કે તેને રશતામાં કોઈ સાથે મેલાપ થયો હતો. તે બોલ્યો, “સાહેબ,

સેહરમાં દાખલ થવા પછે મેં જો કોઈને જોયો હોતો તો પોતેજો, અને મને સમજ નથી પડતી કે આબુ ખુમસુરત અને જોડું સેહર વગર રહેવાસીઓએ ઊંડ-કેમ થઈ પડી-છે.” તે બુધાએ તુરત તેને કહ્યું, “સાહેબ, તમે બાહાર ઉભા નાં રહો અને અંદર આવો કારણ કે કદાચ તમારે કાંઈ આફત આવી પડશે. હું તમારી ઊપલી અળાએબી ફરશુદે જોલી કરીશ, અને તમારે તમારે વીશે સંભાલ કાંચે લેવી તે વીશનું કારણ સમજાવીશ.”

પાહાદસા બીદર તેનું કહ્યું માની દુકાનમાં દાખલ થયા અને તે બુધા મરદની પાસે જોડો. તેની સાથે વાતચીત કરતાં બુધાને જણાયું કે તે કમખખતીના મારેલો ત્યાં આવેલો હતો તથા તે ઘણી હેજગારી ધાસતી અને ઠાકથી આજેજ થયા હતા; તેથી તેણે તેને સાફ તેને આરામ થાએ એવું કાંઈક ખાવાનું તૈયાર કરી આપીઠો. બીદરે દીલથી ઘણું અજબ થઈ પોતાને અંદર દાખલ થવાની આતલી બધી કાંચે સાવચેતી તે બુધાએ લીધી તેનું કારણ તેણે વારમવાર પૂછ્યું, પણ તેના જવાબ તે બુધાએ દવાને બદલે તેને ઉડાવીઆ કીધો કારણકે જો તેને સઘલી વાત તેનાં ખાધા અગાઉ કેહેતો તે દલગીર થઈ જાએ અને તેમ થવાથી તેને જમવા ગમે નહીં. એ શુભ વીચારથી તેણે તે વાત તે જમી રહે નહીં ત્યાં શુધી કેહેવાની મોકલ કરી. જુઆરે તે જમી રહ્યો ત્યારે તે બુધા બોલ્યો, “તમે જોદાતાલાનો પાડ માંનો કે હયાં આવવા પાંખીઆ.” પાહાદસા બીદર ઘણું અજબ થઈ બોલીઆ, “અફસોસ! કાંચે વાફ?”

તે બોલીઆ, “આએ શેહરજહુગરોનું કેહવાયછે અને એ શેહરનાં રાજની લગાંમ એક રાણીનાં હાથમાંછે. જે આરત જાતે ઘણીજ

ખુમસુરતછે એટલુંજ નહીં પણ પોતે જાતે બાહોશ અને કફર જહુગરણીછે. તમે રસતામાં જે ખચર, ઘોડા વગેરે પરાંણી જ્યાં તે એ બોલાદનાં નથી પણ આદમીઓએ, જેઓને એ આરતે પોતાનાં એલમનાં જરે માણસનો અવતાર છોડાવી હેવાંનનાં રૂપનાં બનાવી દીધા-છે. કોઈ જવાંન ગમફ એ શેહરમાં આવેછે તેને પોતાનાં છુપેઆ જશુશો પાસ પાધરી અથવા આરકતરી રીતે ઇઆ જર જુલમથી તેની પોતાની પાસ બોલાવી મંગાવેછે. તે જવાંનો સાથ તે ઘણીજ નમનતાઈથી વરતેછે અને આવકાર અને મોખત ભરેલી ચાલ ચલાવી તેઓને માંન આપેછે, એટલુંજ નહીં પણ તેમની સાથે તે મોહબત બાજ માંડેછે, તેમને ખુશાલ કરેછે અને ભપકાદાર રીતે પોતાને ત્યાં રાખેછે. પણ આબુ શુખ તેમને તે સદા ભોગવવા દેતી નથી, કારણ આવી રીતે શપડાએલા શોકારો ચાકીશ દીવસ શુધી શુખ અને મજ ભોગવવા બાદ આ ઘાટકી આરતનાં હાથપર કોઈ પરાંણી અથવા પક્ષીના આકારે પુગવાની શરજતમાં આવી પડેછે. તમે કહ્યું કે કીનારાપર ઉતરતી વેલા ઘણાક પરાંણીઓ સાંમે થયાં કે એ શેહરમાં દાખલ થવું નહીં, તેનું કારણ એજછે કે જે ભયંકાર હાલતમાં પોતે આવી પડેલાછે તેમાં તમે અથવા બીજું કોઈ શપડાઈ નહીં પડે તે માટે એ મુગાં પરાંણીઓએ સાંમે આવીને તમને ચેતાવ્યું.

એ હેવાલ શાંભલી એ જવાંન ધરાંની સેહન-સાહાને ઘણું લાગું. તે બોલ્યો, “અફસોસ કે મારી સાંમે માફ નસીબ કેહેવું રૂઠ્યુછે, અને મારા શા હાલ કરવા માંગેછે. હજુર તો હું જેમ તેમ કરી એક જહુગરનીનાં હાથમાંથી છુટો થયોછું તેટલાં તો વલી વધારે ભયંકાર શાંકલ તલે આવી પરચોછું.” પછી તેણે પોતાનો

સઘલો હેવાલ તે બુધા આગલ જાહેર કીધો કે તે પોતે કોણ હતો તથા સમનદલ રાજની બેઠીપર તે કેવો બેઠાપત્યાર માહી પડ્યો હતો. તેણે પોતાનો પીઆર એ સાહાજાડીને જોતાંજ કેમ જાહેર કીધો અને તેનાં બદલે ને કરર છાતીની આરતે તેને એક પક્ષીનાં આકારમાં ફેરવી દીધો, તથા તેમાંથી તેનો કેવી પરકારે છુટક થયો અને તે આ કીનારાપર કેમ આવી ચડ્યો તેથી તેને વાકેફ કીધો.

જીઆરે તે બુધાએ તેને ખુશી શાથ બોલતાં શાંભલ્યો કે પક્ષીનાં આકારમાંથી એક રાંણીએ તેનો છુટકારો બખસ્યો ત્યારે તે બોલ્યો, “જે કે મે તમને જાદુગરણી રાંણી વીશે કહ્યું તે સઘલું ખરૂં છે તો પણ તમારે ને વીશે કશી ચીંતા રાખવી નહીં. આએ શેહરમાં શરવે લોકનો હું માંનીતો છું તેમજ મને રાંણી પોતે સારી પેઠે પીછાંને છે અને મારા તરફ માંનની નજરથી જુએ છે, અને તમે મારાં બારણાં આગલ આવી મને મલીઆ તે ખોટાં નશીબની વાત સમજવી. મારા ઘરમાં તમે પોતાને તદન સલાંમત સમજો અને મારી ખાતી છે કે જે મારા કહ્યાં શર કેઠે જસો આવસો નહીં તો હું બોલું છું તેની સચાઈ વીશે તમારી ખાતર જમાં થશે.”

સાહાજાડા બીજરે આ તેનાં આશરા સાથે ઘણો ઉપકાર માનીઆ અને તેનાં ઊંબર ઉપર બેઠો, એટલે તેનો જવાંન અને ખુબસુરત દેખાવ તથા સાહાંમણાં ખોલોડાંથી જતાં આવતાં લોક તેને ઉભાં રહી જોવા લાગ્યા. વલી કેટલાક તે બુધાનાં આલખીતાં તો તેને ઉભાં રહીં મુખારકબાદી આપવા લાગ્યાં કે તેણે ઘણો ખુબસુરત ગુલાંમ મલ્યો છે. તેઓ એ રાજને એક જોલાંમ શમજાયા; તેમજ વલી કેટલાક અજબ એવ થવા લાગ્યા કે આવો ખુબસુરત નર રાંણી

ની નજરથી કેમ બચી જવા પાંચો. બુધો તેઓને જવાબ દેતો, “શાહેબો, તમે એને જોલાંમ નાં સમજો. મારી કણે એટલી દાલત નથી ઇઆ મારો એવો આધો નથી કે હું ગુલાંમ રાખી શકું, એતો મારો ભતરીને થાય છે. મારો ભાઈ જે મરણ પાંખીઆ છે તેનો બેતો થાય છે અને મને કાંઈ છોકરાં છઠ્યાં નથી એટલે જે એને અતરે બોલાવી મારી શાથ રાખ્યો છે.”

એથી તેઓ શુખરાંનાં કરવા લાગ્યાં કે આવો ખુબસુરત જવાંન તેનો ભત્રીજો હતો, તોપણ તેઓ તેને એતાવા વીના રહ્યા નહીં કે તેણે એ જવાંનને રાંણીની નજર આગલથી સદા છુપેઆ રાખવો કારણ કે નજર પડતાંને વાર તેણી તેને બોલાવી લેશે. તેઓ બોલ્યા, “તમે તેણીને સારી પેઠે આલખો કે તેણી નાં હાથ તલે જતાં એ જવાંન કેવી ભયંકાર હાલતમાં આવી પડશે. તમેએ તમારી નજરથી ઘણાક દાખલા જોયા છે અને ખોદા ન કરેને એ જવાંનનાંખી તેવાજ હાલ થાએતો પછે તમારી દલગીરીનો શું પાર રહેશે!”

તે બુધો બોલ્યો, “તમારી ભલી શાઆણા શાઈ હું તમારો ઉપકાર માંનું છું. મારાં ભત્રાં તરફ તમે આટલી ઉત્તર અને દીલશેજી બતાવો છો તેથી તમારા મારાપરના હેશાંનનું મોટું કરજ ચડ્યું છે. લેકીન મને જરાખી શંક ઉપજતો નથી કે રાંણી મને કોઈખી પરકારે કુખ દેશે, કારણ સરવે કરતાં મારા તરફ માયા અને આદરમાંથી તે જાય છે. અગરજે તે એ મારા ભત્રીજા વીશે જાણશે, અને તેને ખબર પડશે કે એ મારો સગો થાય છે તો મને ઉત્તેજે કે એ જવાંન વીશેનો શદંતર ખીઆલ તેની દીલમાંથી કાઢાડી મુકશે.”

એ રાજની ખુબસુરતી વીસે તેઓને ખોદા

